

14.964

IX. 15

ETEMES

REGÉNYTÁR

Werner Gyula.

Andrásfalvy

de

Andrásfalva

II

SINGER és WOLFNER Kiadása
BUDAPESTEN.

A legkiválóbb hazai és külföldi regények
GYÜJTEMÉNYE.

EGYETEMES REGÉNYTÁR

Egy-egy kötet ára díszes piros vászonkötésben 50 kr.
(1 korona.)

Minden kötet külön is, minden hazai könyv-
kereskedésben megszerezhető.

☛ Egy-egy évfolyam 18 kötetből áll. ☛

Az „Egyetemes Regénytár” csinos piros 50 kros kötetei körülbelül félmillió példányban forognak közkezen. A kitünő tartalom, az igen csinos izléses kiállítás s végül a rendkívül olcsó ár tette lehetővé azt a nálunk példátlan kelendőséget.

Programmunk, a jövőben is *csak szépet és jót* nyújtani, s ha ezentul különösen az eredeti munkákra fektetjük a főszólyt, tesszük azt azért, hogy ezzel is a magyar közönség kedvében járjunk.

A IX. évfolyamban eddig a következők jelentek meg:

I—II. Herczeg Ferencz, Simon Zsuzsa.

III—IV. Mikszáth Kálmán, Almanach az 1893—94. évre.

V—VI. Delpl Albert, Hét év múltán.

VII—VIII. Croker B. M., A szép Neville kisasszony.

IX. Bródy Sándor, Hófehérke.

X. Filon Á. Ibolya.

A további kötetekben Beniczkynétől, Békefi Antaltól, Borostyáni Nándortól, Jókaitól, Rákosi Viktortól, Werner Gyulától, felváltva egy-egy külföldi író kitünő munkájával, hozunk regényeket.

Egy-egy kötet bolti ára 50 kr.

Minden kötet külön is, minden hazai könyvkereskedésben megszerezhető.

Előfizetési ár postai bérmentes küldéssel:
20 kötetre 10 frt., — 10 kötetre 5 frt., — 6 kötetre 3. frt.

Singer és Wolfner

könyvkiadóhivatala,

Budapest, Andrássy-ut 10. szám

Jegyzéke az eddig megjelent köteteknek:

I. évfolyam.

Ara frt

A banya, Ohnet Györgytől, fordította Fái J. Béla	1.—
A lohinal fű, elbeszélés Mikszáth Kálmántól	— 50
Beatrice házassága, angolból, Hugh Conwaytól	1.—
A jubilánsok, regény, írta Tolnai Lajos	— 50
A kék fátyol, francia regény, írta Fortuné du Boisgobey	1.—
A halott, regény, írta Feuillet Oktáv	— 50
Lise Fleuron, írta Ohnet György, fordította Fái J. Béla	1.—
A fülemile, írta Petelet István	— 50
Nem! Írta Wilkie Collins. Regény	1.—
Violanta, regény, írta Eckstein Ernő, ford. Fái J. Béla	— 50
Saját kezébe, regény, írta Beniczkyne Bajza Lenke	— 50
Egy csontváz elbeszélése, írta Manuel Gonzales	— 50
Az úri körökben, regény, írta Hamilton Aidé	— 50

II. évfolyam.

A Croix-Mort grófnők, regény, írta Ohnet György	1.—
Élő halott, Hugh Conway regénye	1.—
Megölt lelkek, regény, írta Margitay Dezső	— 50
Az özvegy, írta Feuillet Oktáv	— 50
Magduska öröksége, regény, írta Abonyi Lajos	1.—
Jung Helén, elbesz., írta Lindau Pál, ford. Tábori Róbert	— 50
Sarah grófnő, írta Ohnet Gy., ford. Dr. Sziklay János	1.—
Balassa Bálint, írta P. Szathmáry Károly	— 50
A marquisné, regény, írta Delpit Albert, ford. Fái J. Béla	1.—
Első szerelem. — Kip-kep, írta Turgenev Iván	— 50
A fészek regényel, írta Mikszáth Kálmán	— 50
Tábori posta, reg., írta Carmen Sylva, ford. Fái J. Béla	1.—

III. évfolyam.

Ó az! Regény, írta Beniczkyne Bajza Lenke	1.—
A hitetlen, regény, írta Delpit E.	1.—
Almanach 1888. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Holdenís Meta, írta Cherbulles. ford. Ambrus Zoltán	1.—

Lég és föld. — Kitérőlt évek. Két elbeszélés, írta Kasár E.	—50
A tábornok úr fia. — A nevelő. Írta Groller Bálduin	—50
Akarat, írta Ohnet György ford. Tóth Béla	1.—
A legszebb hercegnő, írta P. Szathmáry K. Tört. reg.	1.—
A freskók, írta Ouida	—50
Blaisot kisasszony, írta Uchard Mario	—50
Emberek, írta Bródy Sándor Elbeszélések	—50
Fehér éjszakák, írta Dosztojevszkij Tivadar	—50

IV. évfolyam.

Az elvált asszony, regény, írta Csiky Gergely	1.—
„Ó“, írta Rider Haggard. Angol regény	1.—
Almanach 1889-re, szerk. Mikszáth K.	1.—
Álom, regény, írta Zola Emil, ford. Fát J. Béla	1.—
Szent Mihály, Werner E. regénye	1.50
A pénzes molnár románcza, írta Abonyi Lajos	—50
Rameau orvos, regény, írta Ohnet György ford. Fát J. Béla	1.—
A szivárvány, írta Kasár Emil	—50
A kis lord, írta Burnett F. H. ford. Kárpáti János	—50
Anjuta, írta Letneff P. ford. Sasvári A.	1.—

V. évfolyam.

A hegység tündére, regény, írta Beniczkyne Bajza L.	1.—
Paulina, regény, írta Hugh Conway	1.—
Almanach 1890-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
A sziv küzdelmei, olasz regény, írta Tarchetti H.	—50
Utolsó szerelem, írta Ohnet György, ford. Tóth Béla	1.—
Faust orvos, regény írta Bródy Sándor	—50
Fenn és lenn, írta Herczeg F.	1.—
Az elítélt leánya, írta Daudet	1.—
Felejtethetetlen szavak. — Megosztott sziv, írta Heyse P.	—50
A ki a szivét a homlokán hordja, írta Jókai Mór	—50
Miss Rovel, regény, írta Cherbuliez V.	1.—

VI. évfolyam.

A Pierre lelke, írta Ohnet György, reg. fordította Fát J. Béla	1.—
Almanach 1891-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Curly egy színműs története, írta Coleman John	—50
Rang és pénz, írta Beniczkyne Bajza Lenke	1.—
Művészbecsület, reg., írta Feuillet Octave ford. Tóth Béla.	1.—
A havasok alján, elbeszélések, írta Gyarmathy Zsigáné.	—50
A vasgyáros (A hámosos), reg., írta Ohnet György, ford. Fát	1.—
Isten hozzád szerelem, reg., írta Seralo Matild, ford. Tóth B.	1.—
Ildelné leánya, írta Mudrony Soma	1.—
Lázban, regény, írta Linau Pál, ford. Tábori Róbert.	—50
A hivek, regény, írta Tinsau Leon, ford. Fát J. Béla	—50

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

Andrástfalvy de Andrástfalva

Regény

Irta

Werner Gyula

Második kötet

Országos Széchényi Könyvtár

Budapest 1894

Singer és Wolfner kiadása

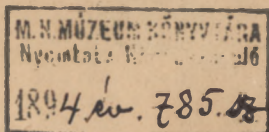
Andrássy-ut 10.

Országos Széchényi Könyvtár

14.964/Tr. V

~~24.943~~

KILENCZEDIK FEJEZET.

Régi ismerősök.

Vagyoni viszonyainkat rendeztük a tavaszon. Az ősi birtok kétharmadát s az ősi házat eladtuk, a vételárból kifizettük a család minden adósságát. Az andrásfalvi omladék vár aljába csinos gazdatiszti lakást építtetett apám, utolsó évében; ez a tiszta, hófehér, derült, kényelmes kis ház most anyám és Eliz menedéke lett. A megmaradt birtokrész körülötte terült el, így hát a jó öreg Szekrényes, a kit bottal se lehetett volna elverni házunktól, oly hű maradt anyámhoz a megpróbáltatás napjaiban, könnyű szerrel gazdálkodhatott, a keze ügyébe eső földeken.

Én kijelentettem anyámnak, hogy a birtok jövedelmét az ő fentartására és Eliz hozományára kívánom teljesen fordítani. Néhány ezer forinttal zsebemben megyek a fővárosba, szerencsét próbálni, pályát nyitni magamnak. Vegye ugy a dolgot, mintha valamelyik őszám menne hadi kalandokra idegen országba, lóháton, talpig fegyverben, egy szál csatlós kíséretében. A hasonlat szerencsésen volt megválasztva arra nézve, hogy anyám ellenállása legyőzőssék. A régi lovagvilág színében tűnt fel előtte a dolog, hogy a család fiatal sarja dicsőséget, hirnevet, magas állást meg keresni az

ország szívébe, honnan talán porlepetten, kifáradva, de a diadal koszorújával fején tér majd meg az ősi vár aljába épített új családi lakba.

Érzékeny bucsut vévén enyéimtől s erős fogadást téve, hogy hetenkint legalább egyszer hosszú levelet írok haza, vidáman és merész reményekkel eltelve hagytam oda Andrásfalvát. Négy nap múlva már a főváros egyik jóhírű vendéglőjében ebédeltem, azon határozott szándékkal, hogy a falusi élet unalmáért s az elmúlt tél kellemetlenségeiért néhány heti uras, vidám szórakozásokkal telt élettel kárpótolom magamat.

A mi kedves fővárosunk ekkor már az a hely volt, a hol az ilyen dicséretes szándéknak semmi sem állott útjában.

Csinos, két szobából álló legényszállást béreltem ki a vácz-utczában; a nappalt elegáns klubokban és kávéházakban töltöttem el; hat óra felé pompásan megebédeltem az Angol királynéban; azután színházba, orfeumba, szengerájokba jártam; színház után egy kis csendes ferbli következett, úgy, hogy gyakran reggeli szürkületkor vetődtem haza, végigkopogva a kemény kövezeten, valami felkapott operett fülbemászó dallamát dudolva, abban a szent meggyőződésben hajtva álomra kábult fejemet, hogy jól töltöttem el a napot. Másnap fényes délben ébredtem fel, a fejem kegyetlenül fájt a hitvány francia pezsgőtől, de egy jó hideg fürdő helyreállított s én bátran kimehettem a májusi lóversenyekre, hol az előkelő világ szokott össze-
találkozni.

Ugy látszik, még nem tudták az emberek, mily nagy változás állott be anyagi helyzetünkben, mert szívesen fogadtak, avval a figyelemmel, a minővel nagy fekvő birtokok szerencsés örökösét szokta fogadni a világ.

A lóversenyeken jelentékeny összegekben fogadtam, de csak elvétve nyertem.

Igy mult el két hónap, mint egy fényes, zajos tánczvigalom. Eleinte kedves volt nekem az élénk színek összhangja, a selymek, ékszerek, ragyogó szemek fénye, a zene hangja, a langyos, illatos légkör, a fiatal vállak, mint hajnalpirban égő havasok. Aztán az az érzés kezdett erőt venni rajtam, a mi a tánczoló fiatalok szívét reggel felé elfogja, mikor a gyertyák tövig leégtek, a virágok meghervadtak, a jókedv felszökellő hulláma bágyadtan visszahull, a csipkék meggyűrődnek, az arcokon unalom köde látszik... s a lebecsátott függönyök résein betör a reggeli szürkület hideg, józan, fakó világossága...

Ebben a lelki állapotban barangoltam egy délután az utczákon.

Késő tavaszi délután volt, kezdték meggyújtogatni az utczalámpákat. Hideg szél fujt, a lámpák üvegburkaik alatt is nyugtalanul lobogtak.

Kevés ember járkált, csak a kinek dolga volt; az ég be volt borulva, a szürke esőfelhők alacsonyan függtek a háromemeletes házak felett.

Mindenféle szűkutczákonát, kiértem a Dunához.

Előttem jól ismert alak tűnt fel hirtelen, a ki egykedvűen támasztotta meg hátát a kőpart vasrácsához.

— Csecse Jóska! kiáltám, megölelve őt nagy örömben.

Nem sok idő mulva legényszállásom legkényelmesebb karosszékébe ültettem, szívart dugtam szájába, frissítőket, hideg hust hozattam s unszoltam, beszélje el történetét, attól az időtől fogva, mikor a kisváros nagy megbotránkozására elszöktetett egy csinos színésznőt, tőkepénzesnek adván ki magát.

A hozzá hasonló embereknek vannak néha, ily lélektanilag megfejthetetlen tettei.

Még jól emlékeztem ez esetre: a szöktetést megelőző napokon minden este a színházban láttuk Csecse Jóskát. Rendkívül ki volt csipve; kifogástalan fehérneműje, fekete szalonkabátja, frissen borotvált, ragyogó tokája valami tőkepénzeshoz tette hasonlónvá. Kabátja gomblyukában egy szál piros szegfűt viselt, gyöngyházfoglalatu, elegáns gukkerén erős sortüzeket irányzott a színésznők felé, kik lenge, könnyű ruhájukban ugyancsak ki voltak téve annak a kedves veszélynek, hogy tüzet fognak a szakács égő parázshoz hasonló szemétől.

A hajdani jól táplált, pirospozsgás, gömbölyű szakácsnak csak árnyéka volt az a Csecse Jóska, a ki most szemközt ült velem. Megsápadott, megöregedett, a haja megszőrkült, félénk alázatos, elhanyagolt külsejű szerencsétlen flótás vált belőle.

A felhozott sashegyi megoldotta nyelvét s ő éjjeli tizenkét óráig folyton beszélt. A csinos színésznő néhány napi szerelmi boldogságot okozott neki, de a mulékony gyönyört méregdrágán kellett megfizetnie. Megtakarított pénzecskéje csakhamar felment a színésznő öltözékeire. Költségesen, jól éltek, a mig a pénzben tartott. Mikor elfogyott, a szakács hazakiváncozott sültjei mellé, de hölgye nem engedte, hozzá tapadt, mint a piócza, erőszakolta, hogy — legalább balkézre — esküdjenek meg. Pénzért zaklatta folyton. Tőkepénzsenek hitte, a ki fősvénységből rejtegeti aranyait. A színigazgató a szakács vagyonából akarta kitarítani egész szintársulatát. Éktelen dühbe jött, mikor ez azzal állt elő, hogy a templom egerénél is szegényebb, mióta rájuk költötte megtakarított

pénzecskejét. Nem hitték el neki, gyötörték, kinozták, az örömpoharat fenéig kiittatták vele, a mért néhány napig ajka a szerelem örömpoharát érinté.

Néhányszor megszökött tőlük, de mindig ráakadtak. A mellett hölgye szeretőket tartott, botrányosan élt, szemérmetlenül áruba bocsátotta hervadó szépségeit. A szenvedések egész zápora ömlött a szakács fejére a szerelem azon könnyü, rózsaszín felhőjéből, mely a szöktetés után néhány napig kedvesen uszkált szegény Csecse Jóska akkor még derült életégén.

Könybe lábadt szemmel beszélt a válogatott szenvedések azon egész kinzó-kamrájáról, melylyel vallomásra akarták birni, hogy hova rejtette tömérdek kincseit.

En részvétellel hallgattam végig mondókáját, szorgalmasan töltögettem a bort gyorsan kiürülő poharába. Megigérttem, hogy valahol tisztességes állást szerzek neki.

Barátságos beszélgetés közt csakugy repült az idő s éjfél után két óra volt, mikor a divánra pompás ágyat vetett magának az elázott férfiú, a hol is végignyujtózván, csakhamar megelégedetten hallgattam medvedörmögéshez hasonló egészséges horkolását.

En még sokáig nem tudtam aludni, Csecse Jóska alvó alakja körül a kedves emlékek lépéi röpködtek. Aranyos lepécskék, szinte félálomban hallgattam himporos, finom szárnyacskájuk összeütődését s repülésük halk neszt. Nagy erővel feltámadtak lelkemben a kis városban töltött napok gyermekemlékei. A konviktus kertje, nyugodt, magas kőfaltól körülzárva, melyen verőfényes napokon derült árnyékok szaladoztak... A Rózsi-káéknál töltött boldog idő, mikor az angolkisasz-

szonyoktól hazakisértük a kis leányokat; czipőcskékük nyomát elragadtatással kerestük a homokon; mikor ő — a tizennégyéves leány — arczat rózsás ujjával megveregetve „kis tacsónak“ nevezett s szemmel látható örömmel tűrte a gyűlölt tűzérhadnagy udvarlását. . . Aztán a temetői jelenet, mikor éjszakának idején a „Szózat“-ot énekeltük a honvédsírok körül, míg a márcziusi szélben lobogó fáklya fényében a ránk küldött katonaság szuronyai csillogtak. . . Mindezen emlékek hatása alatt némi megindulással gondoltam Csecse Jóskára, a ki ma is a világ legmegelégedettebb és legjobban táplált szakácsa volna, örökké kitűzve arczán a jó boroktól eredő jókedv piros zászlócskáját, ha el nem szöktet egy csinos arczu színésznőt: balsorsát, veszedelmét, megrontóját.

Hogy a konviktus ifjúsága nem teszi immár a boradót hetenkint kétszer az ő kegyteljes lábaihoz; hogy nem föltétlen ura többé néhány száz kiéhezett, fiatal gyomornak; hogy nem áraszthatja többé reájuk jóindulatának áldásait jókora darab borjusültek, piruló farsangi fánkok és egyéb nyálkságok alakjában; egy szóval, hogy nem lehet többé az intézet megtestesült bőségszaruja — mindennek egy nő az oka.

Az otthonról elhozott pénzből még megvolt hárromezer forintom, ezt reá szánom. Én meg végét szakítom annak a czélnélküli, könnyelmű életnek, mely családunk mostani anyagi helyzetéhez úgy sem illik; bátran nekivágok az életnek, hogy a magam erejéből legyek valamivé.

Ezzel a dicséretes, komoly elhatározással hunytam le álomra szememet s reggel kilencz óra felé ébredtem fel.

Szándékomat közöltem a szakácscsal s az egész hetet barangolásra fordítottuk, alkalmas kis

fogadót keresve, melyet számára megvehetnék vagy kibérelhetnék.

Három napi járkálás után találtunk végre egyet, mely teljesen megfelelt kívánságunknak. A budai hegyek között, az erdőszélen állott, utjában a kirándulóknak, a kik akarva nem akarva betértek e kedves, tiszta helyre, hol jó bort mértek s a hol kipihenhatték magukat. Télen meg a kőhajításra fekvő sváb falu fiatalsága járt ide mulatni, meg a fővárosba igyekező fuvarosok.

Az alkut hamarosan megkötöttük s én vágyomom végső maradványával boldoggá tettem egy szegény, jó embert, a ki az élet viharos tengerére sodortatotta kisvárosi élet csendes, nyugodt kikötőjéből.

Egy hétig folyt aztán az új rendezkedés. A tűzhelyet jelentékenyen megnagyították, jeléül, hogy az új tulajdonos főbüszkesége: a jó konyha lesz. Egész sereg ragyogó rézedényt vásárolt össze Csecse Jóska, üstöket, nyársakat, lábasokat. Magának egy fehér szakácssapkát vett, melyet hetykén félrecsapva viselt. Fogadójának hangzatos czimet adott: „A habléányhoz“. Különös gonddal volt, hogy az udvarban levő nagy diófa alatt csinos lugast készítsen, vadszőlővel befuttatott lécekből összeróva. Tekepályát is állított, mesterséges golyófogóval és két fekete táblával, a hol vasárnap azoknak a sváblegényeknek nevei lesznek megörökítve, a kik kilencz bábut dobnak egy dobásra.

Mielőtt kis fogadóját végképp megnyitná, felkért az én barátom, hogy hadd rendezzen barátságos kis vacsorát tiszteletemre. Két vendéget fog csak meghívni, összesen négyen leszünk. Hogy ki lesz a két vendég, azt semmi szín alatt nem akarta elárulni. Az megelégedés.

Egy szombat délután értem jött s magával vitt. A kedves, tiszta kis fogadó hivogatólag intett

felénk a lombok közül s nemsokára ott ültem a vadszőlővel befutott lugas alatt, míg a barátom zajtalanul járt-kelt körülöttem, kíváncsian fehér asztalterítővel borítva be a kis kerekasztalt, melyen négy személyre terített. A hűtőben karcsu nyakú boros üvegek hűseltek; egy mellékasztalkán rózsaszínű sonkaszelet s mindenféle hideg felvágott volt felhalmozva és a frissen sült kenyér illata érzett mindenfelé.

A vadszőlő levelei mozdulatlanul függtek, aztán jött egy gyenge nyári fuvalom és száz meg száz rést nyitott a könnyű, zöld lombfalban; az így támadt réseken aranyos végű sugárnyilacs-kákat lövöldözött be az ingerkedő napisten.

Csodálatos nyugalom volt körülöttem és szívemben is, a hogy itt ültem, azon gondolkozván, kik lesznek a kedves vendégek, a kiknek társaságában egy kellemes estét fogok tölteni?

Az udvaron könnyű női léptek hallatszottak, egy férfi kísérte, egyenesen a lugas felé jöttek mind a ketten.

Villámgyorsan átfutottam jóismerőseim névsorán. Kik azok, a kiknek most lépteit hallom? Kinek a fényes szeme fog bekandikálni mindjárt a szőlőlevelek között? Micsoda jól ismert, halk, dalamos női kaczagás zendül meg odankint, mintha ezüstcsengetyűk csilingelnének?

Ha Katinka volna, nem tudnék ily nyugodtan, álmodozva ülni itt, valami titkos erő a szívembe nyilalna, megérezném, ha ő közelednék felém. Ez nem ő, nem ő!

Nyugodtan, minden izgatottság nélkül vártam tovább. Kellemes bágyadtságot éreztem, mint meleg fürdő után; de nem azt a vad, fájdalmas, szívszorító érzést, mely kedvesünk közeledtére vesz erőt rajtunk.

A lugas bejáratánál Rózsika állott, mögötte Lerchenfeld mosolygott reám.

Igazán kedves meglepetés.

Rózsikát régen nem láttam, nagyon szép fiatal asszony vált belőle. Férje maga volt a megtestesült boldogság és megelégedés. Első pillantásra látszott, hogy házasságuk szerencsés, hogy szeretik, becsülik, imádják egymást.

A barátságos és szíves üdvözlések után ezer meg ezer kérdéssel árasztottuk el egymást.

Lerchenfeld elmondta, hogy vámhivatalnál kapott igen jó alkalmazást; ők fővárosi lakosok s nagyon megszokták Pestet, nem kíváncznak el innen sehova. Házasságuk boldog, másfél éves kis leányuk van, a kinél nem ismernek sem szebb, sem okosabb, sem kedvesebb gyermeket kerek e világon.

Természetesen elhittem nekik. A beszélgetés aztán a kis Rózsika körül forgott jó ideig. Elmondták — gyakran egymás szavába vágva — egész másfél éves élettörténetét. Az első sirást, melyet Lerchenfeld, Rózsika erélyes tiltakozása daczára, hajlandó volt egy háromnapos macska nyávogásához hasonlítani. Az első keserves csalódást, mikor kilenczhónapos korában elválasztották, de melyet az életben valószínűleg még sokkal keservebb és nehezebben elviselhető csalódások egész fekete gyöngysora fog követni. Töviről-hegyire elbeszéltek a kis lélek első eszmélését; előszeretettel az apja bajusza s az édesanyja fényes fekete haja iránt, mely azoknak örökös czibálásában nyilatkozott. Senki sem hinné (ezt a megjegyzést az apa tette), micsoda nagy erő van az ő kislánya kezecskéjében; mily elszántan megy neki a dadája pisze orrának s mily nehéz lefogni két kis lábát addig, míg este alváskor szorosan bepólyázzák. Fiu ve-

szett el benne, tévé hozzá a fiatal asszony szelid melankóliával.

Apróra megismertettek a másfél éves honpolgárnő minden csodálatraméltó tudományával. Meny nyire szereti a lámpafényt; hogy fekszik hanyatt, gyöngyszemhez hasonló lábujjacskaival játszadozva; hogy áll meg a sarokban; hogy tesz nagy, bár még nem elég határozott lépéseket; hogy gügyög az istenadta fáradhatatlanul; micsoda tigrisugrással veti magát a kiszemelt tárgyra, földhöz vágva mindent, a mi a keze ügyébe esik.

A gyermek, mint a vadszőlő levelei közt betörő napfény, át meg átjárta minden gondolatukat s beszédük, gondoskodásuk, aggodalmuk örökös tárgya volt.

Mikor jól kibeszélték magukat, nekem kellett elmondani, a mi velem azóta történt, mióta utaink elváltak.

Bizony, a mit én mondtam, nem volt oly vidám, kedves, napfényes beszéd tárgy, mint a gyermek. S mikor apám haláláról s halála után beállott anyagi zavarokról szólottam, mintegy sötét, mély-séges, komor árnyékok estek társalgásunk derült, csillogó szinei közé.

Ez a délután életem egyik legkellemesebb délutánja volt.

Jóizü falatozás, iddogálás, beszélgetés közt sebesen mult az idő. Csecse Jóskát is leültettük közénk, a ki tragikomikus jeleneteket beszélt el nekünk rövid ideig tartó házassága idejéből. Rózsika többször elpirult, mikor a mi nekihevült barátunk kényes részleteket hozott elő.

Hanem ezen is szerencsésen átestünk. Közös unszolásunkra, Rózsika énekelni kezdett. Nagyon kedves, üde hangja volt, szívesen elhallgattam volna reggelig; de ő kijelentette, hogy a kis Rózsika

százszorta szebben fog énekelni nála, mert valami csudálatos iczi-piczi alt hangja van.

Erre Lerchenfeld bizonyozott, hogy alt hangja nem is lehet másféléves gyermeknek, legfőlebb mezzósoprán.

Az éneklésbe aztán mi is beleegyedtünk, de a mi kedves barátunk bortól megedzett hangja úgy tulzugta valamennyiünk énekét, mintha a közel sváb faluban félrevert öreg harangot kongatnának.

Csecse Jóska pohárköszöntőt is mondott, melynek homályos értelmével máig sem vagyok tisztában.

Én pedig elnéztem Rózsikát és férjét, a hogy ragyogó szemük egymáson pihent, a hogy boldogan egymásra mosolyogtak, a hogy egymás szavába vágva, versenyezve magasztalták annak a kis verébfióknak emberfölötti, csodás tulajdonságait, a ki szerelmes, tiszta hű szivüknek élő záloga volt.

Késő este hagytuk el a „Hableányt.“ Végig mentünk az alvó erdő mellett. Megriadt madarak röpdöstek ágról-ágra, aztán ujra minden elcsendesedett.

Én elül mentem Rózsikával, Lerchenfeld és Csecse Józsa utánunk ballagtak.

Ujhold volt, alig látszott az égbolton vékony, ezüstös sarlója. A fű harmatos volt lábunk alatt, a fiatal asszony kecsesen felfogta szoknyáját.

Jó darabig szótlantul mentünk egymás mellett, mig végre én törtem meg a hallgatást.

— Mit csinál most a kis Rózsika?

— Alszik. Ha látná, mily bájosan fekszik kis vaságyában, kék szalagos takarója alatt, karocskáját feje fölé hajtva. Megenni való kurta kis karja van, egy parányi fekete folt van rajta. Szép leány lesz, ha felnőtt. Magának szántam.

— Nekem? Nagyon köszönöm belém helyezett bizalmát.

A kis lányokról a nagy lányokra fordult a beszéd. Rózsika faggatott, van-e már, a ki a többinél jobban tetszik nekem?

Kitérőleg feleltem.

— No csak vallja meg. Maga nagy türelemmel s érdeklődéssel hallgatta végig, a mit kis lányunkról össze-vissza beszéltünk ma este. Ezt csak akkor teszik a nőtelen férfiak, ha fűlig szerelmesek egy leányba s komoly szándékkal járnak utána.

Addig vallatott az ő nyílt, szeretetreméltó modorával, míg végre elszóltam magam és a Katinka nevét említettem.

A fiatal asszony kezével tapsolt és visszafordult férje felé.

— Tudom már... tudom már, Katinkának hívják.

— Kit hívnak Katinkának?

Lerchenfeld oly hangosan kiabált vissza, hogy Rózsika csitítani kezdte.

Egészen hozzá ment, ujját a szájacskájára tette és egész halkán sugta férjeurának:

— Attila Katinkába szerelmes. Katinka, mily szép név!

Azután újra visszafutott hozzám és a fiatal nők kíváncsiságával faggatott tovább:

— Mondja csak, nagyon szép leány az a Katinka? Szőke? Barna? Gesztenyeszin a haja? Milyen hát? — beszéljen.

Nem sok volt, a mit elmondhattam s azt se mondtam el mind. De ez a beszélgetés felizgatótt s én a ragyogó szemű, szép fiatal asszonykához ezekkel a szavakkal fordultam:

— Tudja Rózsika, a maguk boldogsága na-

gyon felzavarta a szívemet. Én is ilyen boldog szeretnék lenni.

— Az lesz, barátom, csak jőjjön hamar tiszta Katinkájával. Tegyen úgy, mint én. Emlékszik mily egyenesen nekimentem annak a csinos tüzérhadnagynak, a ki csakugyan a horgomra került, mert ime, férjemmé lett? Látja, minden úgy van jó, a hogy van. Ha akkor — tudja... mikor kis tacsónak hívtam magát s maga a templomból hazakisérgetett engem, — viszonozni találom hirtelen fellobbant érzelmeit, hol volna most Katinka? Nem nagy baj lett volna-e, ha mint az én férjem utólag szeretett volna bele? Mily jó, hogy most oly szabad, mint a madár, odaszállhat a Katinkája nyitott ablakára...

Mikor barátaimtól elváltam, édes gondolatokba merülve ballagtam hazafelé. Az elcsendesedett utcákon járva, a jövőről, az életről gondolkoztam. Szegényen, teljesen ráutalva a magam erejére, elhátároztam bátran szembeszállni az élettel s mint távoli felhőkből a csillagok fénye, oly kedvesen ragyogott felém képzeletben küzdésem végső czéla, harczaim édes jutalma: a Katinka képe...

A következő napon Rózsikának és férjének feltártam helyzetemet. Tanakodtunk, mit tegyek? Végre abban állapodtunk meg, hogy irok Ottónak, aztán, ha eljön, kisütünk valami okos dolgot.

Ottó harmadnap megérkezett és helyeselte szándékomat, hogy a magam erejével akarok magamnak pályát nyitni.

Azt hamar beláttuk, hogy a politikai viszonyok miatt gondolni sem lehet arra, hogy közpályára lépjek, bár nevem, családi összeköttetésem és boldogult apám érdemei miatt ezen a téren sokra vihetném. A csalóka napfényt, melynek izgalmi atyám halálát elősegítették, a nemzet kora

reményeinek elfagyása követte. A megyék kapui újra bezáródtak, az országgyűlés, óvást jelentve az erőszak ellen, eloszlott; ismét német világ nehézkedett fojtó köd gyanánt az országra, csak a templomok tornyai nyultak ki a hideg, szürke ködtengerből, bár az egyházak szószékei sem voltak mentek üldözéstől, a hatalom kopói ide is követték a nemes vad nyomát s felverték ezen menhelyéből is a szabad szót, ha tehették.

A politikai pálya fényes útja tehát el volt zárva előttem. Jogot végeztem, legokosabbnak látszott ügyvédi irodát nyitni; de az csak néhány évi gyakorlat után lehetett. Addig is hirdetést tettünk közzé a lapokban, csakhamar jelentkezett is egy jónevű ügyvéd, a kinek ügyvédbojtárra volt szüksége. Hamar megalkudtunk vele, nagy örömmre tisztességes havidíjat fizetett, egyelőre elég jól megélhettem belőle.

Ottónak lelkére kötöttem, hogy anyámmal óvatosan szóljon e dologról. Nem tudná elviselni a gondolatot, hogy Andrásfalvy Attila de Andrásfalva egy szürke ügyvédnek néhány forintért legyen még szürkébb segédje. Ugy kellett feltüntetni előtte a dolgot, mintha ez a szórakozásnak csak egyik komolyabb neme volna; előkészület az ő egyetlen fia fényes pályájához; egy fajtája az uri passziónak.

En hamar beletaláltam magamat új helyzetembe.

Kedvem telt a vastag percsomók átolvasásában; érdekes válóperek, hamis bukás, csőd, véres büntettek, mindenféle bonyolult örökségperek tanulmányozásában telt el időm nagy része. Mindez a peres ügy az emberi szenvedélyek és emberi bűnök egész kloakája volt. Megannyi bizonyítéka annak az állatnak, mely az emberben lakik.

Az ügyvéd az, a mi a pap: az emberek gyóntatója. Micsoda titkokat sugnak fülébe a megszorult adósok; egymás vagyónára áhitozó atyafiak; megátalkodott gonosztevők, a kik az akasztófa alatt állanak; kaczkias szép asszonyok, a kiknek nagyon nehéz viselni a szerelem rózsalánczát — egy embertől; a kiknek nehezükre esik a házaselet üvegházának langyos, egyforma levegőjében élni, a szabad élet egészséges viharai s a könnyű szerelem forgószele helyett.

Egy délelőtt az ügyvéd azzal bizott meg, hogy bizonyos okmányokat vigyek Ládházihoz aláírás végett.

— Ládháziék itt laknak? kiáltám és éreztem, hogy nagyon elpirulok.

— Néhány hónap óta. Ismeri a bankárt? Eredeti ember. A felesége született bárónő, az öreg X. bárónak fiatal, szépséges özvegye, egy fél év óta vette el. Az asszony alig tiz évvel idősebb a mostohaleányánál, mert Ládházinak első házasságából eladó leánykája van: Katinka. Őt is ismeri talán? Az ugyan okos dolog, a leány jó parthie, valóságos aranyhalacska, amellet eszes, mint az ördög, vidám, jószívű, egészséges. Ha magának volnék, amicze, kivetném utána a hálómat. Kerek háromezrezer forintot kapna vele hozományképpen, nem megvetendő summácska az a mai világban. Visszavásárolhatná rajta az andrásfalvi birtokot, Ládházi meg szerencséjének tartaná, hogy leányát egy Andrásfalvy veszi el, de genere Andrásfalva.

Röviden és hidegen válaszoltam.

— Nem vagyok hozományvadász, ezt a mesterséget megbecstelenítőnek tartom. Az ügyvéd ur nem jó helyen lépett föl tanácsaival.

— Nono, puszkaporos hordó, szólt az ügyvéd nevetve, ne lobbanjon fel oly hamar. Eszem-

ágában sem volt önt, fiatal ember, megsérteni. Mért is tettem volna? Azért nem ítél meg nekem semmi-féle bíróság munkadíjat, sem perköltséget, de még egy garast se. A magamforma öreg ügyvéd ember meg van szokva praktikus oldaláról fogni fel a dolgokat. Ládházi Katinkát pompás tavaszi esőnek nézem (aranyesőnek), mely az andrásfalvi földekre hullva, kicsalja abból a gazdaság vetéseit. Hanem azért, édes öcsémuram, nincs mért haragudni. Akad majd elég ember, a ki a kisleány háromszázezer forintját nem nézi oly szemüvegen, mint maga, s nem fél, hogy megégeti a kezét, ha hozzányul. Bizony öcsém, Istennek ez a szép világa úgy van berendezve, hogy ideáлизмussal nem sokra megyünk benne. Olyan az, mint szép női arczon a fátyol: nem véd meg sem a szélről, sem a hidegtől, sem az elfulladásztó nagy hőségtől. Legfőlebb arra jó, hogy gátolja a tisztánlátásunkat.

Utközben volt miről gondolkoznom. Egy városban lakom Katinkával és nem éreztem meg, hogy itt van ő is.

Nem sugta meg semmi az ő közellétét, mintha épp oly közönyös volna rám nézve, mint az a többi háromszázezer emberi lény, a ki még rajta kívül Pesten lakik.

Megnőtt-e vajjon, mióta nem láttam és megváltozott-e? Emlékszik-e még reám? Arra a szomorú végső vacsorára, melyen ő csókot hányt apám felé s melyen meghalni látta az életerős, hatalmas embert, élete delén, oly hirtelen, mint a hogy egy villámsujtott tölgyfa lángra gyul és elég?

Ládházi a kecskeméti-utczában lakott, a maga házában.

Egész sor egymásbanyiló szobán mentem át, míg Ládházi szobájáig jutottam. Nagy fény-

üzéssel volt butorozva valamennyi szoba s oly kifogástalan előkelőséggel, mint akármilyen főúri palota.

A bárónő szelleme és izlése látszott itt mindenütt.

Ládházi felugrott ültéből és egész az ajtóig elém sietett. Az ő ismeretes rövid mondataival fogadott.

— Micsoda jó szél hozta hozzám? Na, ugyan örülök. Katinkát nem látta? Nagyon megnőtt a kis tolvaj. Mindjárt behívatom s kiadom neki a napiparancsot, hogy öcsém velünk ebédel. A bárónő rokonaival Bécsbe ment. Nem is tudja? Valóságos eleven bárónőt vettem el. Hajhaj! nagy dolog az az előkelőség, öcsém. Mióta belejutottam, úgy érzem magam, mintha üvegből volna a világ, üvegből az emberek, üvegből a házam... alig merek megmozdulni, nehogy összetörjek benne valamit. Hála Istennek, a lányom nincs üvegből, azt legalább meg lehet fogni, ha kedvem tartja. Maga sincs üvegből. Vasból van. Az a szegény betyár a megmondhatója, a kit elevenen elcsipett, mert nem mutatta be magát annak az aranyos ördögmotolla lányomnak, a kinek eleven eszében egy légió fióksátán lakik. Ni, éppen itt jön, úgy rohan be, mint egy haragos szélroham, csak úgy csapkodja maga után az ajtót.

Csakugyan Katinka jött, de biz az nem csapkodta az ajtókat, nem is rohant úgy, a hogy az apja mondta, hanem szép csendesen jött felénk, dőlczegen, felemelt fővel, ragyogó szemmel... egész nagy leány. Bizony sokat szépült, sokat fejlődött, mióta nem láttam. Kedves mosoly villant fel a szemében, mikor megpillantott, ez a mosoly aztán bevilágította egész arczát, sokáig ott rezgett párányi kis száján, mint félig kinyílt rózsabimbón a napfény.

— Ah, Andrásfalvy ur! milyen kellemes meglepetés.

Ebben a megszólításban benne volt a nagy leány szügies tartózkodása. A kis leány, a ki bizalmasan „Attilá”-nak hívott; a ki beavatott gyermekéveinek ártatlan titkaiba; a ki csókba fogadott velem s egy feledhetetlen tavaszi éjszakán mellém könyökölt pozsonyi házuk vaserkélyén, — az a vidám, bátor, bohó gyermek nem volt sehol.

Kezet szoritott velem, anyámról és nővéremről kérdezősködött; mikor megtudta, hogy jó ideje Pesten lakom, szemrehányást tett, hogy olyan sokáig nem jutott eszembe fölkeresni őket. Különben hogy érzem magam ebben a nagy kötömlöczben? Ő jobban szerette Pozsonyt, de itt is megszokta már az életet. Még mindig sokat kell tanulni. A mama sok hiányt vett észre nevelésén; nem volt még eléggé kicsiszolva. Ja, a mama a megtestesült illem és előkelőség, ő pedig igazi hamupipőke. Nem veszem észre a papáján, hogy a szokottnál hosszabb mondatokban beszél? Ez is a bárónő műve, a ki dicséretreméltó buzgalommal és kitarással neveli őket...

Mindezt komoly arczczal mondta, sőt a guny is átértzett néhol beszédén, mint a jó vörös boron a carbenet-szőlő gyöngé fanyarsága.

Beszélgetés közben mégis felmelegedett lassankint. Ládházi az általam hozott iratokat nézegette, zavartalanul szólhattunk egymással.

Kérdezte, mivel foglalkozom? Azt hitte, bálok, lóversenyek és színházak miatt vagyok itt. Elcsodálkozott, mikor elmondtam, hogy az urfiéletnek vége, az élet komoly feladatai várnak rám, mert atyám hirtelen halálával családunk vagyoni helyzete rosszra fordult.

— Akkor ön boldog ember, — mondá,

gyors, ragyogó pillantásokat vetve rám. Mit ér az élet küzdelem nélkül? Mit ér az, ha a jólét keményhéju gyöngyragylójába születésünktől fogva bezárva, mint a tengeri csigák: nem érezzük a hullámok erejét, a szél zugását, a szabad élet, a szabad mozgás örömét és megpróbáltatásait?

— Ugy szereti a szabadságot?

Katinka hévvel felelt:

— Hogyne szeretném, mikor a rabság iszonyu! Alig szabadultam ki az intézetből, máris rab vagyok újra, az illetlen, az előkelő tartásnak, a meszterkelt műveltségnek rabja.

Meg kell tanulnom, hogy kell enni, inni, járni, ülni s az ásitást elfojtani, mely ebben az unalmas házban önkéntelen elfogja az embert. A bárónővel uj, feszes világ költözött be ide. Én és apám igen nyárspolgáriás lények vagyunk az ő szemében, most hát át akar bennünket idomítani. Nem veszi észre rajtunk az előkelőség csalhatatlan jeleit? Nem veszi észre — ön, a kinek anyja csilagkeresztes hölgy, a ki ilyenekben tehát szakértő, — hogy mily finomak, légiesek, mily nagyurasan törékenyek vagyunk?

— A bárónő szereti a társadalmi formákat?

— Szereti? Ez szintelen kifejezés. Vér helyett előkelő nagyuri modor foly ereiben, és illetlen lehel ki magából. Óh, engem halálra gyötör örökös leczkértetéseivel! Mindig résen van, mindent észrevesz, egyetlen mozdulatom se kerüli ki figyelmét. Ha nem volna udvariatlan olyan szép asszonyt, mint a bárónő, goromba hasonlattal tisztelni meg, azt mondanám, hogy mint a boszorkánynyomás, úgy elszorítja lélekzetemet. Hanem az nem chic, idegen férfi előtt panaszkodni. Mert maga — előkelő fogalmak szerint — teljesen idegen férfi reám nézve, hisz még a bárónő mama nem vette szí-

goru vegyelemzés alá. Nevet? Ha többször eljön hozzánk, majd meggyőződik róla, mily igazat mondtam. Maga is belekerül a mama lombikjába. Mindenféle erős tüzek fölé tartja, hogy tisztába jöjjön az ön alkatrészeivel: hány százalék hamisítatlan kék vér van benne? nincs-e alkatrészei közt egy kis fölösleges elem — egy kis polgári hajlandóság? Jaj önnek, ha a lombikban kiderül, hogy a kétségtelen uri származás aranyerei mellett jó adag vastartalom van magában — alávaló, szürke demokratikus vastartalom: — a munka szeretete, melynél fogva ügyvéd mellett dolgozik...

— E szerint a bárónő nagy vegyész, — mondám — csodálkozással hallgatva a fiatal leány egyenes, igaz, lángoló lelkének ez őszinte megnyilatkozását.

— Csitt, a papa ide hallgat... Most magukra hagyom, én meg utánanézek a szakácsnének, mert arról ne is álmodjék, hogy ebédre eleresztjük. Az első vidám ebéd, melyre hosszú idő óta papával együtt kilátásunk van. Ne féljen, mig odaleszek, a papa nem fog panaszkodni. — Ő teljesen jól érzi magát, hogy oly szép, fiatal asszony rablánczát viseli, mint a bárónő mama. Ő boldog. Na, tudja, ugy, a maga módja szerint.

Kilebbent a szobából, a szépség, fiatalság és a bájosság kedves benyomását hagyva maga után.

Mig Katinka künt járt, mi elvégeztük hivatalos dolgunkat apjával. Az okmányokat aláírta, olvas-hatatatlan, kövér, szarkaláb betűkkel.

Oly szívesen marasztalt, hogy — főleg Katinka miatt — örömmel elfogadtam ebédre hívását.

Faggatott, mit mondott Katinka a bárónőről.

— Nem nagyon szeretik egymást, tette hozzá

magyarázólag. Katinka olyan, mint a vadrózsabokor, a bárónő meg olyan, mint valami drága melegházi virág. Az a szelet, szabad levegőt, záporosót kívánja, s azt akarja, hogy minden ágacskája úgy nőjön, a hogy neki tetszik; ez mindig egyforma langyos levegőhöz, az üvegház falától mérsékelt napfényhez s rendes öntözgetéshez van szokva. Az én leányom nehezen tűri meg a feszes, élettelen, nevetséges magaviseletnek és eljárásnak azt az egész rendszerét, a mit a bárónő „bon ton“-nak nevez.

Az ebéd vidáman folyt le. Ládházi sűrűen koczcintott velem, lármás jókedve volt és ebéd után csibukra gyujtott.

Katinka tréfásan megfenyegette apját, a bárónő mama, — az illemes és előkelő szerencsétlenség e valóságos pandoraszelenczéjének haragjával ijesztgetve az öreget.

Örökösen figyelmeztette a bankárt, a bárónő leczkértető modorában.

— Ládházi, ne igyék oly mohón s oly sokat, mint egy szomjas kőfejtő. Ne koczcintson mindig, mint valami mulató diák. Ládházi, ön hangozan nevet, mint egy megcsiklandott szobaleány... igazán, idegessé válik az ember maguk között. Kérem Ládházi, hisz maga úgy füstöl, mint valami gyárkémény. Fidonc, ön pipát vesz a szájába; mért nem áll ki mindjárt a kapuba vele? De Ládházi, ennek az adomának, a mit maga elmond, nagyon nyárspolgári szaga van...

Igy ment ez a végtelenig. Katinka vontatott hangon, gyöngén selypitve beszélt, lenézést kifejező, hanyag kézmozdulatokkal, rá sem nézve arra, a kit leczkértetett: tökéletesen jól adta a bárónőt.

Ládházi nagyokat nevetett neki, sőt a maga

dörmögő, mély hangján és esetlen mozdulataival még utánozta is méltóságos nejét.

— Katinka, kitől tanulta maga azt az illetlen, friss járást? Mintha sietős dolga volna s ki volna szabva az ideje, mint egy varróleánynak... Káviáriós kifli-szeleteket ne egyék, az nem való fiatal leányoknak... Ni, hogy elpirul, olyan lett, mint a pipacs; hallja, az nem előkelő. Előkelő asszonyok arcza olyan, mint a márvány: hideg, érzéketlen, fehér s nem szabad, hogy meglepetéseknek legyen kitéve az ily márványarcz, a vér játéka miatt...

Az apa és leánya így foglalkoztak kölcsönösen a bárónéval, míg aztán Ládházi elszunyókált ujságlapja mellett, és mi ketten jobb foglalkozást találtunk annak a tisztelt hölgynek az örökös emlegetésénél, a ki az igazi előkelőség s a szigorú illem élő mintaképe gyanánt jár-kel a világban; a ki (mert a legelőkelőbb hölgy is bevégezi egyszer e földi pályát) bizonyára élesen meg fogja róni a halál neveletlenségét, a ki hirtelen, bejelentés, névjegybeküldés stb. nélkül toppan be hozzá és keblére öleli őt hideg, sorvasztó, csontkarjaival... holott ő nagyságának azelőtt sohasem volt bemutatva, s akkor látták először egymást...

Csendben voltunk s hogy apját föl ne költjük, halkan beszélgettünk. Eliz és Ottó eljegyzése került szóba. Elmondtam, mennyire ellentállott anyám e boldog szövetségnek; mily kemény harczot vívott szívében az anyai szeretet s az udvarhölgy elfogult büszkesége. Leirtam Eliz lassu hervadását; mint egy nyár elején száradni kezdő fiatal fa, olyan volt szerelmi bánatában. Végre elbeszéltem a beteg fácska gyógyulását, attól a pillanattól kezdve, mikor anyám beleegyezett, hogy ráessék az Ottó szerelmének tiszta, teljes napvilága.

Katinka megindulással hallgatta a kedves szerelmi történetet. Fényes szeme tele lett könnyel, szájacskája gyöngén megrándult az elfojtott sírástól.

Aztán, mintha harmatos virág volna, szeme hirtelen megszikkadt s a régi daczos, erősakaratu Katinka erélyességével mondá:

— Eliz helyében bizony én nem hervadoztam volna olyan sokáig.

— Hát mit tett volna, édes kis Katinka?

— Elhagytam volna anyám házáat, odamentem volna Ottóhoz és így szóltam volna hozzá: barátnom, maga férfi, szeret engem, én is szeretem magát, védelmezzen meg az egész világ ellen.

— Mindez szép dolog, — szóltam mosolyogva a kis leány lelkesedésén, de igazán megtenné-e, ha arra kerülne a dolog?

— Megtenném. Lásza, Attila, velem is megtörtenhetik ilyesmi.

— Hogyan, önnel is?

— Apám jó ember, azelőtt nem volt velem szemben akarata, de most erősebb akarat uralkodik mindkettőnk sorsa fölött.

— A bárónő, az ön szép mostohája!

— Igen, a mostohák mostohája. Mit csodálkozik ezen? Hisz ő jó hozzám, előzékeny, nyájas, tudja, mint a macska, mikor még behuzza körmeit. De jaj volna nekem, ha nyiltan ellentállanék vasakarátának. Ő szeretné kiválasztani a férfit, a kihez hozzákössem életemet, de abból semmi sem lesz. Sohasem megyek ahhoz, a kihez ő akarja.

Meghökkenve fürkésztem arczát s ijedten mérlegeltem szavainak értelmét.

— Csak nem azt akarja mondani, hogy... kerestem az alkalmas kifejezést, de hirtelen nem találtam meg...

Egyenesen, merően rám nézett.

— Igenis, azt akartam mondani. Csak mondja ki nyíltan, a mit gondol.

Zavarba jöttem átható, fénylő pillantásának hatása alatt. Hirtelen megfordult az eszemben, hogy társalgásunk veszedelmes ponthoz ért s nekem egyáltalában nincs jogom hozzá, hogy közönyös érdeklődés helyett oly kinos érdeklődéssel s mohó kíváncsisággal várjam szavait. Mit mondhat nekem, a mi felett szabad volna bánatot mutatnom? Hogy a bárónő férjhez akarja adni ehhez, vagy ahhoz az urhoz?

Mi van ebben meglepő? Hisz egészen nagy leány, a kinél a férjhezmenetel oly emberileg előrelátható s küszöbön álló esemény, mint az érett cseresznyénél, vagy a kinyílt virágnál az, hogy leszakítja valaki. Mit állok hát itt sóbálványnyá változva, szivemben valami nagy szomorúság előérzetével?...

Erőt vettem izgatottságomon és lehetőleg nyugodtan, bár kissé elhalványodva, válaszoltam:

— Nincs okom, hogy gondolataimat elrejtsem. Rám azt a hatást tette beszéde, hogy a bárónő, mint gondos, jó anyához illik, gondoskodni kíván a maga jövőjéről s ez önt nyugtalanítja, bár azt hiszem, egészen ok nélkül. A bárónő választása mindenesetre oly férfiura fog esni, a ki teljesen méltó lesz ilyen kedves, szép, okos és elragadó kis leányhoz, mint a minőnek én magát ismerem.

Abban a szent meggyőződésben éltem, hogy sikerült udvarias, hideg szavak alá rejteni izgatottságomat és hirtelen támadt rossz kedvemet.

Katinka, székében hátradőlve, fejét kissé lehajtva, egy pillanatra sem vette le rólam szemeit, a mig beszéltem s e nyílt, ragyogó szemekben valami olyan különös vegyülete volt a gunynak,

dévajságnak, vidám jókedvnek és bátor elhatározásnak, hogy attól aztán igazán elvesztettem a fejemet s nem tudtam befejezni mondókámat.

— Folytassa kérem, — mondá, mikor a hosszú hallgatást már megsokalta. — Oh, maga Attila, nagyon okos ember s szépen el tudja rejteni szavak alá gondolatait. Hanem azt rossz néven veszem magától, hogy olyan könnyű szerrel tudna rajtam, ha tudnillik a mostohaanyám volna. Maga talán jobban ki tudná választani számomra a férfit, a kihez hozzámenjek, mint a méltóságos bárónő, a mostohám. Maga legalább ismeri az izlésemet. Hanem tudja mit, egész tisztelettel kijelentem, hogy nem megyek egyhamar férjhez, bárhogyszívesen szeretné is maga meg a bárónő mama. Tudom, hogy nagyon szeretnének tőlem megszabadulni. Aztán nem is olyan könnyű dolog — a hogy magát kifejezte — méltó férjet találni, válogató vagyok nagyon és követelő. Meg aztán makacs; de milyen makacs! Mint valami kis havasi szamár. A hasonlatom nem tetszik? Mondjon jobbat. Hadd halljam, mihez hasonlitaná maga az én makacsságomat? Mondja, barátom?

Ezt a „mondja barátom“-at olyan gyöngéden ejtette ki s oly kedves pillantással kísérte, hogy valami mondhatatlanul édes borzongás futott át rajtam, az ébredő szerelem borzongása; az a muló didergés, melyet tavaszi és nyári napokon hajnalhasadáskor érez az ember.

— Hogy mihez hasonlitsam a maga makacsságát, Katinka? Valóban nem tudom. Legfeljebb ellentállás van benne, mint a fiatal ágacskában, mely, a mennyire erőszakosan elhuzzák, az ellenkező irányban még egyszer annyira hajlik vissza. Egyáltalán a hasonlatokra nézve egyszer és mindenkorra kijelentem, hogy azokhoz nem értek.

Nem is hasonlítgatom én magát se virághoz, se csillaghoz, se más valamihez, mert maga kedvesebb és szebb nekem a föld valamennyi virágánál s az ég minden csillagánál.

— Ohó, barátom, hisz maga bókol. Akár csak Kőkörcsényi volna.

— Melyik Kőkörcsényi? A gróf, a dragonyostiszt? Hát ismeri?

— Melyik? — s Katinka oly hangosan kaczagott, hogy Ládházi megmozdult s egy alkalmatlan legyet elhajtott az orráról — Pszt... fel ne éberszszük apát... Hát még több is van az unalmas és elbizott emberek eme fajtájából? Két Kőkörcsényit már nem tudom, hogy tudna elviselni a földgolyó, mikor ez az egy is sok, a ki a bárónő mamánál nagy kegyben áll s a kit...

— Férjül szántak önnek? — kiáltám, elfeledkezve az okosságról s azon feltett szándékomról, hogy nem árulom el magamat Katinka előtt.

— Eltalálta, kedves Attila.

— A nővérem kikosarazta, mondám kárörömmel s oly mohón, hogy a kis lány, a ki mozdulatlanul rám nézett fényes fekete szemével, elnevette magát.

— Én bizony nem kosaraztam ki.

— Elég baj. Azon az emberen igazán nincs semmi; mi tetszik magának rajta?

— Mondtam már, hogy nem tetszik.

— Hát akkor?

— Hogy miért nem kosarazom ki? Mert még nem volt alkalmam rá. Nagyon egyszerű dolog ez, kedves Attila. Majd megteszem, ne busuljon.

Éreztem, hogy kegyetlenül elszóltam magamat, s minthogy Katinka kinyilvánítá, hogy Kőkörcsényi nem sorozható a veszedelmes vetélytársak

sorába, kedvem újra feléledt. Most már magasztaltam Kökörcsényit nyakra-főre. Elsoroltam minden valódi és minden képzelt jó tulajdonságait: hogy nagyon csinos ember, hogy férfias, hogy sok esze van, hogy művelt, hogy daliás, disze virága a tisztikarnak, hogy, egyszóval, tökéletes, emberfölötti erényekkel felruházott, angyali lény. S mindez azért, mert — nem tetszik Katinkának.

Világos, hogy ezzel még jobban elrontottam a dolgokat s még nagyobb zavarba estem.

Katinka azonban nem mosolygott többé, csak nézett reám mély, rejtelmes, sötét szemével, mintha a lelkemben akarna olvasni.

A szobában csend volt, a lebocsátott függönyökön átszűrődött a napfény; nem hatott be ide e nyugodt szobába semmi a hőségéből, porból, forró szélből, nélkülözésből, gyűlöletből és bánatból, a mi künt, az élet széles országutján a többi embereket gyötri és kinozza. Csak a nagy fali óra járt méltóságosan, hogy harsány ütésével fölébreszse délutáni álmából Ládházit, a ki oly bambán nézett körül először, mintha valamelyik elegáns teásbolt kirakatában a fából készített kínai ember volna; aztán apránként eszmélni kezdett s különféle kérdéseket intézett hozzám, melyekre én roppant szórakozottan feleltem.

TIZEDIK FEJEZET.

A megkisértés.

Néhány hét mulva megjött Ládháziné s mint-hogy ezen időben gyakran jártam a házhoz, alkalmam volt megismerkedni vele.

Szép nő volt, de hidegnek, tartózkodónak,

sőt gőgösnek találtam. Éles szeme hamar észre vette, mily érdeklődéssel viseltetem Katinka iránt s meglátta azt is, hogy hozzám sokkal barátságosabb, nyájasabb a leány, mint Kökörösényihez. Ez őt boszantotta és ingerelte. Ugy látszik, kedves terve volt előmozdítani a Kökörösényi és Katinka házasságát s most veszélyeztetve látta szándékát az én fellépésem által. Nem is titkolta, hogy ellenséges érzéssel viseltetik irányomban. Minden alkalmat megragadott, hogy kedvenczét kedvező színben tüntesse fel a leány előtt; engem pedig elborított gunyos észrevételeinek, kicsinylő megjegyzéseinek, csipős, égető társalgási módjának szikraesőjével. Elhanyagolt, sértegetett, kellemetlen vitákba bonyolított s így nagyon megnehezítette közeledésemet Katinkához, a ki láthatólag sokat szenvedett az engem ért apró, tervszerű megaláztatások miatt, melyeket módjában állott ugyan enyhíteni, de melyeket megakadályozni nem tudott.

Katinka belátott mostohája kártyájába, de utóvégre leány volt, a kinek óvakodni kellett, nehogy feltűnően a pártomra álljon e kicsinyes küzdelemben.

Büszkeségem végre fellázadt s én kerülni kezdtem Ládháziékat. Forrt bennem az elfojtott indulat és lestem az alkalmat, hogy Kökörösényin álljak boszut mindazon apró megaláztatásokért, melyeket érte kellett szenvednem a bárónőtől, kinek ő kedvencze volt, s a ki, mint nő megfosztott engem a lehetőségnek még árnyékától is, hogy a szenvedett sérelmekért megtorlást vehessek.

Hanem azt meg kell vallani, Kökörösényi ügyesen és kifogástalanul viselte magát velem szemben: nem lehetett belekötni sehogy. Ugy tett, mintha tudomása sem volna a köztem s a bárónő közt folyó furcsa háboruról, s mintha sejtelve sem volna, hogy annak tárgya ő.

Aztán ő sem feküdt rózsákon, sőt neki kényesebb volt a helyzete, mint az enyém, mert Katinka azzal boszulta meg a bárónő beavatkozását, hogy kegyetlenül elbánt a szegény Kökőrcsényivel, nyíltan kimutatta lépten-nyomon, hogy ki nem állhatja a rákényszerített udvarlót.

Már kezdtem reményleni, mikor egy szép napon új fordulat állott be, a bárónő ördögi ügyességének jóvoltából, a ki végkép elriasztott engem a szerelmi csatatérről, hol már diadalról kezdtem álmodozni...

Egy forró, nyári délután az ügyvéd szobájába hívott s gondosan betett ajtó mögött bizalmasan felkért, menjek Ládházihoz igen fontos ügyben.

Vonakodtam és kértem, ha lehetséges, muljék el tőlem e pohár. Nem szívesen megyek most oda.

— Mi baja van? Hisz magának ott nyert ügye van.

— Van ám, de nem nekem.

— Hát kinek?

— Kökőrcsényi grófnak.

— Annak a...

— Igen, annak a... csinos, ügyes embernek, — mondtam ridegen, utját vágva ezzel minden bizalmaskodásnak az ügyvéd részéről.

A princzipálisom nem az az ember volt, a ki az ilyen dolgokat erőszakolná. Száraz, üzleties hangon monda:

— Az iroda érdeke kívánja, hogy ön menjen Ládházihoz. Hogy milyen lábon áll a kisasszony-nyal, ehhez nincs közöm, az az ön dolga.

Ezzel az ügy el volt döntve.

Az ügyvédnek joga volt engem odaküldeni, a hová neki tetszett. Ez ellen nem lehetett kifo-

gásom, a míg irodájában szolgáltam. Rosszkedvűen fogtam kalapomat s megindultam Katinkáékhoz. Szerencsémre — vagy talán szerencsétlenségemre — senki sem volt otthon. Megkönnyebbülve mentem vissza az irodába, de estig nem tudtam dolgozni semmit.

Másnap furcsán éreztem magamat. Reggel, mikor kinyitottam a szememet, fájt a fejem. Gyorsan fölkeltem hát s fürödni mentem. Sokáig elidőztem a hűvös habokban. A fürdőszoba színes ablakán csillogva szűrődött át a napfény s a víz zöldes, tiszta felületét majdnem fenéig megvilágította. A habok oly gyöngéden emelgettek, hogy szememet behunyva, gyermekkorom jutott eszembe, az édes anya ringató karjai.

Fürdés után hazamentem mesterségesen meghűvösített szobámba, kényelmesen leheveredtem s olvasni kezdtem. Apró, érzéki történetkéket olvastam, könnyűvérű nők történetét, a kik hamar gyuladnak szerelemre s a kiknek hitvallása a gyönyör. Láttam őket — képzeletben — csábítóan fogyatékos ruháikban, éreztem hajuk illatát, hallottam égő suttogásukat s azt a halk, elhaló nevetést, melytől szíve mélyéig megborzong a szerelmes férfi.

Kint növekedett a forróság s a szoba levegőjét mindjobban áthevitette. Nehány aczélkék, bátor legyecske, rést talált valahol a jól elzárt redőnyökön s jól érezve magukat a hűvös homályban, gyöngye zajt ütve szállongtak a kerevet körül. Az asztalon bronzvirágtartók fénylettek, a már néhány napos tearózsák illatában volt valami halotti szag.

Fogtam őket s a felemelt redőny nyílásán az udvarra dobtam; semmi sem volt most kedvemre, a mi a hervadásra és elmúlásra emlékeztetett.

Minthogy az ügyvéd e napra a Ládházi-val való személyes értekezést tűzte ki feladatombul, elhatároztam, hogy a délelőttből szentheverdel napot csinállok s estefelé megyek el a bankárhoz.

Délben kevesebb étvágygyal ettem, de annál többet ittam. Ugy éreztem, mintha torkom kiszáradna és mohó szomjuságomat nem tudnám csillapítani.

Ebéd után mély, erős álomba merültem. Érzéki látományok gyötörtek. Harsányan nevető, nap-sütött bőrű, egészséges parasztlányokat kergettem a mezőn. A magasan nőtt, buja fü megcsiklandozta talpamat és térdemet. A fü közül csodálatos szinpompájú virágok tekintettek elő s a rétség szélén hegyi patak iramlott tova; oly sok mozgás, frissesség, zaj volt sebes folyásában. A nap szemembe sütött s a hosszú futástól nehezen vettem lélekzetet. Egy megállt a lányok közül, gyorsan ölembe fogtam s szájacsájára nyomtam vágyó ajkamat.

Elmult öt óra, mire felébredtem. Nem tudtam volna négy fal közt maradni tovább. Legkönnyebb kabátomat vettem fel s csakhamar hátam mögött volt a városnegyed, melyben laktam.

Kijutottam a Dunapartra. A vízvezetékre alkalmazott csövekből erős sugarakban jött a víz, az utakat öntözték, meg is frissült a levegő köröskörül. Elegáns fogatok rohantak a főúton, a szerszámok, kocsisok gombja, lovak szőre fénylett.

A forrongó élet e forgatába elmerülve, lassan haladtam előre.

Ez a zaj, tolongás, a fény s a színek örökké változó játéka, a tömeg testének kisugárzó hőisége, a szemembe sütő napfény, a felhangzó rövid kaczajok: csak fokozták véremnek szokatlan nyugtalanságát. Csaknem bódultan mentem, a merre

az áradat vitt. Átengedtem magamat, mint reggel, fürdés alkalmával, a zölde haboknak.

Végre Ládházi palotája előtt álltam.

Az inas azt mondta: Ládházi és leánya kikocsiztak, csak a bárónő van itthon. Vissza akartam fordulni, de a bárónő megjelent az üvegháznak berendezett széles, fedett folyosó-ajtájában és kezével intett, hogy kövessem.

Lenge, áttetsző szövetből volt a ruhája, hasított, bő ujjából vállig kilátszott fehér, gömbölyű karja. Haja lazán volt feltűzve, divatos, teknősbéka héjából készült hajtűvel, szeme, kifejezése álmodozó, járása lassu, mint a napsütött hullámnak ringása.

Két roppant rododendron között két kerti szék volt, ide vezetett. Hanyag kézmozdulattal mutatott helyet maga mellett; ő leült, kecses mozdulattal huzva magához ruhájának hosszú uszályát. Mozdulatlanul álltam egy helyen, semmi kedvem sem volt leülni mellé.

— Haragszik? kérdé, legigézőbb mosolyával. Nincs inyére ugy-e, hogy Katinka és ön közé álltam? Már pedig ez ugy van, kedves barátom. Én nem akarom, hogy olyan nagyon boldog arcokat lássak magam körül, mint az önöké volna, ha férj és feleség válnék belőlük.

— Csodálatos, mondám keserűen, hogy a boldogság látása a bárónőnek fájdalmat okoz.

— Igen, én Mefisztófelesz vagyok, női alakban. A földet ugy szeretem, ha a szó teljes értelmében siralomvölgye. A nevető embereknel jobban szeretem a siró embereket; mások öröme hidegen hagy, de gyönyörűséggel tölti el szívemet a mások szenvedése.

— Különös vallomás, bárónő, hanem nincs rá valami nagy hatása az ilyen szavalási próbáknak.

— Ön szavalási próbának nevezi. Legyen. Szavak fölött nem vitatkozom önnel. Hanem mondja, Andrásfalvy ur, mit tart maga felőlem? Mit gondol; jó vagyok én, vagy rossz?

— Férfi sohasem mondhat nőről rosszat, válaszoltam ridegen és ellenséges pillantással fűrkésztem a bárónő arczát, mintegy leolvasni törekedve azt, a mi e szép arcz mögött rejlik.

— Goromba. Azt akarja mondani, hogy csak rosszat mondhatni rólam?

— Én azt nem mondtam. Lehetne jót is.

— Ah, igazán kíváncsivá tesz. Mi az az ismeretlen jó, a mi bennem rejlik? Szeretném színről-szinre megismerni.

— Ne szerénykedjék, bárónő, önnek egy egész sereg jó tulajdonsága van. Megszámlálhatatlan, mint az ég csillaga.

— Azért nem tud hát számot adni róluk.

— De tudok.

— Lekötelez vele, ha elősorolja.

Éreztem, hogy most mindjárt fölülkerekedem.

— Először is nagyon járatos az előkelő világ illemszabályaiban s fáradhatatlanul oktat rá másokat. Másodszor...

A bárónő ajkába harapott. Érzékeny pontot érintettem.

— Fölmentem attól, hogy a többi jó tulajdonságomat elősorolja: maradjunk az illemszabályoknál. Bizonyosan Katinka panaszkodott, a mi érthető dolog. Melyik vadrózsa szereti, ha korlátok közé szorítják növéstét? A finom sodronyhálójával körülfogott cserjés nem rabságról és elnyomatásról panaszkodik-e, holott a vaskerítés az ő védelmére és javára készült! Hanem Katinkát az illem legsűrűbb sodronykerítése sem akadályozta meg, hogy

egészen az ön ablakáig ne nyujtsa néhány virágos, fiatal ágacskáját.

— Véték az, bárónő? Régen meg akartam kérdezni, mi kifogása van ellenem? s mért volna kedvesebb önnek, ha az a szépséges vadrózsabokor a Kökőrcsényi gróf kastélya kapujáig nyujtaná ki virágos galyacskáját?

Még egyszer megkínált üléssel, mielőtt válasszolna, azután gondolkodás és habozás nélkül felelt az egyenes kérdésre.

— Őszinte leszek: maga jobban tetszik nekem, mint a gróf.

Gyors, alattomos pillantást vetett rám, aztán meghalkított hangon folytatta.

— Maga, barátom, tetszik nekem. Bár tiltja az illem, a józan ész, a kötelesség és hűség parancsa kimondani, ime kimondom: maga igen érdekes férfi. Nagyon rosszul ítélne meg, ha azt hinné: gögös, hideg mágnás asszony vagyok, a ki fejem tetejétől a sarkamig az illem hideg fagyát sugározom ki magamból, mint valami jéghegy. Ne gondolja, hogy mellettem csak megfagyni lehet, — el lehet égni is, mon cher ami . . . Próbálja meg.

Kissé összehuzódva, mint az ugrani készülő fiatal párducz, villámló szemekkel, de mozdulatlanul leste rajtam szavai hatását.

— Próbálja meg, bibliabeli József, mert Potifárné veszedelmes asszony, tette hozzá, mikor látta, hogy csodálat, irtózat és gyanakodás érzelmei tükröztek arczomon, szememben és mozdulatomban.

— De bárónő, . . . ez . . . ez tulmegy a megengedhető tréfa határán.

— Biz az meg lehetőszen tulmegy rajta, mon cher ami, mondá sötét gunynyal, aztán hirtelen

felegyenesedve, karjait mellén összevonva, egyenesen szemben állt velem.

— Az volt a szerencsétlenségem (hallgasson ide, gyermek), hogy csupa közönséges férfakkal hozott össze sorsom. Férfiakkal, a kik olyanok, mint az utszéli akáczfák: minden járókelőtől le hagyják szórni szívük virágait. Hogy más férfit keressek, olyant, a ki nemes, kiváló s az életben csak egyszer szeret, arra nem volt sem időm, sem alkalmam... Egyszer aztán éreztem, hogy irtóztató üresség van bennem és körülöttem. Az unalom minden kinja gyötört Ekkor ismertem meg magát, barátom. Nem mondhatnám, hogy szép férfi, nem is nagyon eszes; hanem üde, romlatlan, mint egy rohanó hegyi forrás. Azt a gondolatot, azt az erős vágyat ébresztette fel bennem: ha ez a fiatal ember felüditene, mint egy ital hideg, jó víz! De mit kell látnom, mon cher ami? Az én csillogó, friss, rohanó hegyipatakom eszeveszetten siet, hogy az én kis mostohaleányom lábainál haljon meg. Feltettem magamban, hogy mindenáron utját állom.

Hanyagul, hangsúly nélkül mondta mindezt, de az erőszakosan elfojtott szenvedély hangján. Ugylátszik, félt, hogy szenvedélyes beszédét gúnyosan újra „szavalási próbá“-nak nevezem s ezt kívánta elkerülni.

Válaszolni akartam, de nem engedett szóhoz jutni.

— Várjon, még nem mondtam el mindent. Ön hideg és tartózkodó volt velem szemben mindjárt az első pillanatban. Jól látom, hogy az ön nyugodtsága és hidegvére szívéből ered, mint azok a jéghideg, dermedt forrásvizek, melyek a föld mélyéből fakadnak. Ez a hideg viselet ugyanolyan hatással volt rám, mint ama jeges vizekben tett

fürdés: utána égő tűz borította el testemet. Tudja, mon cher ami, én a hideg fürdőt nem szeretem. Abban a véleményben vagyok, hogy ugyanazon talajban gyakran csak néhány réteg választja el a hideg vizet a meleg ásványvizektől: a közönyt az égő szerelemtől.

Fürkészve soká rám nézett, mintha lelkemben akarna olvasni.

A halvány arcz, fekete szemek tüze, a szépmetszésű ajkak, a vékony orrnak tág czimpája, mely minden lélekzetvételre megrezdült: mindez racera mutatott. Még ma is emlékszem minden, akkor tett mozdulatára. Ma is látom ruganyos járását, lélekig ható beszédmódját, hangos, tiszta nevetését. Eszembe jut minden jelentéktelen apróság, melyben érzéki természete világosan látszott: mennyire felvillanyozta a zene; mily türemetlenül hámozt a gyümölcsöt, hogy duzzadó, vérpiros husához mielőbb hozzájusson; s hogy lehunyta szemeit az élvezettől, mikor kedves fagylaltját ette...

Végre szóhoz juthattam.

— Bárónő, így csak lázbetegek beszélnek. Egyáltalán nem értem...

Türelmetlen mozdulatot tett.

— Persze, hogy nem érti... maga... halvérü...

— Csak becsületes ember vagyok, bárónő s ha csakugyan elég szerencsétlen volnék önben vétkes szerelmet ébreszteni, azt — mind a kettőnk érdekében — csak sajnálni tudnám.

A bárónő hangja szinte elrekedt viharos indulatában. Még mindig szemközt állt velem, gunyosan, keserűen fenyegetőleg.

— Sajnál! mon cher ami, micsoda limonádébeszéd ez? Mért sajnál engem és — magát? Mert

Katinkát szereti s én Katinkának anyja vagyok? Mit használ az nekem, hogy az a kis lány, az az árnyék, az a semmi — a ki szívünk között áll, a — mostohaleányom? Enyém lesz-e azért az ön édes arcza, kevély szeme, becsületes együgyü egész valója? Ön azt mondja, becsületes ember, Katinkát szereti és tőlem szivéből undorodik. De hát lecsillapul-e ezáltal a vágy, melylyel önt szomjazom, mely felforgatta egész lényemet? Az élethez nem köt semmi, csak ön. Nem tudom, tudnám-e magát, ábrándos, becsületes lovagom, egész életemen át szeretni, magához hű lenni, vagy elhagynám hamar? Megvallom, erről sohasem gondolkoztam. De azt az egyet tudom, hogy szerelmét — üde, fiatal szerelmét — birnom kell. Érti: kell!

Aztán kissé megenyhült hangon folytatá:

— A maga nyugodt, hűvös modora, a hamar arczába szökkenő vér, szinte leányos mozdulatai elárulják, barátom, hogy a szerelmet nem ismerte soha. Sohase érezhette még szive azt a halálos sovárgást egy nő után, mely arra készti, hogy elragadja őt. De ha szeretne! (itt egy mozdulattal szétbontá haját, mely elomlott vállain) gondolja el! ha ez a csillámló, fekete zuhatag boritaná el; ez az édes árvíz, melybe belefulna esze, akarata és és ugynevezett becsülete!

Éreztem, hogy valahára gátat kell vetnem e szenvedélyes jelenetnek, melynek váratlan tanui is lehetnek. Ugy tetszett, mint ha a belső szobákhoz közel álló citromfák mögött gyöngye zajt hallanék. Lehet, hogy képzelődés volt, de ez a kényes és feszült helyzet nem tarthatott már sokáig. El kellett dőlni a koczkának: jobbra vagy balra. A lehető legnyugodtabb hangon feleltem s óvatosan mérlegeltem minden legkisebbb szavamat.

— Meghallgattam asszonyom és őszintén,

minden szépítés nélkül, válaszolok önnek. A mit mondani fogok, annak minden szavát megfontoltam. Ön birni akarja szívemet, mert önnek — úgy mondja — tetszem. Azt hiszi joga van erre azon egyszerü öknál fogva, mert ön erősebb, szenvedélyesebb, szebb Katinkánál. Nem vagyok erényhős. Ha szeretném, azon volnék, hogy elváljék férjétől és követném önt minden poklokön keresztül; de nem szeretem és nem is fogom szeretni soha; szépséges arczán nincs egy vonás, lelkében nincs oly indulat, mely rokonszenvem fel tudná kelteni. Ha más megoldást nem tud, mint a meghalást, azt én meg nem akadályozhatom. Az életéért nem tartozom felelősséggel, bárónő.

Nyugodtan, önérzettel mondtam ezt, a bárónő haragosan, gyűlölettől szikrázó szemekkel hallgatá szavaimat.

Kárba vezett minden nyíltsága és tisztátlan, szenvedélyes vallomása. Szótlatlanul, mozdulatlanul állt helyén, keze görcsösen tépdelte a támlány selyem rojtját, szemét merően, sokáig a földre szegezte.

— Ez az utolsó szava? kérdé s mint a ki elfáradt, ledobta magát a spanyol öszvér módjára selyem bojtokkal teleaggatott kerti székre.

— A legeslegutolsó, bárónő. Meg vagyok győződve, hogy mindez egy rossz álom, melyből ha felébred, áldani és nemátkozni fogja becsületes fellépésemet.

— Tudja, mon cher ami, hogy maga halálosan megsértett, s hogy oly titoknak van birtokában, mely kíváncsossá teszi, hogy ön sohase legyen tagja az én családomnak? Nem is lesz. Ha egy légió ördöggel állna is ön szövetségben, mégsem lesz a Katinka férje. Mindenre kész vagyok, jól értse meg, mindenre, hogy szívük lángja ne

egyesülhessen. Ha minden más eszközből kifogyok, ha minden fegyver kicsorbul a maga jégpánczélján: akkor attól sem riadok vissza, hogy a halál árnyékát állítsam kettőjük közé. Ah, két naiv gyermek, tudják micsoda bajt hoztak a nyakunkra, mikor engem ellenségökké tettek s a végsőre kényszeritenek. Békét kínáltam, a szenvedélyes, titkos szerelem zaklatott, de édes békéjét és maga nem fogadta el. Ám lássa, hogyan boldogul nélkülüm. Nem sajnálom, hogy egy óvatlan pillanatban a lelkem mélységes mélyébe hagytam magát pilantani. Legalább tudja, mit várhat tőlem, attól a nőtől, a kinek szerelmét kevélyen és meggondolatlanul visszautasította... Ah! Ládházi.

A nélkül hogy megmozdulna, vagy helyzetét változtatná, a bankárra mosolygott, a ki jókedvűen, fénylő arczczal lépett be az üvegfolysónak azon ajtaján, mely a lépcsők felé nyilott. Kalapja hetykén a fülére volt vágva, keztyüs kezében aranyfejú pálczácskát forgatott ügyesen.

— Erős vitánk volt Andrásfalvy urral, kedves Ládházi.

— Reménylem, a fiatal ur elég udvarias volt a győzelmet önnek engedni át, bárónő.

— Csalódik. Az én kedves barátom egy talpalatnyi tért sem engedett. Makacs ember. Kökörcsényi engedelmesebb vőm lesz bizonyára. Sohasem egyezném bele, hogy Katinka ily makacs emberhez menjen nőül.

Mindezt mosolyogva mondta, csak halvány arca és kissé remegő szája mutatta az erőszakosan leküzdött indulatvihart.

A bankár is enyelegve válaszolt.

— Sajnálom, Andrásfalvy ur, hogy nem lehet ~~mvőm~~ Mért is nem engedett a bárónőnek?

A bárónő gonoszul nevetett.

— Hallja, barátom, Ládházi is megütközik rajta, hogy ön nem engedett sürgetéseimnek. Mulatságos dolog ugy-e? Hanem magukra hagyom az urakat. Látom, hogy hivatalos ügyekben akarnak értekezni, nem háborgatom. Adieu!

Felállott, még mindig gunyos derűtséggel meghajtotta fejét s ruhájának hosszú uszályát két ujjával felfogva, eltávozott.

Alig egy negyedóra mulva gondolatokba merülve mentem el a czitromfák mellett, miután Ládházival az ügyeket rendbe hoztam. Egy fordulónál Katinka állott előttem, oly hirtelen, mintha a földből nőtt volna elő. Egészen ki volt kelve arczából, sápadt volt, mint a halál, fogái vaczogtak, mintha a hideg rázná. Megfogta kezemet, keze hideg volt, mint a fagyott föld. Szemei tágra voltak nyitva a rémülettől és irtózattól.

Mint a villámlás, egy gondolat cikázott át fejemen: Katinka mindent, vagy legalább sokat hallott a bárónővel folytatott beszélgetésből.

— Köszönöm barátom, mondá kezemet erősen megszorítva, hogy így elbánt azzal az irtóztató asszonynyal. Szegény apám!... De ugy-e, nem ijed meg a fenyegetésétől? Igaz, ő mindenre képes... még ölni is tudna; de maga azért nem hagy el engem. Annál kevésbbé, mert veszélyben forgok.

— Nem hagyom el, Katinka, minden körülmények közt számíthat reám.

— Számitok is, barátom. Nem félek semmitől, ha maga mellettem áll. De ez az asszony, az illemtannak ez a nagy mestere, ez a kiégett vulkánnak látszó bárónő... mit akar ő velünk? Hát még ilyen nők is vannak a világon?

Alkonyodott. Az aranyos nyári verőfény beáradt az üvegfolysó minden pontján, megvilágított minden szögletet.

Katinka felindult, bájos arcza, diadalmas szeme, gazdag selyem haja ebben a mindent előzőnlő ragyogó szőkeségben a tiszta szerelem s az erény győzelmének boldog hitét ébresztette fel szivemben.

Gyöngéden kezére hajoltam és megcsókoltam.

— Ne, barátom, még ne, mondá szeliden védekezve és hajatövéig elpirulva szüzsies tartózkodásában. Most még nem szabad.

— A kezét se?

— Éppen azt nem, a mig nem az — öné.

Hangjában, szemében, mosolyában annyi igéret rejlett, hogy szerettem volna felkiáltani kitörő örömemben.

— Isten önnel, — szólt hirtelen körülnézve hogy nem látja-e valahol mostohája szép, gonosz arczát, aztán kezemet még egyszer megszorítva, eltűnt a napfénytől megvilágított lombok között.

De én, a mint mozdulatlanul állva utána néztem, még sokáig láttam arczocskáját, haját, tiszta, nyílt tekintetét a napsugárban, a levegőben és mindenütt...

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Eliz naplója.

Nem vagyok boldog menyasszony, pedig lelkem lelkéből szeretem Ottót.

Más leány szivét könnyen és hirtelen lepi el a szerelem, mint a nyári égboltot a báránnyfelhők; az én szivemre fájdalmasan és erőszakosan jött, mint valami vészjeljes zivatar.

Ottó polgári származása sok szenvedésnek forrása lett reám nézve.

Anyám úgy nevelt, a hogy egy csillagkeresztes hölgytől várható, a ki az udvarral összekötte-

tésben áll. Volt idő, mikor azt hittem, nevelése nem sikerült; de bizony látom, hogy egész lényem át meg át van járva attól a finom, erős méregtől, a melyet osztálygőgnek hívnak.

Oly szép, oly jó, oly nemes férfi Ottó! Arra van teremtvé, hogy lángba borítsa maga körül a leányszívek virágerdejét. S mily nehezen szerettem bele mégis! Némi restelkedéssel vallom be, hogy sokkal könnyebben ment volna a dolog, ha kilenczágu korona van családi czimerében, a szépség és szellem koronája helyett.

Nem is mertem feltenni magamról, hogy egy szürke polgári család ivadékába fogok beleszeretni, én, Andrásfalvy Eliz de Andrásfalva! Ideám se volt róla, hogy ez megtörténhetik. Hogy én elhagyom a magas várablakot, a honnét kedvemre elnézhetek a világ feje felett s leszálok egy földszintes polgári házikó virágcserepes ablakába, a hol minden járókelő farkasszemet nézhet velem: ezt még álmodni se álmodtam soha.

Fellázadt minden csepp ősi vérem, mikor egy szép napon arra ébredtem, hogy Ottó nem álruhában bujkáló mesebeli herceg, a hogy magammal elhitettem, hanem fiatal ügyvéd; de megbotránykozássom akkor tört ki elemi erővel, mikor kezdtem sejteni, hogy én a tisztelt ügyvéd urat jobban szeretem a föld valamennyi királyfiánál és kifogástalan nemesénél.

Hány álmatlan éjszakámba, mily sok sirásba, bánatba, gyötrő önvádba került ez a végzetes fölfedezés!

Elhatároztam, hogy kiméletlenül kitépem szívből a keletkező szenvedélyt. A viperamarást nem kerültem úgy, mint az ő szép, fénylő szemeit; de a szerelem erősebb, volt mint én s az erőszakos, bűvös-bájos tavaszi hullámok összezsaptak a fejem felett.

Fogytam, hervadtam, nagybeteg lettem. Anyám megsajnálta és beleegyezett, hogy inkább Ottó menyasszonya legyek, mint a halálé, mely már eljegyezni látszott magának, hogy levigyen őseim kriptájába, aludni az örökkévalóságnak álmaiba.

Nehéz idők járnak fölöttünk. Az ősi birtoknak csak romjait menthette meg anyám az eladástól. Még azt sem mondhatja irigykedve a világ, hogy Ottó rengeteg vagyont kap velem. Folytatni kell az ügyvédséget és én ügyvédné leszek; a hozományom legfőlebb arra jó, hogy három-négyezer forint évdíjat biztosítson számunkra.

Szegény, jó bátyám felment Pestre; ügyvédnek állt be ő is, hogy pályát nyisson magának. Azt hittem, ez a dolog rosszul fog esni anyámnak, de csalódtam. Egy fényes házassággal mindent helyre üt Attila, szokta mondani — s én néma szemrehányást olvasok ki szavából.

Az unokanővéreim gunyos levélkében gratulálnak eljegyzésemhez és Schillert idézik céltzatosan; „a legkisebb kunyhóban is elérnek a boldog szerelmesek.“ A kunyhó: Ottó irodája. Képzelem, micsoda megjegyzéseket tesznek ránk maguk között, pedig mindnyájan bele voltak bolondulva Ottóba a gmundeni fürdőben. Nagyra vannak ők holdbeli uradalmaikkal és képzelt előkelőségükkel és fényes házasságról álmodoznak mindannyian és mégis hozzámennek akárkihez, a ki megkéri kezüket. Nem válogatósak, csak akkora férfi legyen, mint az ujjam. Hanem hát ők boldogok, mert erős, vidám képzeletük van, mely megaranyozza életük legsötétebb foltját is. Ez a szerencsés képzelő erő mindent megszépít, mindent megnagyít, mindennek megnöveli az értékét, a mi az — övék. Mily rut, mily kicsiny lett Ottó az ő szemükben, mióta az én vőlegényem; rohamosan alászállott harminczhárom

unokanővérem becsülésében. Gyári áron alul kapható — hogy üzleti nyelven fejezzem ki magamat.

Csak Attila boldog. Sohasem láttam úgy szeretni férfit, a hogy ő Ottót szereti; a szó teljes értelmében bálványozza, pedig irva van, faragott képet ne csinálj magadnak, hogy azt imádjad. Az ő szemében Ottó a legtökéletesebb lény s én a világ legirigylésreméltóbb menyaszonya vagyok. Hisz az vagyok; fejem tele van hintve a boldogság teljes rózsáival, de a rózsáknak nemcsak illatuk, tövisük is van. S a rózsák égőpiros színe alatt ki látná a piros vércseppeket?

*

Igy telt el egy... két... három hónap... egy félév; végre megjött az esküvő napja. Szűk családi körben tartottuk meg.

Az esküt én halkan és remegő hangon, Ottó szilárdan és hangosan mondta el.

Elutazás előtt, míg a násznép reggelizett, én elbucsuztam leánykori kis szobámtól. A tiszta, kedves kis hely, hófehér ablakfüggönyével s néhány cserép szegfűjével, nagyon egyszerű volt. A zongora fel volt nyitva, a hogy tegnap hagytam. Hangjegy, keztyű, szalag hevert kedves összevisszaságban; félig bevégzett himzésekzen égőpiros szín erejét halvány, elmosódó szín mérsékelte. Az ablakban, sárgaréz kalitkában, kicsi, fehér egér osont ide-oda.

Megindulva, hosszasan néztem mindezt, mikor Ottó utánam jött. Gomblyukában fehér szegfű pompázott s hófehér, nyitott inge még inkább kitüntette okos, szép arcának szinte beteges sápadtságát.

— Nem háborgatom? kérdé és belépett.

Körülnézett a szobában s szeme lángolóan tapadt az ágy mellett feledett sárga reggeli czipőre. Az, a ki e kis szobában lakott, virágait

ápolva, fehér egerét etetve, a félhomályban ábrándos szonátákat zongorázva, himzése közé fiatal lelke álmait beszöve: az a szeszélyes kis teremtés egészen az övé.

Ottó szép szemében szikrázva gyult ki e gondolatra a vágy, keze reszketett.

Én oly fehér lettem, mint a fal, mikor megláttam őt; mintha idegen férfi jött volna szobámba, oly különösen éreztem magamat.

Meg kellett hát történni: ifjúságom e szentélye sem maradt megvédve annak a diadalmas férfinak bántó jelenlététől, a ki — férjem.

A reggeli vidáman folyt le. Válogatott ételek, nemes tűzü borok felvillanyozták a násznépet. Szellemes felköszöntőket mondtak s a poharakat gyorsan ürítették.

Ottó sokkal tapasztaltabb világfi volt, hogysem boldogságát feltűnően fitogtatná; derült hangon társalgott velem, azon a bizalmas hangon, melyen senki sem ütközhetik meg — az esküvő után.

Én elfogultan s komolyan ültem mellette egyszerű, szürke utiruhámban.

A vonathoz mindnyájan kikisérték bennünket. A bucsuzás érzékeny volt s én nászbokrétámnak fehér kaméliái mögé rejtetem könnyes arcomat. A fővároson utaztunk át, néhány napot ott kívántam tölteni.

Szivem elszorult, mikor egy elsőrangú pesti vendéglő fényesen kivilágított oszlopcsarnoka alatt végigmentem. Vastagszőnyegboritá a hideg márványlépcsőket, mégis úgy éreztem, mintha átfázott volna kisugárzó fagyától egész testem.

Az a jótékony mozgás, a kerekek ugrándozó zaja, a vonatfelügyelők kiabálása és az a vidám nevetés, mely a szomszéd kocsisosztályból áthangzott; az emberek közelsége egyszóval, mely az

utazás alatt oly nyugodt biztosságba ringatott: eltűnt.

Az épület vastag falán alig hallatszott át a főváros zaja. A szobában kettőnkre volt terítve, az ablaktáblák bezárva, a fogadó cselédség halkán szolgált fel, finom borokat töltögetett karcsu poharakba és válogatott ételeket kínált.

Férjem közel ült hozzám, de alig evett valamit. Arczán piros foltok égtek, tekintetéből eltűnt minden tartózkodás.

Mily régóta gondoltam arra a pillanatra, mikor esküvőnk után magunk maradunk; s most, mikor a sokszor álmodott percz elérkezett, szótlantul, halványan ültem helyemen, bátorságom eltűnt, nem nyultam sem ételhez, sem italhoz s Ottó suttozó kérdésére zavartan, elfordított fejjel válaszoltam.

Hisz én itt teljesen az ő hatalmában vagyok; ez idegen nagyvárosban, ez idegen házban nincs egy lélek, a kihez bizalommal fordulhatnék. Ez a váravárt, de most kétségbeejtő együttlét, a vacsorának ez a bizalmas jellege, az Ottó elviselhetetlen, mohó szemei, melyek oly makacssággal keresik tekintetemet, s azok a kissé zajos, illetlen csókok, melyekkel kezemet és nyakamat elhalmozza; mindez bántott.

Ellenállhatatlan vágyat éreztem menekülni innen. Bátorságom úgy elpárolgott ebben a forró, bizalmas együttlétben, mint izzó vasra hulló hideg vízcseppek.

Megnéztem órát, félnyolcz volt. A színház jutott eszembe, szinlapot kértem s idegesen forgattam azt kezemben.

Azt inditványoztam, hogy menjünk színházba. Ottó nem nagy örömmel egyezett bele.

Egy negyed óra alatt átöltöztünk s nemsokára ott ültünk egyik elsőemeleti páholy homályos hátterében.

Eleinte nem igen ügyeltem a darabra, de a második felvonás egy jelenete felkeltette figyelmemet s ettől kezdve kinos érdekekkel követtem a szin-padi cselekmény bonyolódását.

Boldogtalan fiatal asszonyról volt szó, a kit férje megcsal.

A művésznő lázas hangja szivem mélyéig meg-rázott, előre hajolva hallgattam a küzdő lélek hábor-gását.

Engem kellemetlenül érintett a darab iránya. A homályban nem kellett ügyelni arczomra, gyanakodó, fürkésző pillantást vetettem Ottó szép, nemes arczára; azt vigyáztam, hogy szivja be szive az édes mérget; tompa harag fogott el a színésznők ellen, a kik oly meggyőzően szavalnak vétkes sze-relemről. Megbántam, hogy ide jöttem.

De ez pillanatig tartott. Hiszen Ottó nem tudhatta, milyen darabot jöttünk megnézni; ha a szereplők erkölcsse és világnézete nem is kifogás-talan, az én Ottóm hü uram lesz nekem, a kit módomban lesz odaadó szeretettel minden vesze-delmes csábítás ellen megvédeni. Ez a halvány, szinte gyöngyházfényű arcz, ezek a szenvedélyes fekete szemek, ez az egész elegáns, karcsu, fiatal férfi az enyém: az én erőm, az én támaszom, az én menedékem. Micsoda oktalanság volt félni tőle az előbb?

A darab véget ért, a függöny legördült. A se-lyemruháknak s a fekete férfikabátoknak egész tö-mege tolongott a kijáratok felé.

Odakint hirtelen vihar lepte meg a fővárost. A szél zugva rohant végig a házak között, megremegtetve az utczalámpákat és vadul lobogtatva a lovak sörényét.

Én, míg a bérkocsi sebesen vitt bennünket, közel huzódtam Ottóhoz a hintó homályos belse-

jében. Szemem előtt összefolyt a világ, a lámpák összefüggő fényvonala elkápráztatott, örömet okozott a tavaszi szél dühöngése.

Oktalan félelmem, mely egész nap gyötört és megkeserítette a nász boldog napját, nyomtalanul eltűnt. Megfogtam férjem kezét, tekintetem tekintét kereste, fejemet (bolondos, ijedező, makacs fejemet) szeliden vállára hajtottam s tartózkodás nélkül, boldogan, szívem mélyéig meghatva suttogtam neki :

— Én uram, én mindenem, én védelmezőm !

... Szerencsésen megérkeztünk a kis városba, a hol Ottó lakik. Csinos városka, derült, fehér házzakkal, rendezett utcákkal. A főtéren egy Mária-szobor áll, mely tavasztól késő őszig soha sincs frissen szakított virágbokréta nélkül. Én is rátettem hervadó nászbokrétámat, míg szívemből halk fohász tört elő, földből az üditő vizsugár.

Boldogságunk tartósságáért imádkoztam, mert nagyon boldog vagyok. A gyümölcs nem alakul nehezebben s a fa erőinek nagyobb vajudása között, mint szívemben ez a boldogság. Mennyi töprenkedés, mily sok félelem előzte meg ; de végre diadalmasan legyőzött minden akadályt s most mosolyogva pihen szívemben a boldog szerelem.

Zöld lombtengerben fekszik a város, ablakomból nem látok mást, csak néhány piros bádóg házfedelet, egy-két karcsu, fehér templomtornyot s mandula-, barack-, akác- és fenyő-fák eleven, zöld hullámait ; valami kimondhatatlan kedves, halk mozgás fut át rajtuk a legkisebb szélfúvásra.

Az Ottó irodája a tisztán tartott udvar tulsó részén van. Látom, hogy járnak be hozzá a felek ; a nyitott ablakon kihallatszik nyájas beszéde, biztató szava. Hogy tud az emberekkel bánni ! Mindnyáján megnyugtatta, megvigasztalva mennek el

tőle; bizalommal teszik le kezébe perük sorsát s egy perczre sem kételkednek azok jó kimenetelében.

Napközben sokszor átjön hozzám, leül a lábamhoz egy kis piros zsámolyra s olyan beszédek tart az ügyvéd ur (örök szerelemről, örök fiatalságról s ilyesmiről), a miért semmiféle törvényszék nem szavaz meg neki munkadíjat és perköltséget; ha megcsókolom érte, vagy meg-simogatom gondterhes, szép fejét teljesen meg van elégedve — úgy mondja — a tiszteletdíjaival.

Reggelenként én hozom rendbe az irodát.

Belenézegetek vastag, nagy könyveibe, ebbe vannak beírva a tárgyalási napok. Egy másik könyvbe a követelések voltak bevezetve. Vastag percsomók voltak szépen sorba rakva a díófa-szekrényekben; törvénykönyvekkel, rendeletekkel és tudományos értekezésekkel voltak borítva az asztalok.

Ott az ajtóban állva, mosolyogva nézett rám, a mint kíváncsian nézegettem mindezt és semmit se értettem meg a periratok körmönfont, homályos, kétértelmű mondataiból.

Elfogadó-szobáján vastag, bélelt ajtó volt, hogy a felekkel folytatott bizalmas beszélgetésből egy szót se lehessen kihallani,

Egyszerű, barna bőrrel bevont fotelek álltak a kurta, kényelmetlen, magashátú divány körül. A tűzmentes vasszekrény nehéz hátát a falnak támasztva, úgy állott a szoba szögletében, mint valami amerikai nagybácsi, a kinek a zsebe tele van pénzzel.

Leültem az egyik fotelbe, Ottó utánam jött.

Itt minden kis tárgy rá emlékeztetett: a finom, illatos szivarok, az ezüst dohányszelencze, az aranyozott hamutartók, a fekete selyem hálósapka, a félig felvágott uj könyvek, az asztalon heverő,

elefántcsont-agyu buldog-revolver, mely mellett babszem-nagyságu golyók heverték; a falra szegezett szmirnai szőnyegen élesre köszörült vivókardok, török handzsárok, hosszú csövű montenegrói puskák s két könnyű vadászfegyver.

A falakon jockey-képek, híres paripák képmása, a mi nem mutatott komolyságra, de annál több figyelemre irányomban, a ki Andrásfalván és más uri kastélyokban ilyen képekhez voltam szokva gyermekkorom óta.

A válópereket gondosan rejtegette előlem. Oly dolgok vannak benne, mondá, melyeknek már csak olvasása is rosszabbá teszi fiatal asszonyok ártatlan szívét. Nincs az a gonoszság, a mit válni óhajtó házasságok egymásról el ne mondanának. A meghalt szerelem és kölcsönös becsülés helyét égő gyűlölet foglalja el, s ez, mint az éhes farkas, kölcsönösen véres sebeket harap azoknak testén a kik néhány év előtt egymást nagyon szerették s egymás boldogítására léptek holtig tartó szövetségbe.

— Meg fog-e engem maga unni, Ottó — kérdeztem tőle halkán a beszélgetés hatása alatt.

— Soha! — kiáltá s a kiáltás szive mélyéből jött. — Hogy lehetne magát megunni, édes? Megunja-e a föld, hogy örökké rásüt a napsugár? Megunjuk-e valaha az egészséget, a fiatalságot, a boldogságot, az életet!

Lábamhoz ült, ölembe hajtá fejét, kedves arcát rám emelte, mint a nap felé. Elmondta menyit szenvedett, míg titkolta szerelmét. Folyóhoz hasonlította magát, mely minden napfényben csillogó hullámát, fiatal erejét és üdeségét a tengerszemnek adja, melybe belehal. (A tengerszem az én szívem.)

Suttogva és hosszasan beszélt, elhallgattam volna őt az egész életen át.

Elmondta, mily nehezen várta összekelésünk napját. Az utolsó néhány napot, mely bennünket az esküvőtől elválasztott, nem is élte át, csak átvirrasztotta. Abban a sejtelmes, várakozásteljes félhomályban élt, melynek sötétségét nemsokára a kelő hajnal rózsaszín világossága deríti fel. Sorsát az én kezembe tette le. Tőlem függ, hogy hires, jó, boldog legyen; vagy ismeretlen, rossz és nyomorult... Távol tőlem úgy gondolt rám, mint a hogy viruló, illatos rózsáira gondol vissza az ember hideg ősszel. Mert neki, míg tőlem távol van, ősz van tavaszkor is. Zöldelhetnek a fák, énekelhetnek a madarak, nyilhatnak a virágok: az lesz az ő tavasza, ha összekel velem.

Oly gyöngéden és kedvesen beszélt, nem tudtam megállni, hogy meg ne csókoljam homlokát.

— Mily gazdag vagy te! mondá a csók után. A jutalmazás jobban hatalmadban áll, mint a királyoknak, mert kincseket pazarolsz rám egyetlen pillantásodban. Édes jutalmazóm, csak áldani tudlak.

Kezemmel lezártam ajkait.

— Hízelkedő, ne mondjon ilyen nagyokat,

— Sohasem éltem vissza a szavakkal, válszóla, kezemet csókolva, de maga, édes mindennem, költővé tett, a hogy a májusi napfény dalra készíti a hallgatag madarat. Szivem úgy tele van veled, Eliz, mint tavaszkor rügyekkel az orgonabokor... Ha nem nevetnél ki, szeretném azt mondani, hogy mióta a föld tüzgömbje kihült és emberek lakják: egy sem tudott úgy szeretni, mint én téged...

Ekkor — óh, sohasem fogom elfeledni e pillanatot — a szerelmi boldogság közepett egészen más irányba fordultak gondolatai és minden át-

menet nélkül sötét, baljóslatu szavak jöttek ki ajkán.

— Egyszer egyik pesti könyvtárban voltam — kezdé s arcza elsötétült — közel hozzám egyik jó barátom ült, szorgalmasan lapozgatva könyveiben. Annyira elmerültem az olvasásba, hogy csak úgy egy jó negyedóra múlva jutott eszembe újra rátekinteni. Nem volt ott, csak könyvei és jegyzetei maradtak az asztalon. Én oly furcsán éreztem magamat; szomorú gondolataim támadtak. A halál jutott eszembe. Ime, az én jó barátomnak arcza, a mint pár pillanat előtt a könyvei fölé hajolt, még élénk emlékezetemben volt s most helye üres. Ilyen az élet is. Bizonyos helyet tölt be az ember s ha meghal — egy hely üres marad utána...

Kezével végigsimitotta homlokát és elhallgatott, mikor látta, mint halványodom el különös beszédére.

— Beszéljünk másról, édes Ottó, mondám neki, mosoly alá rejtve remegő félelmemet. Gondol-e néha rám itt az irodában? vagy a sok dolog közt nem jutok eszébe?

Szép szeme megvillant s álmadozva mondá:

— Ugy dolgozom én itt, mint az arató kint a napvilágon, Isten szabad ege alatt. Napvilágom a maga szelleme s mint végtelen égbolt, úgy terül el fölöttem szívének szerelme és hűsége. A lángnak az a rendeltetése, hogy égjen, a szélnek, hogy fujjon s nekem az, hogy magára gondoljak örökké...

Mozdulatlanul, szinte megkövülve áll előttem e kedves nagy emléke, csak be kell a szememet hunyni, hogy magam előtt lássam az én szerelmes uramat, a hogy a lábamnál ülve úgy világított be a ránk következő sötét napok titkába, mint az éjszakába az égő ház fénye.

Ottónak a torka fáj. Eleinte muló bajnak vettük, selyemkendőmmel kötöttük be, majd meggyógyítja az; de bizony nem gyógyította meg az én csodakendőm. Az orvos azt mondta, makacs katharrus s egy sereg jó tanácscsal látta el Ottót. Nem szabad sokat és hangosan beszélni; nem szabad este kint járni; nem szabad hideg italokat inni; nem szabad szivarozni. Hát még mit nem szabad? Ottó védelmezte jogait és aranyszabadságát s nem sokat hederített az orvos szigorú tilalomfáira; de engedetlensége megboszulta magát, hangja mindjobban fátyolozottá, szinte rekedtté vált, sokat köhögött és forróság gyötörte, éjjelenkint láza volt.

Nagyon megijedtem, sürgettem, hogy pesti orvost keressünk fel.

Együtt voltunk az orvosnál. Komoly férfi volt, éles tekintettel, nyájas, bizalmat ébresztő modorral.

Leültetett bennünket és kérdéseket intézett Ottóhoz.

Hány évig élt atyja, nagyatyja, testvérei? Micsoda betegségben haltak meg? Nem volt-e gyermekkorában tüdőgyuladása? Régóta érzi-e, hogy torka gyorsan kiszárad s a por erős köhögésre ingerli? Mindig gyöngé, fátyolozott volt-e a hangja, vagy csak az utóbbi időben vált azzá? Mint ügyvéd, tud-e fél óránál tovább tartó védőbeszédet egyfolytában mondani?

Az adott feleleteket láthatólag mérlegelte, miközben átható szemét egy perczre sem vette le Ottó arczáról s mind újabb és újabb kérdéseket intézett hozzá.

Aztán fülét Ottó mellkasához szorítva, sokáig hallgatta lélekzését, megolvasta érverését, kis aczéltükör segítségével megvizsgálta torkát.

Mikor mindezt nagy gonddal véghezvitte, megtudakolta, ki gyógyította eddig férjemet, micsoda életmódot ajánlott, mily ásványvizeket rendelt s melyik fürdőbe küldte üdülni.

A bajt ő is így állapította meg: idült katharrus. Jó, egészséges, de nem izgató táplálkozást ajánlott, sok tejivást, kevés, de erős, jó bort, nyugodt, gondtalan életet s néhány havi levegőváltozást.

— Jó lesz Gmunden? — kérdezte Ottó bizonyára azon kedves emlékek hatása alatt, hogy ott ismerkedtünk meg.

— Nagyon jó lesz. Erdős vidék és enyhe levegője van.

— Hogy hagyjam az irodámat oly hosszú időre?

— Ügyvéd ur, — mondá komoly hangon az orvos, — az egészségéről van szó. Ezzel a betegséggel nem lehet tréfálni, máris nagyon előrehaladt. Adjon kezét rá, hogy rendelkezésemet egytől-egyig pontosan teljesíti.

— Teljesitem. De mondja, kedves orvos ur, lehet reményem, hogy meggyógyulok?

— Meggyógyul, de egész életén át vigyázni kell magára. Széltől, léghuzamtól, meghűléstől óvakodjék. Aztán — tette hozzá mosolyogva — lehetőleg rövid perbeszédet tartson s mindenekfelett ne legyen népszónok soha.

Ottó rám nézett, világosan látta, mily rémülettel hallgatom e beszédet, azért hát ő is derült hangon válaszolt.

— A népszónoklás éles hangu kolomp a vezérürü nyakán, sohasem vágytam erre a dicsőségre. Szerencse, hogy a fiatal feleségemmel nagyon halkan szoktunk társalogni s így ezt az orvos ur nem tilthatja el. De Gmundenbe aztán elkísérhet-e

a felségem? Mert inkább a hangomat veszítem el örökre, mint az életemet néhány hónapra; ő az én életem! Valami híres tenorista úgy se válik már belőlem s a megmaradt hangom suttogása elég lesz arra, hogy Eliz megértse, mit mondok neki.

— A mit ő nagyságának akar mondani, azt a szemével is mindig elmondhatja uram — mondá az orvos udvariasan. — Ő nagysága jelenléte önre nézve fél gyógyulás, nincs tehát az ellen kifogásom hogy együtt utazzanak.

Két hét múlva utban voltunk Gmunden felé. Nagyon regényes utazásunk volt. Hegyek közt mentünk mindenütt, mellettünk zugva, tajtékozva rohant alá a sziklákon egy kisebb fajta hegyi folyó.

Mikor a vízvásztó hegység legtetejére értünk, oly magasan voltunk, hogy a felhő majdnem reánk csüngött. Lassan-lassan kiderült. Ragyogó csillagok gyultak ki s kedvesen néztek reánk. De a csillagok mindössze véve sem néztek rám oly szépen, mint Ottó szeme.

Holdvilág volt, messziről a havasok tetejét láttuk, féhéren csillogott a legfelsőbb ormokon a hó; oly tiszta, érintetlen, szüzi hó, mint a mi szerelmünk.

— Ily magasan voltál te felettem mondá Ottó, meghatva a vidék s a holdvilágos éjszaka szépségétől s mégis feljutottam hozzád az alattad fekvő, ködborított völgy mélységéből!

— Én emelkedtem hozzád, édes uram, — válaszoltam, fejemet vállára hajtva. — Én sziklán fakadt forrás habja voltam, te a nap; égő sugaraid felszívtak s most közel jutottam hozzád, mint harmat, mint felhő.

Jó lakást kaptunk. Ottónak eleinte jót tett a levegőváltozás, az enyhe erdős vidék, szemmel láthatólag erősödött.

Kirándulást tettünk távoli vad vidékekre, a hová csak apró havasi lovak hátán juthat az ember. Korán reggel nekiindultunk két vezetővel.

Átgázoltunk néhány hegyi patakon s neki-mentünk a hegyeknek. Oly ösvényeken mentünk, hogy gyalog embernek is nehéz megmászni, de a havasi lovacsák biztosan jártak rajta. Hegyi patak zuhogott mellettünk, hófehér birkák és tehenek legeltek a hegyoldalban.

Egy órai ut után a kis község, honnét kiindultunk, mélyen a lábunk alatt feküdt, zöld fenyő-és tölgyfa-erdő között. Két kutya jött velünk, csaholva kergették bokorról-bokorra a madarat.

Az ut mind nehezebbé vált. Sok helyen le kellett szállni és kantárszáron vezetni lovunkat. Az ut sikos volt az éjjeli esőzéstől. A tetőn a felhők oly alacsonyan függtek fejünk felett, hogy kezünkkel elérhettük volna. Jobbra-balra oly magas hegyek környékeztek, hogy a felhő oldalukon húzódott végig, mint valami nagy égés lehült füstje.

Aztán lefelé mentünk. Ottó lova megcsuszott és leült, de bátor, ügyes lovasa nem esett le róla. A levegő hűvös, szinte hideg és végtelenül üdítő és illatos a fenyőfák szaga, megkönnyebbiti a lélek zetet.

Három órai ut után elhagytunk egy rongyos falut, kiválasztottunk egy vadregényes tisztást s ott megállottunk pihenni.

Ottó leteritette köpenyegét, leheveredtünk rá és jóízűen falatozni kezdtünk. Hideg sülték, veronai szalámi, havasi juhturó és lépesméz kerültek ki a vezető nyakába akasztott iszákból s egy palack finom, erős burgundi bor.

Vidám beszélgetés közt telt az idő; alig indultunk meg hazafelé, elért az eső, bőrig áztunk tőle.

Sebesebb menésre ösztönöztük apró lovainkat s tíz percznyi poroszkálás után elértük egy erdőkerülő házikóját.

A gazda otthon volt, szívesen fogadott bennünket, nagy tüzet rakott a nyitott tűzhelyen, hogy átázott ruhánkat megszárássuk lángja mellett.

Az egyetlen szobában együtt élt soktagu családjá és néhány kecskéje.

Az ablakot kinyitva, kihajoltunk Ottóval s a vidéket néztük. Az eső még mindig esett, de a felhők már világosodni kezdtek, üdén, megifjodva, felfrissülve terült el az erdő, a meddig szemünkkel elláttunk. Milliő meg milliő esőcsepp rengett a leveleken; mintha a fák ágaiban megakadt szürke szövet volna: apró, könnyű felhőfoszlányokra szakadozott egy-egy esőfelhő az erdő fái között.

A diadalmasan kisütő nap finom párafátyolt vont a vidék fölé, mely alatt oly kedves, oly vonzó volt az egész völgy, mint egy szép, bájos, nevető nőnek arcza, a selyemfátyol áttetsző szövetének ingerlő árnyékában.

— Mily jó volna itt élni, sóhajtám önkéntelenül. Itt ketteskén ellakhatnánk, Ottó! Az örökös verőfény és szabad levegő oly szívósakká és keményekké nevelhetne bennünket, mint köröskörül a fiatal tölgyfákat! Nem fog azokon sem fergeget, sem betegséget.

— Szép volna veled elrejtve élni, drágám, válaszolá Ottó mélabusan, hogy a világ ne tolakodhatnék közéd és közém. De ez álom. A világnak nagy jussa van rád s ki tudja, nem azért rejtőznél-e el velem ide, mert a nagy világ arra emlékeztetne, hogy az egyszerű polgár fiu nem méltó a te nevedhez, családot hoz, társadalmi állásodhoz... hozzád?

Először hallottam tőle ily szavakat. Hirtelen világosság támadt bennem. Ottónak tudomása van anyám ellenállásáról s arról a lelki küzdelemről, mely bennem végbement, mielőtt szerelmem győzedelmeskedett nagyuri előítéleteim fölött.

Hevesen tiltakoztam a halk gyanu ellen, mely szerelmesemnek szívébe lopódzott.

— Azok az idők rég elmultak, Ottó, mikor kötelességemnek tartottam elfojtani irántad érzett szerelmemet. Ha százszor kellene férjhez mennem, mind a százszor újra téged választanálak. Napról-napra jobban beléd bolondulok, édes uram, mert nemes és jó vagy s férfias szépségeddel csak hüséged és becsületességed vétekedik.

— Ha jó vagyok, úgy az nem az én érdemem, Eliz, hanem a tied.

Aztán mosolygott s csendesesen hozzátette:

— Csak hadd legyek jobban, szivecském, nagy dolgokat művelek érted. Azt akarom, hogy büszke légy rám és tetteimre. De ha meghalnék idő előtt!.. ha, mint egy kiszáradt forrásból, hirtelen eltűnnék szivemből az üde, fiatal, hullámzó élet!... Nem is merek rágondolni. Lehetetlen az, hogy törékeny testem felmondja a szolgálatot, mikor a lelkem veled akar maradni, drágám mindig veled! Mi célja lett volna életemnek, ha nem az, hogy téged boldogítsalak s az élet harcában támaszkod legyek? Miért épült volna fel lassankint, évről-évre életem hatalmas épülete, ha arra van hivatva, hogy most, mint a rosszul épült ház, egyszerre összeomoljon s romja alá temesse a te boldogságodat? Csak egy pillanat volna az emberi élet, mint eme millió, meg millió esőcseppé itt a lombokon, melyeket felszárít a nap, leráz a szél fuvása, magába szív a levegő?...

— Ne beszélj a halálról, Ottó, mikor minden-

felől az élet mosolyog reád. Add ide a kezedet: egy cseppet sem forró... Hanem ideje hazaindulunk. Hüvösödik s ha a nap leszállt, hideg lesz nagyon, újra meghűthetnéd magadat. Vegyünk bucsut ettől a derék erdőpásztortól s hagyjuk el még napnyugta előtt az erdőt.

— Baj az, ha ránk sötétedik? — kérdé erőt véve komor gondolatain. — Majd utunkra világitanak a csillagok meg a szemeid.

Nemsokára messze jártunk az erdő mélyében, oly biztosan ülve apró hegyi lovaink nyergében, mintha otthon székünkben ültünk volna.

Az első két hétben Ottó jól érezte magát. Láza nem volt, jó étvágygyal evett, pompásan aludt, arczsine megjött s arcza megtelt kissé. Hosszu sétákat tettünk, rekedtsége szünni kezdett a tiszta, balzsamos hegyi levegőben.

A negyedik héten azonban állapota rosszabbra fordult; az orvos annak tulajdonította, hogy nem vigyázott eléggé magára s újra meghűlt valahol.

Szánalmasan összeesett a szép, daliás férfi néhány nap alatt.

Nagyon megijedtem s most először villant szemembe annak lehetősége, hogy Ottó baja életveszélyes.

Sokat sirtam, mikor ő nem látta; irtam az anyjának, levelem tele volt szemrehányással az orvosok tudománya ellen, mely egy egyszerű torokbajt sem tud igazában meggyógyítani. Reményemet fejeztem ki, hogy erős természete végre is legyőzi a gyilkos kórt, de ez a remény nagyon félénken és bizonytalanul volt kifejezve, nem volt alkalmas rá, hogy megnyugtassa a szegény öreg asszonyt.

Visszairt, hogy eljön ő is, de én ellene vol-

tam. Nem akartam megosztani senkivel az ápolás gondját s a szegény beteg hálás pillantásait.

Öt-hat nap múlva újra javulás állott be betegségében, aztán megint rosszabbul érezte magát. Szivem remény és aggodalom közt ingadozott folyton; egyik nap életét féltettem, másik nap meg voltam győződve, hogy félelmem képzelődés s hogy Ottó a határozott javulás útján van.

Minél jobban elbetegesedett Ottó, annál jobban bizott felgyógyulásában. Rózsaszinben látta a világot, nagyszerű terveken törte a fejét, hosszú életre számított, mikor napról-napra fogyott, mint az égő gyertya, vagy mint az oly fiatal fa, melynek az alattomos betegség a gyökerét támadta meg.

Ez a nagy optimizmusz, mely kiáltó ellentétben állott előbbi sötétenlátásával, megdöbbsentett. Valahol olvastam, hogy ez a gyógyíthatatlan mel-betegség biztos jele.

Az orvost faggatni kezdtem. Biztosítottam róla, hogy erős lélekkel fogadom balhireit, csak nyilatkozzék őszintén férjem betegségéről.

Azt mondta, ne ijedjek meg, Ottó erős, finom szervezete kiállja a bajt. Mit is mondhatott volna egyebet? Hiszen ördögi kegyetlenség lett volna bevallani, hogy férjem torokbaja a sorvadásnak igen előrehaladt állapotát jelenti; hogy e betegséget átörökölte, mert az atyja is abban halt meg élete virágkorában. Hogy tudtam elviselni e szörnyű nyiltságot, én szegény gyöngé nő, a ki imádtam a drága beteget?

Most már testi ereje is rohamosan hanyatlott. Karomra támaszkodva sétálgattunk a fürdő fasorai között, míg az őszi napfény mindenfelől áttört a lombokon s egy-egy sárga levél hullt le lábunk elé, jelképe a mulandóságnak és a meghalásnak.

Szokatlanul szép és meleg őszi napok jártak; a levegőben a „vénasszonyok nyará“-nak fehér szálai uszkáltak; költöző darvak éles kiabálása hallatszott és este a harmattól meglepett mezők felett sokkal több csillagot látott az égen kigyulni a szem s a meghidegült levegő úgy felűdítette az embert, mint egy ital friss víz a szomjazót.

Az esti kintmaradás szigoruan tiltva volt Otónak, de nem tudott betelni a szép holdvilágos őszi esték álmodozásba ringató bűbájával s azért nem tudtuk becsalni a verandáról, a hol tekintete belemerült a csillagos ég csodálatos mélységébe, ebbe a nagy földfeletti kék tengerbe, mely az ő élete hajóját nemsokára tulvilági partok kikötőjébe viszi. . .

— Sohasem voltam álmodozó ezelőtt — mondá egyizben, mikor egymást átkarolva néztük a kékes fényben rezgő csillagokat, csak mióta beteg vagyok. Ugy huz most valami a csillagok házája felé; abba a titokteljes világba, a hova lelkünk költözik a meghalás után.

Aztán, mintegy hirtelen gondolattól megkapva, erősen megszorítá kezemet s gyöngéden simogatva hajamat és arczomat, így szólt:

— Édes szívem, mégis csak nehéz dolog csillagnak lenni. Ezer meg ezer év óta nézik mozdulatlan aranszemeikkel az emberek örömet, bánatát, erényeit és bűneit. Hány szerelmes soháját hallották már s hány sirboltnak szűk abiakán tekintetek be mint kíváncsi leányszemek!

Nini, ott fut le egy csillag, fényesebb a többinél! Azt mondják, a csillaghullás emberhalált jelent. De ugyan ki halna meg közülünk itt a fürdőn? Én nem, azt jól tudom. Eszem ágában sincs. Nehány nap óta rendkívül könnyűnek érzem magam, szinte repülni tudnék. Gondolataim csodálatosan

tiszták, könnyebben lélekzem, érzem, hogy minden csepp vérem nyugodt, oly nyugodt, mint egy lecsendesedett folyó.

Azután terveiről kezdett szólni; ügyvédi irodáját megnagyítja; több segédet tart; világosabb, kedvesebb lakást fogad a piaczkellő közepén; megszázszorozza erőit az az édes kötelesség, hogy rólam, kényelmemről gondoskodjék.

„Az egész hosszú élet előttünk van még“, kiáltá s nekem csak rá kellett nézni sovány arczára, beesett, lázas szemére, kínos fulladozására hogy napnál világosabban lássam az ellenkezőt.

Kezdtém komolyan foglalkozni a válás gondolatával. Irtoztató gondolat!

Behunytt szemekkel kezdtem képzelődni, mi lesz akkor, ha szívem szerelmese nem lesz többé? Hallgattam hangját; — teljes lehetetlen, hogy ez a halk, szívhez szóló, kedves hang örökre elenyésszék! Sokáig elnéztem betegségében, hervadásában is szép, vonzó arczát; — lehetetlen, hogy én ezt a drága arczot ne lássam többé! A szobában minden legkisebb tárgy reá emlékeztetett; — lehetetlen hogy mindezt a kedves holmit s engem itthagyjon valaha!

De miért is hagyna itt? Micsoda oka volna rá? Hisz fiatal, hisz boldog, hisz engemet nagyon szeret: miért hagyná itt ezt a szép világot?

Tulajdonképpen neki nem is szabad engem itt hagyni ebben a siralom völgyében. Elszakadtam érte családomtól, követtem elszántan, daczolva harminczhárom unokahugom megbotránykozásával (hogy tudniillik magamnak tartottam meg Ottót s nem engedtem át nekik).

Felégettem magam mögött minden hidat, hogy az ő oldalánál szívem szerint, boldogan éljek: mit csináljak hát nála nélkül?

Derék dolog volna, ha a fa arról gondolkoznék, hogy elhagyja a leveleket, melyek rajta nőttek; vagy a tűz arról, hogy elalszik, tekintet nélkül a szobára, melyet melegítenie kell; vagy a nyár arról, hogy didergő őszszé válik, mielőtt az általa kicsalt természet igazában virágzásba borulhatna s a boldogság érett gyümölcseivel lehetnének ellepve a fiatal galyak.

Minél többször buslakodtam, töprenkedtem helyzetemről, mely a szeretett férj kora halála után következne be, annál makacsabbul fészkelte meg magát lelkemben a föltevés, hogy Ottónak nem szabad meghalni. Nem szabad! nem lehet!

Míg mások élvezték a szokatlan hosszú ősz szépségeit, engem egyetlen sötét, komor kérdés foglalkoztatott, melyet emberi ész még eddig soha ki nem fürkészhett s meg nem fejthetett teljesen.

Ez a kérdés így hangzik:

— Mi hát tulajdonképpen a halál?

Ottó lélekzik, örül, busul, szeret: mindezt életnek hívják. Ottó meghal, nincs többé, por és semmi: ez a halál. A halál az élet természetes következménye, folytatása: mért hát oly iszonyu? A virágzás következménye a virághullás. Mikor a bimbó a napsugártól felpattan, már előre tudja, hogy azért nyílott ki, mert el kell hervadnia. Mi egy szép női test folytatása, mely minden szemet gyönyörködtetett? Megmondjam? egy hulla...

Mint a törbe esett madár, úgy vergődik lelkem e szomorú gondolatok körében.

Ahogy az ezüstlevelű nyárfa lombjait az ablakom alatt, úgy látom napról-napra pusztulni az én drágámat. Amarról egy-egy levél válik le hal-
kan, észreveszi az ember, csak egyszer teljesen, kopaszon, lombjafosztottan áll majd egy csipős októberi reggelen.

Ottó életfájáról is minden nap leválik egy-egy levél. Ugy lesóványodott apránként, hogy karjai levéltelen, száraz faághoz hasonlitanak már is. Pedig mily fiatal volt, hogy tele volt lombbal és virággal, mily kedvesen énekelt verőfénytől elárasztott galyain a boldogság s az öröm madara!...

Ottó meg fog halni, már csak hetei vannak hátra: ez a félelmetes bizonyosság mered rám tűzszemével a jövő eseményeinek nagy éjszakájából.

Sötét előttem a jövő, nem látok egy lépést se előre benne, csak az ő siri lámpájának rettenetes piros fényét; a néma, baljóslatu csendben nem hallok kedves dalt csak a temetési ének lélekkrázó siralmát, melyet koporsója körül fognak énekelni.

Ottó arra készül, hogy itthagyon. Ez nem szép tőle. Megizleltette velem az üdvösséget, elárasztott a boldog szerelem világosságával s most hirtelen itt akar hagyni örök sötétségben. Ugy tesz, mint azok az írók, a kik egy erőszakolt jelenettel váratlanul fejezik be regényüket, sőt teljesen befejezetlenül hagyják.

De mit csináljak én Ottó nélkül? Az én drágám nem gondolja meg, ha ő meghal, én sem élhetek.

En szép és költői dolognak tartom, hogy fiatal indus özvegyek a maguk jószántából megégettetik magukat férjük holttestének máglyáján.

Életünk minden gyökérszála együvé van nőve elválhatatlanul. Ha egy erőszakos kéz az Ottó életfáját kitépi földjéből, az én életem gyökereit is haiálosan megsérti.

Mint az emberi arcban a két szem: úgy össze van kötve finom, láthatatlan idegszálakkal

az én életem az Ottóéval. Ha veszedelmes sérülés éri az egyik szemet, elpusztul vele a másik is... Ottó anyja megjött, gondosan ápolta egyetlen fiát, de neki ellenére van; azt hiszi, hogy nincs szüksége ápolásra, mert határozottan a gyógyulás útján van.

Egy éjszaka mégis, a tisztánlátás egy csodálatos pillanatában, felköltött álmomból; nagy félelem szállotta meg, úgy vergődött párnáin, mint a meglőtt vad, ha érzi, hogy sebe életveszélyes.

— Meghalok, Eliz.

— Dehogy halsz, egyetlenem.

Szemei tágra voltak nyitva a rémülettől, keze forró volt, mint a tűz, az izzadtság, mint valami belülről hirtelen felfakadt talajviz, elborította sápadt homlokát s beesett, sovány arcát.

— Szegény öreg anyámnak ne mond meg a rettenetes titkot; egyetlen fia vagyok, nem tudná elviselni...

Észrevette, hogy rosszul esett nekem, hogy csak anyjára gondol; megsimogatta fejemet és sutogva tette hozzá:

— Te fiatal vagy, édes mindenem, még kiállja szived a mély sebet, de ő belehal, szegény. Mily iszonyu a halál, mikor olyan szép, hü, drága nőt, kell itthagyni a földön, mint a minő te vagy!

Férjhez kell menned valami nemeslelkű, jó emberhez, a ki elfelejteti majd, hogy szived első lakója, az a szegény halott volt, a ki a föld alatt fekszik mozdulatlanul.

Nem birtam erőt venni magamon, sirásba törtem ki.

— Csendesen, szivecském, monda aggodalmasan, fel ne költsük ezt az áldott öreg asszonyt, a ki engem a szive alatt hordott. Csendesen, drágám, hisz te erős vagy, veled lehet komolyan beszélni a válás pillanatában...

Átkaroltam, erősen magamhoz szorítottam, úgy, hogy nem tudott vad ölelésemből kibontakozni.

— Nem engedlek meghalni, Ottó! Jobban kell lenned, édes uram, hisz mi még csak most léptük át a boldog házasság küszöbét. Nekünk még beljebb kell hatolnunk e szép épületben. Mit szólna a világ, ha oly hamar itthagynál? Ha, mint a ki megmérgezett kutból ivott, holtan rognál össze az én szerelmes csókjaimtól?

Szomoruan rázta fejét s arcán az a mélabus, megható, szemrehányó kifejezés látszott, mely az oly emberek szemében és mosolyában van meg, a kik fiatalon halnak meg.

— Oh, ha tőlem függne, drágám! De egy erőszakos, sötét hatalom keze visz... visz... hiába minden ellenszegülés, hiába a kérés, az átkozódás, a kétségbeesés, a könnyek... Meg kell halni...

Az öreg asszony felébredt, mi mindketten elhallgattunk, egyikünk sem tudott elaludni többé, úgy virradt ránk a reggel.

Másnap Ottó jól érezte magát, a min az éj-jel történt dolgok után nagyon csodálkoztam.

A tisztánlátás pillanata újra elmúlt, reménykedett ujjal. Derült kedve ránk is elragadt és én készséggel s megnyugodva egyeztem bele azon kívánságba, hogy menjek ki a szabad levegőre, menjek az erdőbe sétálni, a mozgás s az erdei levegő jót fog tenni nekem.

Valami kimagyarázhatatlan érzelem hatása alatt arra vettem utamat, a hol Ottóval az életben legelőször találkoztunk.

Ugyanazon árnyékos, kedves erdő volt ez, de a fák már erősen hullatták levelüket s a mi levél még fenmaradt a fán, az sárga és piros volt,

mint az én egyetlenem lázas pirban égő, halvány arcza, mióta nagy beteg.

Az erdőben most is fát vágtak, mint akkor. Szivemben visszhangzott a fejszék csapása s a hogy a hanyattvágódó fiatal fákra néztem, eszembe jutott az én lelkem uram, a ki meg fog halni.

Nyomról-nyomra menve, elértem az erdei lakot. Az öreg erdész nem volt sehol, a ház ablaka, ajtaja zárva, a küszöb begyepesedve, a tető bemohosodva, tele nőve késő őszkor nyíló moharózsával. A keskeny gyalogutakat, melyek a házhoz vezettek, benőtte a fű. Nem járt itt senki régi időtől fogva nehány őzön és szarvason, meg vad-disznón kívül, melyeknek nyoma világosan meglátszott a kut körül. A kut, a kedves kut, melynek tükörében először pillantottam meg szorosan az enyém mellett az én lelkem uram szép, nemes arcját, meg volt még most is.

A zöld mohával fedett kut-gádorra ülve, sokáig belenéztem; a viz úgy csillogott benne, mint egy nagy, gömbölyű üvegszemgolyó.

Hosszasan időztem itt, visszagondolva az eltűnt boldogságra. Az első találkozás emléke ujult erővel támadt fel szivemben. Ezek a fák itt köröskörül, ezek a csipkerózsabokrok, ez a most néma kihalt ház, ez a bemohosodott kut, melybe egy fiatal, szép szerelmes leány ölte be magát: valamennyien tanui voltak első találkozásunknak.

Számon kértem a kuttól az ő belenéző kedves arcának visszatükröző rajzát; de biz ő nem őrizte meg, nem tudta visszaadni nekem.

A felhőtlen kék égboltról melegen sütött le a nap, a tiszta, áttetsző őszi levegő felmelegedett tőle, úgy látszik, a munkások pihentek, mert az erdőben mély csend volt mindenütt, nem hallatszott a fejszék csattogása.

A természet haldoklása olyan volt, mint az Ottó sorvadása. Halkan, zaj nélkül vált el egy-egy levél a fákról, madarak énekeltek a bokrok között, derült, verőfényes kék ég mosolygott le a lassu enyészet munkájára; mintha a természet nem is haldokolna, hanem java életerőben volna még; pedig csak néhány hideg, esős, ködös nap kell, hogy az erdő nyári pompájának elmulása teljes legyen.

Ebben a környezetben nem tűnt fel többé oly irtóztatónak a halál; ez az észrevétlenül pusztuló természet szépnek és könnyűnek tüntette fel előttem az elmulást.

Hát meghalunk, ha meg kell lenni. Ha Ottót nem bírom megtartani az életnek, ha árván, özvegyen itt hagy ezen a világon: ide járok ki megbarátkozni az elmulás gondolatával.

És meghalok én is. Addig üldögélek itt a kut szélén, arra a fiatal, serencsétlen leánykára gondolva, a ki itt vetett véget bánatos életének: míg egyszer magam is kedvet kapok itthagyni az életet, melynek fényét s minden örömét az én egyetlenem sirba viszi magával.

Poétikus halál lesz; holttestemet megőrzi kíváncsi szemek elől az erdei kut titokzatos mélysége; körülöttem vad virágok nyiladoznak; minden tavaszkor kizöldül felettem a fiatal erdő; madarak énekelnek reggeltől estélig a hársfa virágos ágain; a ki erre jár, sajnálkozva mondja el az én bus regémet: szabad elhatározásból választott haláloamat vigasztalan özvegységemben. „Utána halt az urának, a kit nagyon szeretett“, fogják mondani a kíváncsi utasnak s szerelmünk emléke és gyászos végzetünk hire nemzedékről-nemzedékre száll tovább az emberek között...

Ily elhatározásra jutva, leszakítottam egy-két

elkészett őszi rózsát; az én drágám nem is fogja sejteni, hogy e virágokat úgy adom neki, mint azon szilárd elhatározásom jelképét, hogy nem kívánok élni az ő halála után.

Nyugodtan, szinte vidáman indultam vissza az erdőn keresztül. Lehullott leveleken lépegettem, a fák megritkult lombjain át szeliden, szívet nyugtatólag fénylett rám a felhőtlen égbolt méla kéksége.

Valahol egy tisztáson bizonyára kaszáltak, mert a száradó széna kedves szagát éreztem mindenfelé.

És ime, a levágott, száradó fű is eszembe hozta a halált, mely hetek óta ott leskelődik házunk körül s hideg csontujjával már megkoczogtatta az ablakunkat...

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Katinka.

Egy idő óta legfőbb gondom Katinka sorsa volt. Aggódtam, hogy azután, a mi ott történt, nyíltan ki fog törni az eddig lappangó harcz közte és mostohája, a bárónő között. Tekintve Ládházi elvakult szeretetét második neje iránt, ez a harcz csak a Katinka érzékeny vereségével végződhetett.

A bárónőt veszedelmes ellenfélnek tartottam s még mindig fülemben csengett fenyegetése: „attól sem riadok vissza, hogy a halál árnyékát állítsam kettejük közé.“ Kitelik tőle minden, hogy diadalmaskodhatnék ily gonosz szívű, mindenre képes, hajhatatlan jellemű nő felett egy tapasztalatlan fiatal leány?

Éppen most, mikor arra szükség lett volna, ritkábban mehettem el hozzájuk, mert tisztában voltam vele, hogy ottlétem még inkább hevessé teszi a titkos, alattomos harczot két nő között, a kik közül az egyiket szeretem, a másik meg engem szeret.

Ládházi nem volt emberismerő s így sejtelve sem volt az élet-halál-harczról, mely neje és leánya között folyt.

E harczban az előny a bárónő részén volt.

Nyugodtan, mindig egyformán, nyájasan viselkedett Katinkával szemben, míg Katinka leplezetlen megvetéssel bánt vele, mióta véletlenül tanuja volt a beszélgetésnek köztem és a bárónő között.

Lehetetlen volt kívánni a szüzies érzésü, ártatlan, fiatal leánytól, hogy tiszteletet és vonzalmat mutasson azon nő iránt, a ki bűnös szenvedélye czinikus bevallása után nem tarthatott többé igényt a becsületes emberek rokonszenvére.

Határozott jellemű, erős akaratu nő lévén az én angyalom, bizony nem kimélte szép mostoha anyját. Röviden és éles hangon beszélt vele, nem fogadta el nyujtott kezét, nem akart vele egy hintóba ülni, nem ment el vele sehová, az asztalnál lesütött szemekkel, haragosan ült vele szemben és csak atyjával váltott szót, mintha a szép bárónő világon sem lett volna.

A dolog végre feltűnt Ládházinak, a ki az ő szokott katonás módjával lépett közbe.

— Micsoda neveletlenség ez, Katinka? Ki az ördög látta, hogy a leány így bánjék anyjával.

— Nekem nem anyám, tört ki a leányból a régen elfojtott indulat.

— Nem anyád? Ezer milliom ágyu, ne halljam ezt többet tőled. A bárónő a te apádnak a fele-

sége, tehát anyád. S még micsoda jó anyád! s a mellett született bárónő, a kinincs ahhoz hozzászokva, hogy a magadforma neveletlen vadrózsabokor beleakaszkodják a ruhájába s megkarczolja kezét szúrós beszédek töviseivel.

Ez egyszer azonban abban maradt a dolog a bárónő ügyes fellépése folytán. Sikerült neki lecsillapítani a bankár mesterséges haragját, a ki szívében nagyon örült, hogy néhány erős, nagyhangú szónál nem kellett tovább mennie ez alkalommal egyetlen gyermekével szemben.

Katinka — a hogy később elbeszélte — összeharapta szájaeskáját s szó nélkül kiment a szobából. Odakint, szobája rejtekében keserves sirásra fakadt atyja szokatlan nyers fellépése miatt.

Helyzete mind türhetetlenebbé vált. A bárónő nagyvilági nő volt, találékony és vakmerő, ha megtámadják. Katinka feltűnő viselete, hát nem sok fejtörést okozott neki. Mit tudhat ez a leány, hogy nem tudja leleplezni megvetését és gyűlöletét? A hogy felvetette magában e kérdést, rögtön meg is felelt rá. Katinka bizonyára kihallgatta emlékezetes beszédét velem. Hát aztán? A bárónő gunyosan vonogatta gömbölyü fehér vállát s nevetett.

Nem tartotta veszedelmes dolognak, hogy titkát ellesték. Meg volt róla győződve, hogy a leány tiszta, ártatlan szíve megborzad még gondolatától is annak, hogy felnyissa apja szemét s mindent elmondjon neki, a mit hallott. S ha mégis elmondaná — micsoda nagy baj eredhetne belőle? Semmi. Könnyű volna elhitetni Ládházival, hogy Katinka álmódott s az idegek valami beteges érzékenysége folytán hallucinációja volt.

Azzal tisztában volt a bárónő, hogy Katinka nincs abban a helyzetben, hogy feltűnő ellenszenvének, leplezetlen haragjának, hideg, makacs meg-

vetésének okát feltárhatná apja és a világ előtt. A látszat ellene volt és neki e viselettel szemben könnyü lesz játszani a méltatlanul üldözött ártatlanság, a mélyen sértett nő hálás szerepét.

Játszotta is és mesterien játszotta. Oly angyali türelemmel viselte el Katinkának — mint ő mondá — érthetetlen szeszélyét, hogy Ládházi teljesen neje pártjára állott leányával szemben és napról-napra katonásabban lépett fel, hogy — a mint magát kifejezé — ujjalag természetes medrébe szorítsa a rakoncátlan folyót, mely eddigelé nyugodt, boldog családi életüket előntéssel fenyegeté.

A bárónő nevenapjára fényes társaság gyűlt össze a bankár termeiben. Én is meg voltam hiva s Kökörcsényi is, a ki a bárónő minden hatásos támogatása daczára már azon a ponton volt, hogy felhagy a sikertelen szerelmi hadjáratával Katinka szivecskéje ellen.

A táncz, a zene, a termék virágillattal telt langyos levegője szerelmes gondolatokat ébresztett bennem. Ellenállhatatlan vágyat éreztem Katinkával beszélni; megkínálni vele, hogy szedje le szerelmes, édes gondolataimat, a hogy a fáról az érett, édes gyümölcsöt leszedik.

Látszólag nyugodtan ültem le Katinka mellé, bár oly elfogódott voltam, hogy idő kellett hozzá, míg az első szavakat reszketés nélkül tudtam kimondani.

— Siettem, hogy néhány perczét lefoglalhassam. Régen nem láttam, Katinka, van már vagy kétszáz éve.

— Rossz kedvem van, Attila. Nagyon bánt, hogy *annak* az asszonynak a tiszteletére oly sok becsületes, jóra való férfi s oly sok ártatlan leány megjelenik.

Át meg átjárva fényes szemének tavaszi verőfényétől, szerelmes gondolatokkal eltelve, nem volt

kedvemre a beszélgetés ily fordulata. Azon voltam, hogy az én lelkem mindenemet lecsendesítsem.

— Hagyja őt a maga útján járni, Katinka. Bele kell törődni abba a gondolatba, hogy a világ előtt az anya és a leány szerepét kell önöknek játszani. Ha nehéz is ez a szerep, nyugodjék bele, míg eljön a leszámolás napja.

A többiek tánczoltak, én közel hajolva hozzá, zavartalanul beszélgettem szívem kedvenczével.

— Elviselhetetlen nekem egy fedél alatt aludni vele, a ki — legalább gondolatban és akaratban — megszegte hitvesi hűségét, mondá s komoran a földre nézett. Nagyon faj, hogy atyám, szegény elvakult atyám az ő kedvéért napról-napra hidegebb hozzám. Én, a ki az atyai szeretet napfényében nőtem fel és vetélytárs nélkül uralkodtam atyám szívében annyi boldog esztendeig: most kénytelen vagyok a szeretet azon morzsáival beelégedni, melyeket a második hitves, ez az épp oly rossz, mint szép asszony elhullat. Még tisztességes és angyaltiszta nőnek sem könnyen tudnám megbocsátani, hogy elfoglalja anyám helyét, hát még neki, a kinek az erénye olyan, mint az olcsó szelyemszövet, melynek a legkisebb eső vagy nap sütés kiveszi a színét.

— Igaza van, édes Katinka, de a társadalom törvényei megkötik a leány kezét az anyával szemben, még akkor is, ha az anyánk mostohánk. S mindentől eltekintve, minden szenvedélyes támadás a maga részéről csak a bárónőnek válik javára. Atyja egészen az ő részén áll s a világ is elítéli magát, mert nem volt tanuja — mint maga, édes — a bárónő szerelmi vallomásának, melyet... nem a férjének tett. S ha tanuja lett volna is...

Katinka szemében hirtelen felcsapott a nehez-
telés lángja.

— Gratulálok a bárónőnek, hogy önben oly jó védőügyvédre tett szert. S önnek gratulálok, hogy olyan szép védencze van.

— De Katinka! Csak nem hiszi komolyan, hogy a bárónőt védelmezem?

— Szavai után azt kell hinnem. Különben én azon nem ütközöm meg, sőt igen természetes dolognak tartom.

Most már rajtam volt a neheztelés sora.

— Természetesnek tartja? Ezt, megvallom, nem vártam volna magától. Mit vétettem, hogy oly rossz véleménynyel van rólam, a ki az egész világért nem adnám a drága árnyékot, melyet kecses fejcskéje a falra vet.

Azt vártam, hogy erre a fordulatra felvillan szemében a mosoly derült fénye és jókedvüen tiltakozni fog az ellen, hogy fejének árnyéka felől rendelkezsem, de a kislány arcza komoly maradt.

— Nem akartam sérteni magát, Attila. Azért tartom természetes dolognak az ön lovagias védelmét, mert arról a szép asszonyról van szó, a ki magának... a ki magának...

— Mondja ki bátran.

— Olyan dolgokról beszélt, a melyek egyetlen férfirra sem tévesztik el hatásukat. Még ha elég becsületesek is azt visszautasítani, mégis jól esik nekik egy szép asszony hódolata.

— Kitől hallotta ezt, Katinka? hisz maga egész kis filozófus.

— Könyvből olvastam, meg magam is tudom.

— Az egyszer rosszul tudja. Aztán nem is annyira a bárónőt védelmezem, mint inkább magát félttem.

— Kitől félt? Tőle? Annak a szép kigyónak nincs hatalma felettem; engem sem megigézni, sem megmarni nem tud. Végre is mitől félt? mi-

csoda kézzelfogható veszedelem fenyegethet az ő részéről?

Összevesziti önt atyjával.

Katinka szomoruan nézett rám s haragja megnyüht kissé, hogy fájdalmának adjon helyet.

— Ez máris sikerült neki. Oly egyedül állok a világon, Attila, hogy ki sem mondhatom, mióta atyám nem szeret. Ha maga nem volna... barátom!

— Itt vagyok ám, édes kis Katinka, a maga háta mögött s eszem ágában sincs elköltözni ebből az árnyékvilágból, míg magácskának reám szüksége van. Bizzék bennem, majd jóra fordul minden. Szépen elmúlik atyja szívének napfogyatkozása, lehetetlen, hogy a bárónő bele ne essék abba a hálóba, melyet nekünk vetett. Elkövetkezik az ő napja is, nem szükséges, hogy mi siettessük bukását, lebukását a szerencsétlenség és balsors ama lejtőjén, mely felé nevelése, véralkata, könnyü erkölcsi szenvedélye ragadják. Most úgy sem árthatunk neki. Szépsége, szelleme, rangja nagy hatást gyakoroltak arra a derék, kedves öregurra, a ki az én és az ön... akarom mondani, a maga édesatyja.

A táncz véget ért; a végzet akarta így. Nem volt rá időm, hogy teljesen lecsillapítsam Katinka méltó ingerültségét a bárónő ellen, a ki a négyes figurái között figyelmes, éles pillantásokat vetett felénk s bizonyára jól tudta, hogy róla beszélünk oly hosszasan.

Ha a táncz néhány percczel tovább tart, s mi zavartalanul befejezhetjük bizalmas beszélgetésünket, talán nem történt volna meg az az ünneprontó epizód, mely ezt a napot előttünk örökké emlekezetessé tette, mert válság felé vitte az eseményeket.

A hogy vége volt a táncznak, a bárónő mo-

solyogva sietett felénk. Csakugy röpkedtek utána fehér selyem ruhájának kecses szalagjai.

— Maguk fogadalmat tettek talán, hogy nem tánczolnak? Ej, nem szeretem a fiatal öregeket. Inkább szeretem az olyan öreg fiatalt, mint Lád-házi. Nézzék, hogy kicsipte magát; egy egész virágos kert illatát öntözte zsebkendőjére és ruháira, a mi nem egészen chik ugyan, de hát az ilyesmit nem veszi szigoruan az ember a hozzá hasonló derék pénzembereknél. Bizonyos időn tul nehéz eltanulni az előkelőség mindazon apró, könnyed, lehelletszerű részleteit, hogy ugy mondjam: izét, zamatját, mely a mi körünkben vele születik a férfiakkal és nőkkel.

Katinka elhalványult e merész, egyenes támadásra.

Ezt a nőt szereti oly elvakult szenvedélylyel atyja, a ki ily tiszteletlenül mer beszélni róla a leánya s egy, a családhoz nem tartozó férfi előtt.

A méltó harag felgerjedését még fokozta a bárónőnek az a tette, hogy be nem várva a választ, Ládházihoz ment s a saját méltóságos fehér kezével megveregette az arczát, mint a hogy a vadász meglegedése jeléül megveregeti lova vagy vadászkutyája nyakát.

Az áldott jó ember gyanitlanul, gyermekes örömmel fogadta méltóságos nejének e legmagasabb kitüntetését, melylyel őt az egész tisztelt vendégsereg előtt boldogítani méltóztatott.

Megcsókolta a kis arisztokratikus kezét, melyek oly közönyösen s annyi leereszkedéssel nyujtattak feléje, mintha e kis kéz tulajdonosnője nem az ő neje, hanem az ő urnője volna s ő csak egy hízott, szögletes modoru, alázatos szolga.

Katinka összefogta száját, nehogy a felháborodás kiáltása kitörjön szívéből.

Ládházi karját neje karjába öltve, őt asztalhoz vezette, a hol a hideg buffet körül már sokan gyülekeztek a tánczó fiatalok s más meghívott vendégek közül.

A bankár diadalmasan mosolygott, elrendelte, hogy pezsgőt hordjanak körül s a maga poharát felragadva, felköszönté vendégeit, a kik megtisztelték házát („szegény házam“-at, mondá kérkedő szerénységgel), mikor ő az ő mélyen tisztelt nejének, született bárónőnek, a szépség s a családi erények mintaképének ünneplésére óhajtotta összegyűjteni barátait és barátnőit. Meg a fiatalságot. És pedig a fiatalságot azért, hogy irigység nélkül bámulja azt a fényes csillagot, a kit Ládházinénak hívnak...

A vendégek harsány éljent kiáltottak, a poharak összecsendültek, mindenki törte magát, hogy a háziasszonyhoz jusson s magát előtte mélyen meghajtva kocczintson vele.

Én is hozzámentem, míg poharunk összeütődött, szeme találkozott szememmel. Hideg, vér-fagyasztó fenyegetés volt tekintetében, mint a kivont kard pengéjének hideg ragyogásában.

Alig értem helyemre, mikor a fejünk fölött függő dráma kezdetét vette.

Mindenkinek feltűnt, hogy míg a többiek mindnyájan a bárónőhöz siettek kocczintani vele és meglelégedést, boldogságot, hosszú életet kívántak neki: Katinka ülve marad.

A bankár észrevette, hozzá sietett s oly hangosan, hogy a körülállók is hallhatták, így szólt leányához:

— Katinka, jőjj, igyál egy pohár pezsgőt a bárónő egészségeért.

— Papa jól tudja, hogy soha sem iszom pezsgőt.

— De most az egyszer.

— Nem iszom, papa.

— Na, az ivást elengedem, csak a rózsás csőröcskédet mártsd bele, te kis bolondos vadgalamb.

— Szívesen, — mondá az én drága szerelmesem — de oly halvány volt az arczocskája, mint a leesett hó. Megizlelte a pezsgőt és poharát letette.

A bankár összevonta szemöldökét.

— Ugy illik, kis leányom, hogy kocczints a bárónővel.

De a bárónő megelőzte. Mosolyogva, vidáman jött magasra tartott pohárral Katinka felé, mikor oda ért, könnyedén hozzáértette poharát a leányéhoz.

Katinka arcán két kis piros folt támadt hirtelen, mintha annak a láthatatlan ostornak a hegye vágta volna, a mit a szép bárónő ott suhogtatott az édes, tiszta, ártatlan feje felett, gonosz, gunyos, rosszindulatu gondolatok és titkos tervek alakjában.

Hanem szeme még jókor találkozott kérő, intő, ijedt tekintetével, megértett, felemelte poharát s ivott belőle. Nem többet annál, a mennyi víz mint harmatcsepp, éjjel a rózsaszirmára hull.

Ezzel az inczidensnek vége lett volna, bár a vendégek figyelmesekké lettek és sóvárgó kíváncsisággal várták mindannyian a dráma fejlődését, ha a bankár újra el nem rontja a dolgot.

Ugy látszik, a csinos és gyöngéd szavak egész készletét elpazarolta a felköszöntőben, melyet röviddel azelőtt méltóságos nejére mondott mert az ő szokott „katonás” modorával kezdé magyarázgatni a dolgot vendégei közül azoknak, a kik közelebb voltak hozzá.

— Két nő között sohasem lehet béke a ház-

nál, teringettét. Ez az én kis lányom igazi vad-macska, ha valamit a fejébe vesz. Most azt vette a fejébe, hogy a világ legtökéletesebb asszonyát, a ki azonfölül még igazi, hamisítatlan bárónő is, megkarmolászsa a rózsás körmével.

Ezer milliom sarkantyú, nem azért voltam katona, hogy fel ne tudnám tartani házamban a fegyelmet. Még pedig vaskézzel, ezzel a kezemmel, ni... Nehogy azt higgyék, hogy a bárónő rosszul bánik a lányommal. Csak tanítja. Mire tanítja? Az illemre. Ezer milliom ágyu! derék dolog az az illem, uraim... „Hogyan kell enni, inni, járni, a köszönéseket — bevárni“ — mint egyik költőnk írja. Ugy-e csodálkoznak rajta, hogy verset is tudok? Ja, az illem! Az a fene illem!

A vendégek hangos nevetése tudatta vele, hogy az illemről beszélvén, valami nagy illetlenséget követett el.

— De ugyan papa! inté őt Katinka mélyen elpirulva szégyenletében.

— Nono kislányom, válaszolá a bankár, (maga is jókedvre hangoltatván az általános kaczagástól, mely mint szélben az égés, ellenállhatatlanul harapódzott végig az egész tisztelt társaságon) nem mondtam semmi rosszat rólad, de nem is mondhatnék. Jó kislány vagy, csak egy kicsit makacs. Velem együtt örülsz, ha a bárónőnek, anyádnak örömet okozhatsz. Legyen béke e szép napon. Ime ezt szántam ajándékkul a bárónő névnapjára, te add át neki... szeressétek egymást báránycáim.

A kövér, erős ember nagyon el volt érzékenyülve, talán sokat ivott a pezsgőből. Zsebéből ódon ékszereteket húzott elő és Katinkához vitte. Az, az ajándéokra rá se nézve felállott, hogy átadja kérlelhetetlen ellenségének, mikor Ládházi ujra megszólalt:

— Meg se nézed? Legkedvesebb ékszerem — anyád viselte néhány nappal halála előtt.

Katinka karcsu, kedves alakja megrázkódott, mintha villanyos ütés érte volna. Megnyomta a piros bőrtok kis rugóját, a teteje felpattant, a halványkék bársonybélésben mint valami napon süt-kérező kis kigyó feküdt egy régi módi nyakláncz, huszonkét drága gyémántkövel kirakva. Gyönyörű, régi velencei munka volt, a vendégek nem tudták láttára elfojtani az elragadtatás és bámulat élénk felkiáltásait. Még a bárónő hideg, gunyos szemében is leplezetlen öröm szikrázott ez igazán fejedelmi ajándék láttára.

Csak az én édes angyalom állt mozdulatlanul, mintha egész valója megdermedt, megfagyott volna atyja azon jéghideg kegyetlenségétől, hogy meghalt édes anyjának legkedvesebb ékszerét, melyet halálos ágyán leányának hagyott, hogy menyegzője boldog napján viselje: a muló felhevülés pillanatában a bárónőnek adja.

Szép szemében a szíven lőtt ember fájdalmas rémülete látszott, nehezen vett lélekzetet, hang nem tudott ajkára jönni, mindenki érezte itt a vendégek közül, hogy itt egy megható és megdöbbentő drámai jelenet fog mindjárt lejátszódni.

Maga Ládházi is észrevette, hogy nagy ügyetlenséget követett el, mentegetődzött.

— Nagyon megtetszett a bárónőnek, régen kérte tőlem. Gondoltam, hogy ma lepem meg vele nevenapján. Veszek neked egy másikat; szakasztott ilyent veszek, Katinka.

Katinka végre szóhoz jutott. Halk, panaszos hangon kezdte.

— Ez az ékszer az enyém. Emlék anyámtól, sőt több az emléknél: talizmán, mert anyám megcsókolta, mikor néhány nappal halála előtt nekem

adta. Anyám csókja van rajta; nem volt jogod azt odaadni senkinek, hirem, tudtom nélkül. Hogy hordja azt nyakán egy idegen nő anyám után.

— Nem idegen nő... a bárónő... az én feleségem... a te második anyád — hebegé a bankár s valóban szánalmas alak volt e pillanatban mélységes zavarában. Katinka oda se figyelt, halkan, öntudatlanul tovább beszélt

— Semmim sincs már, a mi az anyámé volt... mind elszedted tőlem a bárónő kedvéért.

— Veszek helyette ujat. Egész ékszerüzletet megveszek neked kis leányom.

— Ujat... mondá a leány keserűen... nekem az kell, a mit anyám hordott s ez által megszentelt. Nekem nem a hideg arany kell és nem a gyémánt, hanem az emlék. Az a drága, értékes benne, hogy anyám hordta, nem az, hogy Velenzében készítették. A bárónőre nézve csak ékszer ez, százat is kaphat szebbet és ragyogóbbat ennél; de reám nézve ez ereklye, melytől nem válhatok meg. Te sem adhatod oda másnak, apám, ha tiszteletben tartod egy halottnak végső akaratát.

Mindenki meg volt hatva a gyermeki szeretet e nyilatkozatától; mindnyájan az első feleségre gondoltak, a jóra, hűre, kedvesre, a ki fiatalon hagyta el ez árnyékvilágot és a kinek helyét nyomról-nyomra idegen nő foglalta el Ládházi palotájában és szívében. Mindnyájan tapintatlan és meggondolatlan cselekedetnek tartották, hogy olyan ékszert adott oda az „idegennek“-nek, melyet egyetlen leányára hagyott a haldokló anya. De a szép „idegen“ kevélyen és hidegen állt annyi részvét és megindulás közepett. A leszámolás órája, melyet gonosz hidegvérrel és csodálatos türelemmel készített elő, elérkezett. Tudta, hogy a legszentebb érzelmeiben sértett lány nem engedhet

neki ebben a pontban; sem neki, sem apjának. Atya és leány közt a szakadás okvetetlen beáll. Éles szeme átlátta, hogy a bankár ingadozik s hogy mindenki ellene van. Éppen azért akarta, hogy fényes diadalt arasson felette, felettük, de főleg a leány felett, a ki megvetéssel, az erény és tisztaság megvetésével mert bánni hosszú, kínos heteken át vele. Meg akarta előzni Ládházi pályafordulását, el akarta égetni háta mögöt a hidat, nehogy az első feleség, az egyetlen leány anyjának felidézett halvány árnyéka megzavarja és feltartóztassa régtől fogva érlelt terveit.

— A nyakláncz nagyon megtetszett nekem — mondá és merően Katinkára nézett. Anyja után méltóan viselhetem én, a ki önnek szerető jó anyja vagyok. Ládházi tudja ezt. Sokat türtem öntől kis lányom, mert az utóbbi időben idegesnek és szeszélyesnek méltóztatott lenni, gyermekem. Legyen nyugodt, nyakláncza jó kezekbe jut. Atyja nekem adta azt és én — megtartom.

A végzetes pillanat érkezett. Az események ezentul már feltarthatatlanul követték egymást.

— Én nem adom, — válaszolá Katinka s a halványság helyett égő pirosság borította el arczát.

— De Katinka, kicsi tubuskám; — könnyörgött a megrémült bankár és esdő tekintete a bárónőre tévedt vissza, olyan volt az egész ember, mint valami megbomlott nagy órainga, mely folytonosan lengő mozgásban van kelet és nyugat között.

— Mért nem adja? — csattant fel a bárónő hangja.

— Mondtam már: anyám viselte s ön nem méltó rá, hogy feltegye utána.

— Olyan volt az egész társaság, mint egy felbolygatott méhkas.

Ládházi a rémülettől tágra nyitott szemmel nézett hol leányára, hol nejére, míg a bárónő arcza baljóslatúan, sötét határozottsággal fordult a kíváncsi, megdöbbent társaság felé.

— Nem vagyok méltó rá, én, egy született bárónő, hogy felvegyek oly ékszer, melyet polgárnő viselt? Megtisztelem vele az ön anyját, ha felveszem utána, jegyezze meg.

— Óh nem! itt nem rangról és születésről van szó.

— Miről van hát szó? Beszéljen, mert nem türöm tovább, hogy atyja házában, a ki férjem, sértésekkel halmozzon el... És ön, Ládházi ur, csináljon végre rendet házában. Önnek a vendégei nem azért jöttek ide, hogy egy tulizgatott kedélyü gyermekeány szavalási próbáiban gyönyörködjenek. Tegye kötelességét, uram, mert különben azt hiszik, hogy nem képes nejét megvédelmezni.

A boldogtalan Ládházi sem holt, sem eleven nem volt rémületében. Micsoda hallatlan sértés az, egy bárónőről azt állítani, hogy méltatlan viselni akár a napot, holdat és csilagokat! hát még egy divatból rég kiment nyaklánczot, melynek értéke legfőlebb hatezer forint.

— Katinka, mondá végre, összeszedve minden még megmaradt hires erélyességét, te bolondokat beszélsz. Kérj bocsánatot a bárónőtől.

— És pedig itt, a hol a sértés történt, vágott közbe a bárónő, az egész társaság színe előtt.

Igyekeztem Katinkához jutni s fülébe sugtam, hogy legjobb lesz, ha gyorsan elhagyja a termet.

Megszorította kezemet, tagadólag rázta fejcskéjét és maradt. Kis száját daczosan összefogta, nem akart visszavonulni, ha már ennyire ment. Botrány árán is tisztázni kívánta a helyzetet.

A vendégek nagy része különben úgy is

belátta, hogy tovább maradni annyi volna, mint növelni a kínos zavart, mert apránként elszállingóztak, nemsokára hallatszott távozó hintójuk robogása a kapubejárat márvány koczkáin.

Csak azok maradtak, a kik közel álltak a családhoz meg én.

A bankár feldühödve lánya makacsságán hozzálépett és durván megfogta kezét.

— Kérj bocsánatot.

— Nem tehetem.

— Hogyne tehetnéd, liheg a képéből kikelt kövér ember. Parancsolom.

Katinka lehajtotta fejét és hallgatott.

A bárónő lába egy kecses mozdulatával hátrálökte fehér selyemruhája hosszú uszályát, két ujja hegyével felfogta azt s fentartott fővel, büszkén kifelé indult.

Ládházi elbocsátotta leánya kezét s a bárónő után indult.

— Az Istenért, ne menjen... hisz bocsánatot kér... csak zavarban van szegény... nem tudja hol kezdje.

A bárónő megállt, hangja éles és gunyos volt.

— Szegény!... jól teszi, uram, még sajnálkozzék rajta; megérdemli. Hanem annyit mondok: válaszszon köztem és leánya között. Jó híremet tönkre tette, holnap az egész város a botrányról beszél, a mi az ön házában lefolyt.

Lábával toppantott, aztán folytatá:

— Szerezzen nekem elégtételt, uram, vagy oly bizonyosan elhagyom a házát holnap, mintha itt se lettem volna soha.

— Katinka...

— Apám.

— Jőjj ide rögtön. Csókold meg anyád kezét és kérj bocsánatot tőle.

— Soha.

A bankár magánkívül volt haragjában, tombolt, átkozódott, szitkozódott, a butorok selymét hasogatta szertelen dühében.

Kinyujtott kezével az ajtóra mutatott.

Katinka halotthalványan, de határozott hangon válaszolt.

— Elmegyek és nem jövök vissza addig, míg magad át nem látod azt, a mit én most el nem mondhatok. A pohár csordultig megtelt, ki kellett ömlenie. Hát kiömlött... Semmit sem viszek el innét csak a reményt, hogy beismered egy napon, hogy nem tehettem másképp, mint a hogy tettem.

Meg akarta fogni atyja kezét, hogy megcsókolja, de a bankár nem engedte s durván lerázta magáról leányát, mintha valami kezére szállt szunyog volna.

Az én egyetlenem meghajtotta fejét, köszönt és lassan elhagyta a szobát.

A bárónő diadalmasan nézett utána és könnyedén férje karjára támaszkodva gunyosan kívánt nekem jó éjszakát.

Valahogy leértem a palota márványlépcsőjén s az utca közepére állva a kivilágított ablakot néztem. Most hirtelen megvilágosodott az ő szobájának két ablaka is, valaki ott bent meggyújtotta a gyertyákat. Mit csinál az én drágám? Járókelő alakjának árnyéka rávetődött a selyem függönyökre és szívemet kimondhatatlan szomorúsággal töltötte el.

Atyjától elüzve, elhagyja-e még ma éjjel az atyai házat, honnét mostohája küldözte? Nem szakad-e még a szive a szenvedett bánalom miatt? Mit fog tenni egyedül állva a világon, mely még erős férfiak számára is gyakran szenvedések és

méltatlan megaláztatások helye, hát még gyöngévédtelen nőkre nézve?

Alig volt időm ezeket és más ehhez hasonlókat végiggondolni, mikor gyors, könnyű léptekeket hallottam a kapubejárat alatt. Ő volt, az én édes szivem. Nem hozott magával semmit csak emléktárgyait s néhány könyvét. A fényes estélyi ruhát levetette s a legegyszerűbb batiszt ruháját vette fel. Sötétszürke, hosszú porköponyeg volt rajta s egy kedves, elragadó kalap.

Elébe siettem, ő szótlanul megszorította kezemet.

Egymás mellett menve, sokáig hallgattunk mind a ketten, de én nagyon boldognak éreztem magamat, hogy az én egyetlenem velem van, hogy együtt megyünk az éjszakában, hogy ő nem gazdag örökös nő többé s így én, a vagyonom nagy részét elvesztett fiatal ember, felajánlhatom neki nevemet és életemet, a nélkül, hogy azt önzésre és a menyasszony vagyona után való vágyódásra magyarázhatná a világ.

— Mit fog tenni? — kérdeztem — átvéve kicsi csomagját s egy fekete selyem nagykendőt, mely karján függött.

— Nevelőnő leszek, édes Attila. Régóta érlelem tervemet s van is már helyem egy jó barátnőm anyjánál, a kinek nyolcz-tíz éves leánykája van. Jó dolgom lesz ott, mert nem kell látnom mostohaanyámat.

— De mit szól mindehhez atyja?

— Ő elüszött házatól, — válaszolá az én drágám és két köncsepp folyt alá szép, halavány arcocskáján. Majd visszajövök, ha a bárónő nem lesz többé ott. Biztosan tudom, hogy ő nagyon meg fogja bánni tettét és belátja, hogy szép, de veszedelmes kigyót melengetett keblén a bárónőben.

Az utczákon, hol annyi nép tolong nappal, mélységes csend volt. Gondolatokba merülve mentem mind tovább, tovább a szürke, hideg egyforma kövezeten.

Hány selyem topánba szorított karcsu láb lépdelt át tegnap ez egykedvű, szürke köveken, a nélkül, hogy látszanék valami nyoma. Az én fejemben is ily nyomtalanul futottak át ifju éveim emlékei bájos, odaadó, szerelmes, csalfa nők alakjai, a kiket szeretni véltem s a kik megcsaltak.

Mily más nő ez a bátor, kedves, fiatal teremtes, a ki oldalam mellett lépked és nem mer rám tekinteni.

Kiértünk a Dunához. Nyugodtan és méltósággal hömpölygött tova a folyamok királya. Fekete testü, fehér árbóczos teherhajók álldogáltak rajta a félhomályban; a hogy a habok hozzájuk ütődtek, a melléjük csatolt könnyű csolnak nagy igyekezetet fejtett ki, hogy megmenekedjék a kötelektől.

Ekkor már reggeledett, az estély sokáig tartott.

Tervemmel sietnem kellett.

— Katinka, kezdtem, míg mindketten a part vasrácsához támaszkodva néztük a Dunát, nagyon boldog vagyok, hogy maga most támasz nélkül áll a világon, nem a dúsgazdag leánya többé és hogy... és hogy megkérhetem kezét.

— A kezemet akarja Attila? — kérdé egyszerűen, de mély érzelem reszketett hangjában. — És most akarja, mikor szegény, elhagyatott, árva vagyok?

— Ez a férfinak önzése — válaszoltam neki. — Azt akarom, hogy én legyek egész világa, mindene. Régóta szerettem, de csak most kérem meg kezét, mikor magának rám szüksége van.

Mosolygott; mosolya tele volt napfénynyel, mint a derült májusi égbolt

— Itt a kezem, Attila... soha nem lesz-e kéz senkié, ha nem lehet a magáé. De még most nem.

Kissé türelmetlen hangon mondtam:

— Hát mikor?

— Ha szabad leszek, Attila, mert csak szabad nő illik szabad férfihöz. Mint elüzött leány, az elhagyott atyai háznak ugyszólván küszöbén nem nyujthatom magának kezemet. Mint nevelőnő, a kinek van állása, hivatása, becsületes kenyere — büszke és boldog leszek, ha menyasszonya lehetek. A maga menyasszonya? hisz erről álmodoztam régóta, nagyon régóta, higgye el...

Megragadtam az én lelkem, mindenem kezét és lángoló csókokkal borítottam el.

— Megértettem minden szavát, nem ellenkezem, tisztelem lelkének nemes elhatározását. Akkor kérem meg kezét, ha új állását elfoglalja. S mint vőlegénye, én leszek a világon a legboldogabb halandó, és áldom azt a pillanatot, mely magával... mely veled szivecském először összehozott...

Boldog beszélgetésbe merülve észre sem vetjük, hogy keleten a felhők szegélye rózsaszínűvé lett. Egyszerre vakító fény nyilalt át az égbolton, megaranyozta a felhőket, a gyárkémények füstjét, a folyam felületét. A házak ablakai, a falak, az utcák kövezete, az egész város fényleni kezdett. A hullámok játéka elragadó volt. Megmozdult az egész roppant víztömeg, s mintha a szőke, tiszta fény a fenékről jönne: a szemünk belátott a mélység közepéig.

Csak körül kellett nézni, hogy égen, földön és lent a folyó megvilágított fenekén, mindenütt

a világegyetemen annak az életnek szépségét lássuk, mely azoknak legszebb, a kik nagyon szeretik egymást.

Katinka elvakulva nézett a fényözönbe, s lelke túlaradó érzésében, kezét vállamra téve, sokáig, nagyon sokáig a szemembe nézett.

— Szeret? kérdé halkan.

— Szeretlek! suttogám füléhez hajolva...
Férjed, testvéred, mindened leszek.

Lehajtotta fejét, mint koronáját a fiatal fa, ha nagyon tele van virággal, aztán megindultunk a külváros felé, a hol Lerchenfeldék laktak. Náluk akart tölteni két napot az én szivbeli arám, mielőtt barátnője anyjának házánál nevelőnői állását elfoglalná.

E két napot arra kívánta felhasználni, hogy megtakarított pénzecskéjén egyet s mást, a mi szükséges, bevásároljon.

Mert egy ruhában jött el dusgazdag atyja házatól, mint Burns gyönyörű költeményének fiatal hősnője: kedves Dumbar Fáni...

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Levelek.

Attila — Katinkának.

Falusi ügyvéd vagyok, Andrásfalván ütöttem fel sátorfámat. Nemcsak azért, mert üres lett nekem a főváros, mióta maga, drágám, nem lakik benne többé; hanem azért is, mert nekem épp oly hivatásom van otthon, mint őseimnek, a kik az andrásfalvi vár ablakából nézték a világ folyását.

Anyámnak nehezére esik az a gondolat, hogy

fia ügyvédmesterséget folytasson ott, a hol nemrég néhány ezer hold földnek ura volt, de szemem előtt magasztos cél lebeg: idegen elnyomás és idegen törvények alatt szenvedő népem oltalmazása.

Az ügyvédség nekem politika. Nem rendelkezem többé őseim nagy vagyonával; a közpálya zárva van előttünk; idegen hatalom keze nehezül reánk: hogy használjak hát véreimnek, volt jobbágymnak, honfitársaimnak?

A hatalom terve egyszerű és világos; fenekére lehet látni, mint egy nyugodt, tisztavízű folyónak. El akarja szegényíteni a magyart, kiforgatni birtokaiból, elüzni vagyonából, hogy kevély, daczos lelke megtörjék a létért való küzdelemben s ne szabadság és alkotmány után vágyódjék, hanem kenyérért, a mindennapi megélhetésért.

A birtokos-osztályt, melyre az istenadta nép támaszkodhatik, romlás szélére viszik az elviselhetetlen adók, a hatalom ellen folytatott passzív ellenállás s az, hogy fia előtt a közpálya zárva van.

Minden birtokos magyar emberre az a hivatás vár: megvédeni a haza egy-egy kis foltját, a hol birtokai terülnek el. A népre gyakorolt befolyásával, az ősi vagyon tekintetelyével támogatni, ápolni kell a népben a hazafias erényeket, nehogy elveszítse önbizalmát, s elhanyagolja nyelvét, szokásait nemzeti jellegét.

Nem lehetvén őseim földjén nagybirtokos, mint ügyvéd élek közöttük.

Bennem megbizik a nép, hisz ismerte atyámat, nagyanyámat, valamennyi őszömet; én azok unokája vagyok, a kiknek oltalmában ők — mint százados tölgyfa árnyékában a talaj növényzete — éltek, gyarapodtak, szétterjedtek.

Irodám reggeltől estig tömve van ügyfelekkel,

a kik tanácsomat kérik, perüket bizzák rám, ügyesbajos dolgaikkal hozakodnak elő.

Hacsak lehet, békét szerzek köztük : ne pusztítsa magyar a magyart. Az idegen törvények utvesztőjében, idegen nyelvű bíróságok előtt, vesztett ügye volna a szegény magyar embereknek, ha mi, a nemzet tanultabbjai, nem állanánk szívesörömet a nép szolgálatára.

Ha tehetem, segítsek mindig ember baján a ki küszöbömet átlépi. Senki sem megy el tőlem a nélkül, hogy megnyugtatót meg ne kísérleném. Megvigasztalódva, ügyük igazságába vetett rendíthetetlen hittel hagynak el sokan, a kik kétségbeesve jöttek el hozzám.

Gyakran mentem meg kis vagyonkájukat; sok áldatlan viszálykodásnak vetek véget testvér és testvér között; hideg vizet öntök kölcsönös gyűlölködésük égő zsarátnokára; felnyitom szemüket, hogy lássák az örvényt, melyet a magyar nemzetnek ellenségei ástak s melybe menthetetlenül beléhull, ha együtt nem tart, ha folyton megújul a régi átok : a visszavonás, az irigység s az, hogy magyar pusztítja a magyart.

Sok dolgom van, édes Katinka, de azért ráérek egész nap magáról gondolkozni.

Hogy magához méltó legyek : azt hiszem, ez lelkesít nehéz munkámban és sikereimet ennek köszönöm.

Hátha még oldalamnál állna, ha itt volna mellettem s én szép szeméből merítenék erőt, ha csüggedni kezdek!

Mert néha elcsüggedek. Csak gondolja meg, szivecském, a mily kis erővel rendelkezem, mily nagy a feladat, melyet magam elé tűztem!

A nemzet tetszhalott: mily nehéz mélységes álmábót felkelteni!

A népemre ráboruló nagy éjszakában mily parányi mécsvilág az, a mit én gyújtottam! Nem terjesztek több világosságot egy jókora fénybogárnál; vagy legfőlebb annyit, mint a hányt-vetett hajó lámpája a vihartól felkorbácsolt végtelen vizeken.

Hanem egy bizonyos: a lámpából a lelkesedés olaja nem fog kifogyni soha; csak akkor szűnik meg népének világítani, ha egy hatalmas kéz magát a lámpát összetöri...

De ezek szomorú gondolatok, én egyetlen mindenem. Tavaszi verőfénybe kellene mártani tollamat, hogy vidám, kedves levelet írjak, méltót magához, a ki olyan szép, mint a hajnalhasadás s a kire én mindig szerelemmel gondolok.

Katinka — Attilának.

Az én kedves barátnőm úgy fogadott, mintha mulatni, üdülni jöttem volna falusi kastélyába és nem azért, hogy dolgozzam, mindennapi kenyereimet megkeressem. Azt hiszi, még mindig a gazdag bankár egyetlen lánya vagyok, a kit férjével együtt a tenyerükön kell hordani, tejbe-vajba fürösztetni, a hogy az már falun szokás.

Természetesen tiltakoztam mindenféle ünneptetés ellen, s mikor az nem használt, otthagytam barátnőm vendégszerető házát, miután férjével együtt határozottan kijentették, hogy ők engem nem vehetnek egyszerű tanítónő számba, s én az ő házuknak legkedvesebb és legdédélgetettebb vendége leszek, bármi történjék is.

Beláthatja, kedves Attila, hogy a legjobb akarattal sem vehettem igénybe ily nyilatkozat után házuk vendégszeretét. Ők kételkedtek elhatározá-

som komolyságában s az apámmal való meghasonlást muló perpatvarnak vették, melynek néhány hét múlva vége szakad. Mily rosszul ismernek engem, ha fölteszik, hogy komoly, kényszerítő ok nélkül el tudtam volna hagyni a szülői házat; s mily csekély véleménynyel lehetnek szilárdságomról, ha fölteszik, hogy képes volnék oda visszatérni, a míg a bárónő tartja ott utolérhetetlen leczkéit az illemről, az előzékenységről s a — becsületről.

Most Z. gróf házánál jutottam nevelőnői álláshoz. A gróf s a grófné nem tudják, ki vagyok egy cseppet sem kíváncsiak rá. A nevelőnő s más hasonló polgári foklalkozásu egyének világa mélyen a lábuk alatt van, azzal ők nem törődnek. A hogy a Jupiter-csillag lakóihoz nem hat fel e siralomvölgyéből semmi hang: ép oly kevéssé hat fel ő méltóságaikhoz akármi, a mi a szürke polgári társadalomból való.

A gróf idegen nemzetbeli, mint fiatal dragonyoshadnagy belészeretett a grófnőbe, s bár uradalmi a holdban vannak s kardjánál nincs egyebe, hozzáadták a szép leányt három rendbeli nagy magyarországi birtokával együtt.

Persze ő sietett idegen telepet csinálni a magyar birtokon. Gazdatisztje, vadásza, kocsisa, inasa, kertésze mind idegen, s magyarul csak béresei meg a lovai értenek. Meg én, a kire a kis grófnak s a kis komtesznak a nevelését bízák.

A gróf — mint az olyan ember, a ki hirtelen cseppent bele valmi nagy vagyomba — élvezi a gazdagság előnyeit. Vidám vadászczimborákat gyűjt össze, a kik fenekestül felforgatják a házat; hajdani tisztársai sokszor meglátogatják; nagy ebédeket ad a kedvükért; a fedett lovaglóteremben carusselt tartanak, kisebb lóversenyeket rendeznek,

kopókat dressziroznak, néha piros hajnalhasadásig kártyáznak, nagyokat isznak... ezt ők férfias kedvtelésnek hívják.

A kis gróf — mint néző — résztvett ezekben a mulatságokban. Nagy nehezen tudtam meggyőzni róla, hogy ez nem járja. A gyermekeknek ilyen korban inkább az anyjuk mellett van helye, mint mulató férfiak között.

A gyerekek különben vonzódnak hozzám, sőt mondhatnám, szeretnek. A grófnő az első napokban ott volt leczkéinken, figyelmesen hallgatta tanításaimat, nehogy valami veszedelmes tanókat csepegtessen gyermekei szívébe a teljesen ismeretlen polgárleány.

Pedig eszemágában sincs. Szükségünk van a mi grófjainkra, báróinkra s én nem is várok tőlök polgári gondolkozást, csak legyenek legalább jó magyarok.

Sétáinkon sokat beszélek az ősök viselt dolgáról, a kiknek arczképe a fegyverterem falán függ. Este, lefekvés előtt, a magyar történelemből regélek nekik. A kis gróf szeretne lenni Hunyadi János, Dugovics Titusz és Zrinyi Miklós; a kis leány meg Rozgonyi Cziczelle, a kinek: „lebke szellő lebegteti tengerzöld ruháját.“

A grófné hamar észrevette szándékomat s szót emelt érte.

— Több zene, s több franczia beszéd és kevesebb történelem, mondá, hidegen mosolyogva rám.

— Téved, grófnő, mondám határozottan, mert az ön családjában sok történelmi alak van; egyik ősük Mohácsnál esett el, a másik Zápolya hadvezére volt, a harmadik tanácsur volt a Bocskay udvarában. A gyermekeknek csak ismerni kell családjuk történetét?

Kissé elpirult s kevesebb hidegséggel válaszolt.

— Igaza van, sok híres ember került ki a mi családunkból. Csakhogy most más világ van, tette hozzá sóhajtva s halkan elfordult, hogy egy álló tükörben megigazítsa kissé megbomlott haját.

Ez a néhány szó szeget ütött a fejembe, több figyelemmel kezdtem kísérni a grófnő viseletét s rájöttem, hogy sok szeretet van benne nemzete iránt, csak ügyesen föl kell élesztetni lelkesedését. Föltettem magamban, hogy ezt a dolgot megkísértem, mert szívenem feküdt a két gyermek jövője, a kikre az a sors várt, hogy idegenné váljanak a hazában...

A levele boldoggá tett. Kedves Attila. Maga nagy dologra vállalkozott és én büszke vagyok magára.

Azt írja, hogy egy törekvés lelkisíti munkájában, az a törekvés, hogy hozzám méltó legyen.

Hát mi vagyok én tulajdonképpen? Szerelmes kis leány, kicsit makacs, kicsit hirtelen természetű s talán egy kicsit... egy nagyon kicsit... jó. De mindez semmi. Ezért nem szükséges, hogy maga engem a megbecsülésnek valami szédítő magaslatára állítson s oly szent félelemmel közeledjék hozzám, mint Mózes az égő csipkebokorhoz. Mert tulajdonképpen nem is égő csipkebokor vagyok, hanem virágzó vadrózsabokor, a ki, kedves Attila, magának nyiladozom. Ugy bizony.

Tehát szó se legyen többé róla, hogy maga így meg úgy... méltó akar lenni hozzám. Inkább én igyekszem méltóvá lenni magához, erős hatalmas, nagy embernyi-emberhez, a ki oltalmazóm, támaszom, uram akar lenni — ha ugyan akar még. No igazán, mondja, akar?

Nem csábitotta még el magát tőlem az én nagy vetélytársam: az ügyes-bajos dolgában önhöz forduló szegény magyar nép?

Attila — Katinkának.

Azt kérdezi tőlem: akarok-e még ura lenni? Abban a véleményben vagyok, szivecském, hogy ez nem az akarat dolga nálam. Az a boldog sors van nekem rendelve, az a hivatásom, feladatom, életcélom: hogy a maga ura legyek. A mint a patkok feltarthatatlanul a völgybe sietnek, a lejtők hajlása s a víz sulyának törvényénél fogva: épp oly feltarthatatlanul siet az én életem folyója a boldog házasság czélja felé. Ha akarnám, sem fordulhatnék többé vissza, mert életem napfényes, szelid hajlásu lejtői feléd vezetnek, édes mindenem s mert szivem, lelkem egész valóm belső sulyánál fogva hozzád kell jutnom, virágzó csendes, a nagy világtól elzárt völgyem, szerelmetes szép menyasszonyom!...

Ne tartson tőle, hogy a szegény magyar nép veszedelmes vetélytársa lehetne magának, drágám. De hisz nem is komolyan mondja. Sőt maga örül leginkább, hogy a nép ügyében fáradozom.

Éjjel-nappal szolgálatára állok e derék, szegény jó emberének, a kikre idegen uralom átka nehezül.

Most még inkább résen kell lennem, mint azelőtt. A „rendszer“ bukófélben van, nem sokára csődöt mond. Magyarország hajóját ők maguk akarták kormányozni, ők, a kik azt árulás útján hatalmukba kerítették; a legénység, mely a hajóhoz tartózik, a kormányos, a ki azt meg tudná menteni, a hajóhoz lánczolt gályarab.

Verőfényes, csendes időben sem tudták vezetni az elkobzott hajót; hát hogy tudják majd akkor, mikor haragosan megmozdul a tenger és sötét viharfelhők gyűlnek az égre?

Külső bonyodalom, háboruveszély van kü-

szöbön. A „rendszer“ hivei fejüket vesztítve futkosnak, fel s alá a fedélzeten, fűhöz-fához kapkodnak, remegve vizsgálják a beborult eget s alattuk a háborgó tenger iszonyu hullámzását. Ha okosak volnának, feloldoznák bilincseiből a hajó népét és kormányosát, s fehivnék a szabaddá lett népet: mentsétek meg az elsülyedéstől hajótokat. A szabaddá lett hajós nép bizonyára megmentené.

De e helyett mit tesznek? Ingerlik, vérig boszantják a meglánczolt nemzetet, hogy készületlenül kitörésre, lázadásra bírják s elbánjanak vele, vérbe fojtsák korai és esztelen zendülését.

Borzadva irom le a szót, édes angyalom: a hatalom korai forradalomba akarja hajtani a magyart. Most még ő az erősebb; készületlenül, szervezetlenül, fegyvertelenül most még elbánhat velünk. Fél, hogy a nemzet, mint valami hatalmas, fiatal élőfa, kiheveri a rajta ejtett sebeket. Fél, hogy az álladalomnak külső bonyodalma esetén a megoldatlan magyarkérdés lesz az a fedetlen Akilles-sark, melybe az ügyes ellenség belelőheti a mérgezett nyilat. Tehát mielőtt háboruja lenne, meg akarja oldani a magyar-kérdést; vérrel és vassal akarja gyökeresen megoldani.

A félelem, hogy a gonosz, véres terv sikerülhet, nem hagy aludni s csaknem elviselhetetlenné fokozza lázas tevékenységemet.

Irtam, üzentem barátaimnak, sők valamennyien kötelezték magukat, hogy a maguk hatáskörében mindent megtesznek a nép felvilágosítására és lecsendesítésére.

Képzelve, drágám, hogy akadtak kezem közé a pokoli terv szálai.

Egy reggel jókedvűen ébredtem fel, magáról álmodtam, egyetlenem. Beállít hozzám egyik kliensem, egy jól táplált, poczakos községi bíró.

— Csés' jó reggelt kívánok, nagy jó uram.

— Adj' Isten, Márton. Mi jót hozott?

— Semmi jót, tekintetes ur. A falunkban valami gyanus emberek járnak, Kossuth apánktól hoztak — úgy mondják — üzenetet s a nép elhiszi. Pedig, Isten látja lelkemet, pernahajdere azok a jó madarak, a kik soha színét se látták Kossuth apánknak. Ki tudja, micsoda rossz járatban vannak?

— Eltalálta, Márton, valami gazemberek lesznek. Mért nem fogatta el őket?

— A nép pártjukat fogja, monda Márton gazda, aggodalmasan csóváltatva meg fejét, melyen teknőbéka héjából készített görbe fésű fogta össze a patriarkális, hosszú ősz fürtöket. Összehirangozták a jámbor embereket a Kossuth névével, a kiknek nagyon a szájuk ize szerint beszélnek, hirdetvén, hogy — a mit ugyanis mindnyájan tudunk — ~~hogy~~ a német; hogy ezután nem kell adót fizetni, hogy Türr Pista puskát hoz, meg olasz segítséget; meg hogy követem alássan, az uraknak ne higgyenek, mert meg vannak a némettől vesztegetve. En egy szót se hittem el nekik s idejöttem nagy jó uramhoz, hogy térítse eszére a népet, mely már arról beszél, hogy fegyvert fog.

Felugrottam ültömből s nyugtalanul jártam fel s alá a szobában, aztán megálltam a derék öreg ember előtt s vállára tettem kezemet.

— Hát csak maga nem hitt el nekik semmit, derék barátom? Ne is higgyenek nekik, mert a kéz ugyan Ézsau keze, de a hang a Jákob hangja, a magyar nép halálos ellenségeinek a hangja... Üljön le barátom, mig én befogatok. Rögtön kocsira ülünk, mert nincs veszteni való időnk, ha meg akarjuk csipni a gonosz gyujtogatót, a ki tűzcsávéval jár a házunk körül.

Néhány percz mulva be volt fogva s mi kocsira ülve, sebesen hajtattunk a falu felé, hol a hatalom ágensei szerencsét próbálnak.

Gyönyörű utunk volt. Jóravaló magyar falukon mentünk végig. A nádfedeles, hófehérre meszelt házak, a tiszta udvar, az itatóra hajtott kövér, fehérszőrű tehenek — a jólét megannyi jelei — jólestek szívemnek. Virágzó akáczfák rezgő árnyéka vetődött az országútra, melynek porában nagyon sok tömzsi, egészséges, pirosképű gyermek kiabálása hirdette a magyar faj életrevalóságát, szaporaságát, a magyar faj jövőjét.

Egyik falu felett, fákkal beültetett dombon, régi urasági lak tekintett a völgybe le. Olyan kastély, mint a hol maga teljesíti, drágám, magyar nőhöz méltóan, nemes küldetését.

Magára gondoltam, szerelmesem s nagy erőt éreztem a rám váró nehéz feladattal diadalmasan megküzdeni.

Mikor a faluba beértünk, mindjárt feltűnt a felfordulás képe. Mintha ünnep volna, az égető tavaszi munkaidőt henyéléssel töltötték el az emberek; csak az asszonyok dolgoztak otthon, szőttek-fontak, vásznat terítgettek a napra, sütöttek-főztek, s egy-egy fiatal anya, a ház pitvarába ülve, szemérmesen kibontva patyolat ingét, siró csecsemőjét szoptatta meg.

Villámként járta át fejemet egy életrevaló gondolat. Ismerve a magyar asszonynak nagy befolyását a magyar emberre, elhatároztam bizalmasan hozzájuk fordulni, s velük verni meg a furfangos gonosz ellenséget, megtörve a végzetes befolyást, melyet Kossuth hamisított levelével a falu férfiai ellen pillanatnyira gyakoroltak. Közöltem Mártonnal, a ki nagyon jónak és célhozvezetőnek találta.

Megállítottuk a kocsit s az egyik esküdt háza előtt leszállva, beléptünk az udvarra. A menyecske elverte a ránk rohanó kuvaszokat s megkínált, hogy kerüljünk beljebb, a hűvösön tartott, tükörtiszta belső szobába, hol a falak mindenféle varrottasokkal voltak beaggatva s a hol a tornyosra vetett nyoszolya a ház gazdájának jólétére vallott.

— Isten hozta nálunk a tekintetes urat, — mondá nagy szívesen az asszony, megszokásból kötényével megtörülve a széket s az asztalt, bár egyetlen porszem sem volt rajta.

— Hol az apjuk? — kérdezém, gyöngéden megveregetve a piruló menyecskének naptól meg-aranyozott, fiatal képét.

— Valami dolguk van a községházán. Ugy mondják, hogy Türr Pistától kaptak üzenetet.

— Kaptak ám a némettől, — mondám, helyet foglalva s erősen az asszonyka szeme közé nézve.

— Ugyan ugy-e? — szólt álmélkodva s zavarában a piros kötője szélét rángatva.

— Csudálom olyan sok józan, okos embertől, hogy bolonddá hagyták magukat tenni.

— Bolonddá? kérdé restelkedve az asszony.

— Bizony bolonddá, aranyos hugom. Heted-hétországon nevetni fognak más falubeliek a ti luddá tett férfiatokon, ha ugyan nagyobb veszedelem nem lesz belőle s nem folyik vér, nem üt ki a tűz a fedélen s nem lesznek a csendes házatoknak halottjai.

— Jézus Mária Szent József, kiáltá a menyecske, kezét összecsapva s oly fehér, szintelen arczczal, mint a leesett hó. Már pedig fegyver is van a hijuban s a falu kovácsa minden kaszát kiegyenesített az éjszaka. Gazdám uraimék Türr Pistát meg Kossuthot várják, a ki kétszázezer taliánnal jön a tenger felől.

— Jön bizony a zsandár meg a vasas német. Azok a jó madarak azért bujtatják fel a népet, hogy készületlenül leverjék. Ha azután csakugyan jön Türr Pista, nem lesz kinek a kibontott zászlója alá menni, hiába hoz puskát. Hanem nem kell félni, aranyos hugom, éppen jókor jöttem a Márton gazda hívására. Szedje össze a falu asszonyát valamenynyit, fogjanak guzsalynevet meg sodrófát, hadd verjük a hátához adta spiójainak, hadd muljék el a kedvük máskor is idejönni, hogy rossz fát tegyenek a tűzre.

Került-fordult az asszony mint a szikra s egy jó negyedóra mulva a ház előtt gyült össze a falu minden asszonya, a kiknek aztán világosan megmagyaráztam a dolgot, s úgy feltűzesítém őket, hogy mentek volna már még a tatár elibe is, úgy fel voltak paprikázva.

A hogy a községházához megérkeztünk, nagy, éktelen láрма hallatszott ki a nyitott ablakokon. Rossz, rozsdáscsővű, kovás puskák, kiegyenesített kaszáks jó csátibotok voltak kívül a falhoz támogatva.

Az ivó úgy zsongott a beszorult sok embertől, mint a méhkas. A jól beborozott, lármás emberek közt, egy felfordított hordó tetején beszélt az egyik üzenethozó. Első szempillantásra láttam, hogy felbérelt spión, a ki egész életét e nemes mesteriségnek szentelte, s a kinek rut, veres arczára a nemes foglalkozás ugyancsak világosan rányomta bélyegét. Rekedten, összeszorított ököllel kiabált, a mellét verte s égre-földre esküdözött, hogy minden szava tiszta igazság.

Éppen rólunk, földbirtokosokról és magyar urakról beszélt, a kik megcsaljuk a népet s a hátuk mögött eladjuk a hazát az idegennek.

Egy-egy józanabb gazdaember tiltakozott s beleszólt a véresszáju beszédjébe.

— Hallja az ur, ne bántsa az urakat, mert azt nem engedjük...

— Ágra velük, kiáltá a spion, vadul forgatva szemeit s rémülten meredve rám, a mint szemrevaló menyecskék élén elálltam az ivó kijáratát.

A mi erre következett, egyetlen percz műve volt.

Az asszonyok berohantak a férfiak közé, a kik ellenállás nélkül nyitottak utat a menekülni készülő népszónokig. Csakhamar négy-öt asszony fogta az ipszét, kegyetlenül végigsimogatva a hátát guzsalynevek parázsütéseivel s elhalmozva őt mindazzal a czimmel, a mit csak haragos asszonyok képzelete a küzdelem hevében kitalálhatott.

A megmotozott ügynököknél kompromittáló leveleket találtam a rendőrbiztostól, ki nagyon is átlátszó tolvajnyelven kérdezősködött: érik-e már a vetés s munkába állhatnak-e már az aratók; aratók alatt bizonyára a készentártott katonaságot és zsandárságot értve.

A lefülelt népszónok helyét elfoglalva, röviden megmagyaráztam a népnek, mily nagy veszélyben forgott. Megérttettem velük, hogy a magyar népet jégre akarják vinni halálos ellenségei. Nyugalomra, csendes, békés munkára hivatam fel őket, mert mi várhatunk. A nélkül, hogy fegyvert fognánk, a nélkül, hogy vér folynék: győzedelmeskedni kell a nemzet igazságos ügyének.

Az asszonynép azalatt szép szerével kapacziálta édes urát. A kaszákat s használhatatlan kovás puskákat hamarosan elrejtették. Mire nagy trombitaszóval két század vasasnémet nyargalt be a falu főutcáján, a „fenyegetett rend” helyreállítására: akkorra már csendesek voltak az utcák, s az én polgártársaim lebocsátott zsalugáterek hűvös árnyékából nézték a végigvonuló lovasságot, némileg szégyenkezve rajta, hogy ezen a napon fénye-

sen bebizonyosodott az asszonyok okossága, ők ragadván magukhoz a falu kormányát. . .

Késő este volt, mikor hazafelé mentem.

A holdvilágos éjszakán szerelmes gondolataim voltak, úgy szerettem volna mindazt magának elmondani, drágám.

De maga távol volt, pedig szerettem volna tudni, meg van-e elégedve velem?

Nem azért, a mit tettem — mert hisz nem tettem semmit; — hanem a jó szándékért, a mi a szívemet csordultig megtöltötte.

Katinka — Attilának.

Én is tettem valamit, kedves Attila, nemcsak maga. A könyvek végigfolytak az arczomom, oly jóízűen nevettem a maga asszonyszövetségesein, paraszt Dobó Katinczáin. Mert — ha még nem tudná, — nekem még abban is magyar természetem van, hogy sirva vigadok. Igen, igen, a szemem mindjárt tele lesz könnyel, ha nevetek. De nem ezt akarom érteni azalatt, hogy én is tettem valamit.

Tegnapelőtt reggel, a mint néhány percczel napfelkelte előtt a parkban sétáltam, váratlanul a grófnővel találkoztam.

A fák felső, vékony galya élesen meg volt világítva, de a törzs még árnyékban volt.

A grófnő halvány volt kissé, azt mondta, az éjjel rosszul aludt. Egy jó darabig szótlanul és kedvetlenül lépdelt mellettem. Sűrű lombfolyosón áthaladva, a park végéhez jutottunk. Hirtelen, mintha felülről hullna alá, szél futott át az ágakon. A tavalyi száraz levelek hulltak az utra, gyepre, a grófnő ruhájára és fejére. Mintha a gyenge tavaszi

szél a napfényt megmozgatná, oly eleven hullámozás támadt az egész kertben.

A napfénynek ez a hullámozása átsapott a szomszédos mezőkre, rétekre, szántásokra, s mint mosoly az arczon, az egész vidéken átsuhant.

Figyelmesebben nézve a grófnőt, könyeknek nyomait vettem észre szép arczán.

— A grófnő sirt, mondám, megállva s őt is megállásra bírva.

Rám nézett s félig elfojtott, halk sóhajjal könnyített szívéen.

— Egész éjjel nem aludtam. Sirtam is egy keveset, s most fáj a fejem az álmatlanságtól. Egy könyvet olvastam az este... irtóztató könyv az. Metsző igazságok vannak benne, megfájdul bele az ember szíve, ha olvassa.

Erősen a szemébe néztem.

— Csak egy könyvet ismerek olyant grófnő, melyről felteszem, hogy álmatlan éjszakát szerez minden magyar nőnek. Alföldi röpirat a magyar nők hivatásáról. Én megvettem a minap, elolvastam, asztalomon feledtem, így kerülhetett — igazán mondom, hogy akaratom ellen — a grófnő kezébe.

— Igen, az Alföldi könyve volt. Ki ez az ember?

— Azt hiszem, álnév. Ugy mondják egyik vezérpolitikusunk.

— Akárki irta, könyve alkalmas felrázni bennünket, magyar nőket, a kik az utóbbi időben szinte belerozdásodtunk a nagy tétlenségbe. Semmit sem tettünk, hogy védjük nyelvünket. Nézzen meg engem. Őseim kurucz generálisok voltak s az én gyermekeim nem tudnak magyarul. Minden idegen e házban, hol a százados hársfák alatt magyar urak tanácskoztak s döntöttek el országos fontosságú ügyeket. Szégyenlem magamat.

— Nincs mit szégyenelni, grófnő, válaszoltam szeliden, révedező tekintetét keresve. A kor hibája, nem egyedül az öné, hogy összetett kezekkel nézünk nemzetünk romlását. Elég az, hogy már tudatára jutott nemes, nagy hivatásának. Idegen emherhez ment férjhez, grófné — ne ütődjék meg őszinteségem felett, ez már szokásom — neki kell az ön kedvéért megmagyarosodni s nem megfordítva. Ezek az ő emberei: inasa, kocsisa, vadász, kuktája, szobalánya, egytől egyik jó magyar lesz, ha ön akarja, grófnő. Egy szavába kerül, s a gróf maga is készségesen elsajátítja a nyelvet, melyen gyermekei és felesége beszélnek, s mely nyelve azon országnak, hol rengeteg, fejedelmi birtokai vannak.

— Igaza van, kisasszony — mondá a grófnő, — nem is olyan áldozat az, a mit tőlük kíván: csak egy kis hűséget s ragaszkodást kér nyelvünkhöz. Ahhoz az édes, szép nyelvhez, melyet anyánktól tanultunk.

E közben keskeny gyalogutra tért a grófnő, mely a szántóföldekre vezetett. A földből mezei virágok bujtak elő, a fák már virágozni kezdtek. Libák, előre nyujtott nyakkal, kigyósziszegéssel rohantak felénk. Kicsinyeiket feltették tőlünk.

Az aranyos verőfényben méhek döngicséltek és érczszinü musliczák lepték el a grófnő vállait. Kendőjével hajtotta el az apró legyeket, melyek újra visszajöttek.

Néhány sor barázdán mentünk át. A grófnő elegáns kis czipője elmerült a friss szántásban. A végtelen tábla felszántva feketéllett, az ekevasak, mint erdei forrásvizek, úgy csillámlottak messziről. A béresek kis, mozgó pontoknak látszottak, a mint az eke után ballagtak.

Öreg akácza alatt állottunk meg, mely alatt

szántó-vető emberek pihentek édesdeden, jól végzett munka után. A grófnő hirtelen felém fordult.

— Nem vagyok kíváncsi és illetlenségnek tartanám az ön titkai után kutatni; de érdeklődöm ön iránt, mert gyermekeim csodálatosan szeretik s mert viseletében van valami, a mi elárulja, hogy azelőtt magas állást foglalt el a társadalomban.

— Jól sejti, grófnő, — válaszolám, — én gazdag ember lánya vagyok. Odahagytam atyámat, odahagytam a fényüzést és kényelmet, melylyel körülvelt, odahagytam mindent, a mi kedves volt nekem, mert atyám fiatal nőt hozott a házhoz, a ki nem méltó rá, hogy anyámnak nevezzem.

A grófnő kezét nyujtá és bizalommal nyugtatta rajtam tekintetét.

— Jól sejtettem, gyermek. Ön inkább arra való, hogy barátnőm legyen, mintsem hogy gyermekeimet nevelje. Mondja, mit tenne az én helyzetemben?

— Egyszerű dolog, grófnő. Jó magyarokat nevelnék gyermekeimből s jó magyar embert csinálnék férjemből.

— De hogyan?

— Csak akarni kell, grófné. Nagy dolgokra képesek a nők.

Itt elbeszéltem neki az ön paraszt asszonyainak történetét, a kik férjeiket jó utra térítették s csuffá tették a bujtogatókat, mikor már érni kezdett gonosz tervük vetése.

Mélyen elgondolkozott, aztán a lelkesedés lángja fénylett tekintetében.

— Ők jobban átértették a magyar nő kötelességét e nehéz időkben, mint én. Az egyszerű paraszt menyecskék hazafisága előtt meghajtom fejemet s jó példát veszek róluk.

Ujra elindultunk s felértünk a tetőre. A gróf

jött felénk a cserjés felől magasszáru vadászcizmában, arczán piroslott az élet, szemei ragyogtak.

— Mi jutott eszedbe — mondá németül — nem a te kis lábacskádnak való ut ez...

Mielőtt a grófnő felelhetett volna, a gróf kutyája az ut egyik fája felé rohant. Egy alvó bőregér esett le a fáról s a hogy érezte a kutya forró leheletét, csipogni és menekülni kezdett, Vulkán utolérte, ekkor hátára feküdt s apró fekete szemei kétségbeesetten csillogtak. Feléharapott piczike szájával; elszántságának nagy hatása volt Vulkánra, mert farkát lábai közé huzva, néhány-szor megkerülte és elsompolygott.

A grófnő mélyen fellelegzett s az esemény helyéhez óvatosan közeledve, férjéhez fordult.

— Hivd vissza kutyádat. Szegény, szegény bőregérke.

Karonfogva mentek a dombon lefelé. A grófnő az egész uton mély gondolatokba volt merülve s csak egyszer fordult hozzám e szavakkal, melyek elárulták a lelkében végbemenő nagy belső küzdelmet:

— Még a tehetetlen kicsi bőregér se hagyja magát. Hát mi hogy hagynók, ugy-e Katinka? mi magyarok?...

S a grófi kastélyban e naptól kezdve új világ kezdődött, kedves Attila: magyar világ.

Levelem már is hosszura nyult, pedig még sok, nagyon sok mondani valóm volna. Különösen levelének azon részére, melyben szerelemről ír. Azt mondja, hogy életének napfényes, szelid hajlása lejtői felém vezetnek. Felém!...

Szivem csordultig van boldogsággal és hálával a sors iránt, hogy minket egymásnak teremtett. Mert igazán egymásnak vagyunk teremtve, kedves Attila.

Irjon valamit atyámról. Sokat gondolok rá s nagyon nehéz tőle távol élni. Miért is oly vak az az aranyos, jó papa? Ha nem volna oly vak, — ha nem vakitaná el a kései szerelem egy őszi rózsa iránt — mily megelégedettek lehetnénk.

Hanem nem panaszkodom. Erőszakosan elfojtom könnyeimet s erős hittel várom a napot, mely minden félreértést eloszlat köztünk s nekem szabad lesz kedvem szerint ölelni és csókolni — a papámat. Ugy-e, elbizott hősöm, maga azt hitte, hogy nem a papáról, hanem magáról lesz szó?

Csak hátrább az agarakkal, fiatal ur... édes... édes Attila.

Attila — Katinkának.

Megnyugtathatom: ura-atyja teljesen jól érzi magát. Azaz dehogy teljesen; csak annyira, a mennyire az olyan apa érezheti magát, a kinek egy kedves, jó leánya s egy rossz felesége van s a rossz felesége helyett a jó leányát üzi el magától. Okosan cselekszik az olyan ember?...

A szomszéd megyékben is nagy hire van a Z. grófi család jóutra térésének s a közvélemény a maga nagy érdemét látja benne. Emlegetik is, áldják is magát érte honfitársai.

Egész legenda veszi körül nevét, édes anygylom, mint Dobó Katiczáét.

A mi mozgalmunk pedig a hatalom szemelátára napról-napra terjed s magával ragadja a környék értelmiségét.

Kiadtuk a jelszót: mi várhatunk és békés társadalmi uton szegülünk ellen az idegen kormány rendelkezéseinek. Nem szítunk mi fegyveres felkelést, nem csinálunk mi forradalmat. Sokkal keve-

sebb a magyar vér, hogysem könnyelműen koczkáztatnók kiontását.

Hanem hát élni élünk, akár tetszik Bach urnak, akár nem. Élünk, dolgozunk, takarékoskodunk, összetartunk, nehogy a nemzet mesterséges elszegényítésének rendszere sikerüljön.

Ha nyelvünk ki van zárva az iskolából s a közéletből, megőrizzük szüzsies érintetlenségét a családban, baráti körben, magunk között. Az idegen nyelvet nem vesszük be, kilökjük magunkból, mint az egészséges, fiatal test a beléje került mérge-anyagot.

A megye közszeleme teljesen felébredt. Egyesületeket alkotunk, olvasókörökbe vonjuk az értelmesebb nép nagy tömegét, pénzintézetek alapításán fáradozunk; ha valamelyik magyar birtok eladó, közös erővel vesszük meg, nehogy a föld, idegen kezekbe jusson, mert a kié a föld, azé az ország.

Nyelvét, hazafias érzését, összetartását ápolva, anyagi jólétén fáradozva: nem törülhető el a föld színéről a magyarok tömege. Az ilyen lelkes, hatalmas nép testén olyan az idegen hatalom, mint az élőfába bevert vasszegek. Ártani tud a fának, de előlni, növéseben meggátolni már nem tudja őt.

A nép sohasem hallgatott jobban ránk s mi sohasem éreztünk inkább együtt a néppel, mint most.

Együtt élünk — ez a jelszó, mert együtt meghalni ráérünk még nagyon.

A lelkesedést fokozzák a gyakori összejövetelek.

Egyik udvarháztól a másikig csengős, négylovas hintókban járnak a birtokosok. Ha összejönnek s valamelyiknek franczia vagy angol ujsága van, mely a külső viszonyok bonyolódásáról, a külpolitika egének sötét elborulásától ad örven-

detes hirt: akkor megállítják a fogatokat s állva olvassák fel a vidám hirt oly hangon, hogy az erdő visszhangzik bele. Aztán jókedvűen, reménykedve keresik fel valamelyikük házat s késő éjszakaig poharaznak együtt, míg a cigányok szivszakitó, bánatos nótákat huznak.

Ha előbbi, czélnélkül eltöltött fiatal éveimre visszatekintek, sokkal jobban tetszik ez a nyugodt tevékenység, ez a munkás élet nekem.

A takarékoságnak, előrelátásnak, körültekintésnek és józan fukarságnak kora ez, épp úgy, mint mikor a gazdára rossz, szűk esztendőök járnak s ő összehuzódva, de a jobb évek reményét fel nem adva, éldegél a kisebbik jószágán; szegényesen, de nagy önbizalommal.

Megvirrad még valaha! Ezt a reményt akarom ébrentartani azokban, a kik hallgatnak reám Megvirrad még, magyarok. Lesz még szülő lágy kenyérrel, mint a nóta mondja...

Hanem a politikából elég lesz, szivecském, nem untatom vele többé.

Anyám elutazott Ottóékhoz. Szegény sógorom már két év óta szenved súlyos torokbajában, bejárt már vele minden valamire való fürdőt, s most újra rosszabbul van. Eliz sietve hívta anyámat. Ha meghalna, ha elveszíteném őt, a kinél sohasem szerettem jobban senkit — a férfiak közül! Rossz előérzetem van, Katinka, hogy elveszítem legjobb barátomat...

Szomorúságomban nagyon vágyódom, drágám, a maga szive után, hadd osztanám meg magával bánatomat.

Katinka, egyetlen szerelmem, egyetlen vigasztalóm a földön te vagy.

Ugy érzem, hogy nem soká állom ki nélküled. Oly erős sóvárgás fogott el utánad! Sze-

retnék arra a mesebeli repülőköpönyegre ülni, mely egy pillanat alatt oda vitte az embert, a hová akarta.

Nem tudom, mi ez. Hiszen én mindig rólad gondolkozom, egyetlenem, de gondolataim nyugodtak, könnyűek és aranyosak — mint azok a bárányfelhők, melyek a nap közelében vannak.

Hanem most izgatott, nyugtalan, lázas vagyok. Nem tudok — mint máskor szoktam — derülten gondolni a jövőre. Balsejtelmek fognak el, valami közeledő veszély árnyéka ijesztget, vagy még inkább: földre vetődő árnyéka a fejem felett keringő sasnak, mely reám lecsapni készül...

Ne neved ki, édes Katinkám, hogy megnevezhetetlen és megfoghatatlan aggodalmak gyöttrik szegény fejemet. Szokatlan dolog ez nálam. Be kell várnunk a készülő események fejlődését.

Hanem akármi legyen is megírva sorsom csillagában, egyről biztosítlak, végzetetlen, igaz, örök szerelmemről.

Országos Széchényi Könyvtár

Katinka — Attilának.

Nem csodálkozom, hogy balsejtelmek gyöttrik szerelmesem, mert azt tapasztalatlan asszonyi eszemmel én is sejtem, hogy a hatalom nem nézi el nyugodtan önöknek hazafias működését, mely minden valószínűség szerint régóta szálka az ő szemében. Vigyázzon hát magára, legyen óvatos.

Azt írja, erős sóvárgás fogta el utánam. Bevallom, nekem is vannak néha oly pillanataim, mikor zugolódom a sors ellen, mely oly messze vetett bennünket egymástól. Hanem aztán lecsendesitem szívemet a viszontlátás verőfényes gondolatával.

Bizonyára szép alkonyi nap lesz, mikor mi újra találkozunk; én legalább úgy hiszem. Lángoló iv fog átnyulni a Vágon a lemenő naptól. A mesebeli aranyhid, melyen a mesebeli királyfi Tündér Ilonához jut.

Aztán meleg őszi este lesz. A maguk házának kertjét holdfény ragyogja be. Éles, fekete árnyéket vet a legkisebb levél; rózsák utolsó illatjukat lehelik majd szanaszét.

Mi meg bent leszünk a házban, a hol maga a szerelméről beszél nekem.

Aztán kivágyódunk a kertbe, a haldokló rózsák közé. Egymást átkarolva lépünk ki s boldog nevetésünk visszhangzik a holdfényes utakon...

Ime, így képzelem én el a mi találkozásunkat, mert őszintén bevallom, hogy a viszontlátás gondolatával én igen sokat foglalkozom az utóbbi időben. Azt hiszem, ez is egyik neme annak a sóvárgásnak, a mit maga érez...

Ebben a házban a grófnő fenekestül felfordított mindent. A grófnak nincs ellenvetése a magyar világ ellen, sőt természetesnek tartja azt. Inasok, kocsisok, vadászok, szóval az egész idegen népség magyarul tanul; a világért se nevetnénk ki őket barbár kiejtésükért, mely alkalmas tökéletesen csuffá tenni szép, zengzetes honi nyelvünket.

Maga a gróf is kezd nagy patrióta lenni; nemes elhatározásáért gazdagon megjutalmazza a grófnő szerelme.

Egyszóval, itt nincs mit tenni többé, kedves Attila, de ha valami — a mitől félek — közbe nem jő, itt maradok mindaddig, mig... mig maga haza nem visz Andrásfalvára.

Nagyon szeretnék már édesanyjával találkozni. Ő már nem ismerne rám, mert csak leány koromban látott kétszer. Mi voltam én még akkor?

Higye meg, nem sokkal voltam nagyobb mint az öklöm.

Boldog volnék, ha meg tudnám hódítani édesanyja szívét, ha ismeretlenül is megnyerném tetszését s fiának szánna, méltónak tartana egyetlen fiához.

Ugy-e, bohó terv, édes szerelmesem? Pedig, ki tudja, mit hoz a jövő?

Akármit hoz, én meg nem ijedek, a meddig biztos vagyok szerelméről. Szerelmét bírva, biztosnak érzem magam a sors csapásai ellen. A végzet meg fog hajlani a mi erős akaratunk előtt, s bekövetkezik az a holdfényes, szép őszi este, melyről álmodozom, s mely bennünket újra összehoz.

Jaj, de még hosszú idő van odáig, hisz még csak május elején vagyunk. Még csak most zöldült ki az a rózsabokor, melynek kései őszi rózsáit leszedjük a viszontlátás pillanatában, egy holdvilágos szeptemberi estén.

Kedves Attila! Maga bátor, erőslelkű férfi, a ki tisztában van tettének következményeivel, s a ki a hatalom részéről üldözésre, börtönre, mindenre el van készülve.

Én is el vagyok készülve rá, hogy magát baj érheti. Hanem azért legyen nyugodt. Én minden körülmények közt méltó akarok maradni magához, s a nemzet előtt csak diszkoszorut von feje köré a hatalom üldözése.

E tudatban én nem igen tartok a feje fölött keringő s talán lecsapásra készülő sasnak (a kétfejű sasnak) földre vetődő árnyékától. Mert hisz maga az egész sas is csak árnyék...

Isten vele, drágám!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Eliz naplója.

Ottó hosszas, kínos haláltusa után elhunyt. Az utolsó huszonnégy órában már nem volt eszméleténél, meghalt a nélkül, hogy bennünket, a kik halálos ágyát körülállottuk, megismert volna s elbucsuzott volna tőlem, a ki — korábbi, érett elhatározásomhoz képest — még csak nem is követhetem őt a másvilágra, mert — anyának érzem magam.

Több, mint két évig tartott Ottó lassu elhalása. Napról-napra láttam hervadni, fogyni, összemenni. Megszoktam végre a rettenetes gondolatot, hogy el kell pusztulnia; szivem elfásult, megkövült, az állandó kinban, az örökös aggodalomban.

Hogy ragaszkodott az élethez s hogy remélt a legutolsó pillanatig! Már fel se tudott kelni ágyából, oly gyenge volt s alig várta a nyarat, hogy fürdőbe mehessen; a fürdőtől teljes meggyógyulását várta. Hives fenyves erdők balzsamos levegője után vágyakozott. S később, ha megerősödött, jéghideg tengeri fürdő után, honnét délig csak ablakából nézi, mint száradnak fehérré az utak s derült árnyak mint szaladoznak a ház előtt. A tengeren hófehér vitorlák csillámlanak s maga a roppant víztömeg oly mozdulatlanul fekszik, mint egy óriás darab smaragd-kő...

Nem juthatott többé oda. Hajója más tengerre szállt, a halál sötét, végtelen tengerére, honnét nincs többé visszatérés.

Miért van az, hogy a szeretet és szerelemnél erősebb a halál s hogy az élet mégis erősebb a halálnál!

Az élet, melyet szívem alatt érzek, diadalmasan megküzd a halállal, mely tölem Ottót elragadta. Még bánkódni sem szabad kedvem szerint, hisz megárthatna Ottó gyermekének, a kiben új életre fog támadni, (hogy elpusztult szép arcának mása szemem előtt álljon mindig) — az én szerelmes uram.

Mily nehezen várom a kis ismeretlent, a kis árvát, Ottó szerelmének zálogát, a kit ő vigasztalásul hagyott nekem.

Fog-e hasonlítani hozzá? Lesz-e olyan lágy pillantásu szép szeme, mint neki volt? Reá fog-e emlékeztetni a mozdulata, hangja, egész valója? Az a kicsiny harmatcsepp lesz-e ő, melyben visszatükrözik az én örökre leáldozott fényes napomnak végső, legszebb sugara?

Olyan e gyermek, mint egy felbontatlan levél, melyben Ottómtól kedves üzenet foglaltatik számomra; feltöretlen pecsét őrzi drága titkát, míg szegényke meg nem születik s én fel nem találom vonásaiban az én elvesztett üdvösségemet.

Magamba mélyedve gyászolom őt, a kit oly későn tanultam ismerni s a kit oly korán elvesztettem...

Nem sokat törődöm a világ folyásával s az emberekkel és nem lehetek vigasztalására öreg jó anyámnak a balsors csapásai alatt.

Nem elég szegény öregasszonynak, hogy leánya korai özvegységre jutott, tegnapelőtt a kormány elfogatta egyetlen fiát.

Mostani lelkiállapotomban nem vagyok képes részletesen leírni, hogy történt az eset.

Annyit tudok, hogy a kormány tömeges elfogatást rendelt el az utóbbi időben, s a zsandárok átkutatták a magánházakat, titkos levelezések után szimatolva.

Senki sincs már biztosságban tőlük, csak a

halottak. Még nők is gyanusakká lettek, még gyermekekben is összeesküvőket sejtene.

Temetői csend van országszerte. Nem siratja senki elzárt kedveseit, mert oda jutottunk, hogy a könyezés is államellenes cselekedet, s a honfibanat felségárulás.

A múlt héten, egyik este, szomoruan bolyongtam a kertben. Sötét, csillagtalan éjszaka volt, az ég be volt borulva.

Egyszerre láрма támadt a kapu előtt, a kutyáink harsányan ugattak, veszekedés zaja hangzott, valaki durván követelte a bebocsátást, iszonyu lármát csapva — a törvény nevében.

Odamentem megnézni, hogy mi az?

A megrémült kapus ezalatt ajtót nyitott, két sisakos, fegyveres zsandár s egy feketébe öltözött ur lépett be.

— Mit akarnak az urak itt ily későn? kérdeztem tőlük. — Ez magánház s nem vendéglő.

— Andrásfalvy Attilát keressük, — mondá a feketébe öltözött ur és sebes léptekkel indultak a ház felé.

Megijedtem nagyon, utánuk mentem.

— Mit akarnak vele? kiáltám a rémülettől egészen elváltozott hangon.

Az egyik zsandár elröhögte magát, ez volt a felelete.

Ugylátszik, Attila a közelben volt valahol, mert még el sem értük a házat, mikor karcsu, magas alakja felbukkant előttünk a homályban.

— Pszt, ne csapjanak lármát, ne költsék fel anyámat. Én vagyok Andrásfalvy Attila, mivel szolgálhatok?

Ekkor a fekete ruhás alak előlépett, kis tolvajlámpát vett ki zsebéből s erősen a bátyám arcába világított.

— Ő az, mondá röviden a zsandároknak, a kik ezalatt egészen közel férkőztek Attilához és szemmel tartották minden mozdulatát.

— Kövessen bennünket, uram, a törvény nevében letartóztatom.

— Hol az elfogatási parancs? kérdi Attila s oly csodálatos nyugodtság volt hangjában, hogy ez a nyugodt, büszke, jéghideg hang lecsillapította nagyfoku izgatottságomat.

A fekete ruhás ur egy papirlapot tartott bátyám szeme elé, a ki a kis kézilámpa fogytékos, bizonytalan fényénél figyelmesen végigolvasta.

— Jól van, — mondá — aztán észrevéve engem, gyöngéden átkarolt. Ne félj, Eliz, légy bátor. Nem történhetik semmi bajom, legfőlebb hűvösön töltöm a forró nyári hónapokat, szinte jól fog esni.

— Ki tudja, uram? szólt a fekete ruhás rendőr-ügynök, gunyosan közbevágva — de bátyám egy pillantásra se érdekmesítette őt.

— Kész vagyok önöket követni. S mert jól tudom, hogy titkos levelezések után kutatnak, kövessenek szobámba, ott mindent kedvükre felforgathatnak. Talán még találnak is valamit.

— Erre nincs utasításom, mondá a rendőr-ügynök, gunyosan meghajtvá fejét bátyám felé. — A levelezéseit jól ismerik a kabinet noárban alkalmazott urak s pontos másolataik vannak róluk. Nekünk csak az uraságod becses személyére van szükségünk s jól teszi, ha az asszonyiségtől itt röviden bucsut vesz és megengedi, hogy a rendőrségi épületig udvariasan felajánljuk szives kíséretünket.

Az egyik csendőr újra nevetett, míg a másik mozdulatlanul, hivatalos komolysággal állt bátyám oldala mellett, míg szeméből részvét sugárzott.

Bizonyosan magyar ember volt s csak az éhszükség kényszerítette szegényt, hogy ily pályára lépjen.

Bár a szívem majd megszakadt, óvakodtam e hitvány népség előtt elárulni fájdalmamat és kétségbeesésemet. Elbucsuztam bátyámtól, a kit a két zsandár közbefogott s egész a vasrácsos kapuig elkísértem.

Szerencse, hogy az elfogatás éjjel történt s hogy az öreg Szekrényes mélyen aludt, mert a falu népe úgy szerette Attilát, hogy nem hagyta volna elvinni őt s bizonyára vér folyt volna.

Mikor másnap anyám fia elfogatásáról értesült, felöltözött s a szomszéd városkába ment a rendőrfőnökhöz. Ez udvariasan fogadta a csillagkeresztes hölgyet, de határozottan kijelentette, hogy Attila szabadon bocsátásáról szó sem lehet.

Anyám fenyegetőzött, hogy egyenesen Bécsbe ír fel s a császártól kér igazságot, mert az ő fia nem bűnös; jaj lesz akkor a szigorú policziának.

Az aranygalléros rendőrfőnök erre mosolygva jegyezte meg, hogy Attila veszedelmes lázító, a kit szabadon hagyni roppant felelősség. Ő nem vállalhatja el e nagy felelősséget, s legmagasabb császári ura érdekében cselekszik, mikor hűvösre teszi őt, hogy négy fal között magába szálljon s „gutgezint“ polgár váljék belőle.

Anyám erre azt kérdezte, hogy mivel van vádolva a fia, mire a főnök ur udvarias hajlongások közt s ünnepélyes arczczal kinyilatkoztatá, hogy ez hivatalos titok, s hogy ezt nincs módjában bárkinek is elárulni.

Ez már kihozta sodrából anyámat. Hazajött, s miután titokban jól kisírta magát, három napi töprenkedés után így szólott hozzám:

— Mit tehetnek Attilával? Legfőlebb elzárják

pár hónapra. Se baj. Családjából már nem egyet csukatott el a német.

Csodálkozva néztem rá, ilyen beszéd oly szokatlan volt az ő szájából. Észrevette leplezetlen bámulatomat.

— No igen — folytatá — sok kurucz ember volt már az Andrásfalvyak között. S jól tették, hogy kuruczok voltak ; ezt én mondom, a ki gyermekkorom óta az udvar érdekeit védelmeztem. Micsoda világ ez ? micsoda szörnyű állapotok ezek ? mit akarnak odafent ezek a szerencsétlen flótások ? Hát már csillagkeresztes hölgyek fiait is elzárják ? S mért zárják el ? Ha még volna rá elfogadható okuk. De nincs. Hisz ezek nem egy pártot s nem egyes embereket üldöznek, hanem az egész nemzetet. Hallom, hogy még konzervatív mágnásaink körében is nagy az elkeseredés, még csak be sem bocsátják őket a bécsi hatalmasok. Mindenki ellenségük nekik, a ki magyar... Meg vannak örülve. Elidegenítik az egész nemzetet, kiölik a dinasztikus hűség élő gyökereit a népőli.

Elfogják a fiamat éjszakának idején, mint egy csirkefogót s nekem, csillagkeresztes dámának s ő felsége udvarhölgyének még annyit sem akar megmondani az az aranygalléros ficzkó, hogy miért fogták el ? Azt mondja a számár, hogy az titok. Uramisten, hát hol vagyunk ? Velenczében, a hol a tizek tanácsa titokban szötte sötét terveit ? Ország ez, dinasztikus ország, a hol az emberek csak eltűnnek egy szép napon, mintha földalatti sülyesztő nyelte volna el őket ! A hol a polgárokat, nagyurak gyemekeit kiragadják családjuk köréből s még azt sem mondjuk meg az édesanyának, hogy mi az oka vérlázító eljárásuknak ? Attila férfi, kiállja ezt is.

Hanem aztán tőlem ne várjon senki semmit.

Én nem leszek többé a fiam lelkesedésének kerékkötője. Bizony nem...

Ily módon könnyítvén szive bánatán, komor hallgatásba merült anyám, melyet csak az az általános nagy részvét tudott némileg megnyihiteni, a melylyel a környék urai s a környék népe az elfogott Attila iránt viseltettek.

Üdvözlő iratok, gyöngéd, vigasztaló levelek érkeztek az ország minden részéből. Házunkban egész bucsujárás volt; a szeretet és a ragaszkodás oly megható jeleivel halmazta el a föld népe a „nagyasszony“ házat, hogy csak mély megindulással vehetett róla szives tudomást anyám, a kinek a nélkül is érzékeny szive volt, daczára a mesterseges hidegségnek, melylyel szándékosan körülvette egész valóját.

Tegnap fogadtunk a házunkba egy társalkodónőt anyám részére, Z. grófné ajánlatára, a kinek anyja anyámmal együtt járt az iskolába. A társalkodónő fényűzés mai anyagi helyzetünkben, de Katinka (így hívják a kedves leányt) igen szerény feltételek mellett állt be hozzánk. Főleg azért van most szükség reá, hogy válaszoljon mindarra a sok üdvözlő iratra és levélre, mely anyámhoz Attila elfogatása miatt az ország minden részéből érkezik.

Ily levelek írására igen alkalmas a kedves leány. Oly megleghangu leveleket ír, mintha szerelmeséről volna szó, s nem egy teljesen idegen ember sorsáról. Pedig talán Attilát sohasem látta életében, azt se tudja, minő fán termett. Vagy talán ismerik egymást? Alig hiszem.

Sohasem ismertem senkit, a ki úgy tudott volna bánni anyámmal, mint Katinka.

Sok őszinteség és erélyesség van természetében s ez anyámnak tetszik. Aztán ég a munka a

keze alatt. Lassankint mindenbe beleegyedik, s mindenütt rendet csinál.

Legkorábban kell a háznál és legkésőbb fekszik. Fáradhatatlanul jár-ke, anyámnak még a gondolatát is ismeri és végrehajtja. Még házunk öreg, hűséges, dörögő medvéje, Szekrényes is nagy tisztelője Katinkának. Beleavatja gazdasági terveibe, s már talán tizedszer beszéli el neki — míg a köny végigpatakzik ránczos arczán, — milyen derék, jó fia volt s hogy lövették agyon a — hazáért.

Atillát kihallgatták, de semmit sem vallott. Mit is valljon, mikor semmit sem követett el olyant, a mi a törvényekbe ütközik? A multkor megengedték neki, hogy levelet írjon haza. Bizonyára azt hitték, hogy valami olyant talál írni, a mi nyomra vezethet. Mert meglátszott a levélen, hogy felbontották s végigfutották a gyorsan írt kedves sorokat gyanakvó rendőri szemek. Szinte nyomot hagytak a papíron.

S mily gyöngéd a kislány hozzám. Sokszor ingerült, igazságtalan vagyok az egész világ iránt; állapotom hozza úgy magával. Nagy fájdalmaim vannak, sokszor van álmatlan éjszakám, néha oly fáradtnak érzem magamat, mintha erős, meleg ásványvizfürdőben órák hosszáig ültem volna.

De ő türelmes s úgy vigyáz minden lépésemre, mintha anyám volna. Ha az esti homályban gyöngyvirág-eczettal dörzsöli homlokomat, vagy fölém hajolva, forró fejemre teszi nyugodt, hűvös kis kezét: szinte azt hiszem, hogy anyám van körülöttem, annyi gyöngéd szeretet sugárzik ki egész valójából.

De ha megcsendül hangja, az a friss, kedves, szivig ható hang, mely hajnali levegőben repülő pacsirta hangjára emlékeztet; s ha a meggyújtott gyertyák fényénél szép üde arczát, gyermekét fia-

talságát látom: akkor jut eszembe, hogy inkább én lehetnék anyja neki, a ki oly öreg vagyok, ha nem is az években, de a fájdalomban.

Anyám különösen hálás az én gondos ápolásomért. Ő is szívesen segít Katinkának, de a kis lány nem engedi.

Ő maga készíti nekem a könnyű, tápláló ételeket és az illatos, erős olasz borból a maga kezeivel önti tele kicsi poharamat.

Szememet behunyom s egy láthatatlan drága szellemalakkal mintegy koczcintva, születendő kis fiunk egészségére iszom.

Valami meleg ragyogás van szemében, ha rám néz. Mintha szerelmes volna belém, vagy abba, a kire talán hasonlítok s a kire őt arczom emlékezteti...

Minden óvatossága mellett rajtakapom néha az — ábrándozáson; vagy legalább oly édes magábavonuláson és szórakozottságon, mely a csalódásig hasonlít az ábrándozáshoz. Hanem meg sem kísérlém ellesni titkát, egy fiatal gyermekleány titkait.

Pedig ráérek ilyenféle megfigyeléseket tenni, mert teljes tétlenségre vagyok kárhoztatva mostani állapotomban.

Elterülve valami kényelmes pamlagon, egy kissé hizott, lusta czicza állhatatosságával lesem meg Katinkát. Ő ugy tesz, mintha észre se venné s lepedő-nagyságu napilapot nyom kezembe, hogy másfelé terelje figyelmemet.

A falu népe s a cselédség a bálványozásig szeretik. Élnek-halnak érte. Engem sohasem szertettek ennyire. Hanem meg is érdemli, hogy bálványozzák. Hetenkint kétszer bejárja a falut, minden házba bekopog, a hol beteg van; mindenki számára van egy nyájas szava, valami adománya;

hozzá fordulnak szükségükben s hozzá fordulnak, ha jó tanács kell nekik.

S mily erélyes tud lenni, ha a körülmények erre kényszerítik. A multkor nagy esők jártak, anyám örült, hogy kitünő szénatermésünk lesz. A csőszünk azonban oly panaszszal jött egy este, hogy szomszédfalubeli duhaj legények éjszakának idején ráhajtják a rétre lovaikat s rá se hederítve a csősz rozsdás puskájára s berozsdásodott öreg térdeire, kényük-kedvük szerint legeltetik a ropogós illatos füvet.

Katinka redőkbe vonta homlokát s neki bizzta a csőszet, hogy kimegy vele ma éjszaka.

Én is, anyám is jóízűen neveltünk rá; hogy menne ki a kis lány éjnek idején, harmatos fűben, távol fekvő rétekre, a hol sötét, fenyegető árnyéket vetnek a fák s a hol tréfát nem ismerő, szilaj parasztlegények hajtják a tilosba tüzes csikóikat?

Másnap aztán nagyot néztünk, mikor a csősz diadalmasan hirdette fünek-fának, hogy az éjszaka a kisasszonynyal hat lovat hajtottak be. Óvatosan közelítették meg őket s a kisasszony, revolverrel kezébe, elébük került. Erős, csengő hangon szólította fel őket, hogy adják át lovaikat. Egyikük elnevette magát, lovára ugrott s vágtatni kezdett; a kisasszony kétszer utána lőtt, mire a többi megjuhászodva engedte, hogy lovaikat az öreg összefogdossa. Most fedél alatt van mind a hat. Tessék meggyőződni róla.

Nem állhattam meg, hogy szeretettel meg ne veregessem arczocskáját s meg ne csókoljam szü-zies, tiszta homlokát mikor szemem elé került.

Ugyis valami csodálatos, erős érzés von engem a kislányhoz, mely annál érthetlenebb, mert hideg, tartózkodó, nehezen barátkozó természetű vagyok.

Mindezen megfigyeléseket lustálkodó, fekvő helyzetben teszem. Észrevétlenül, ártatlan alatomossággal ügyelek Katinkára és — anyámra.

Van mit figyelni rajtuk. A kislány úgy bánik szegény öreg asszonynyal, a kit a sors úgy megviselt, mintha édes lánya volna ; mintha valami nagy oka volna rá, hogy magát vele, a mennyire csak lehet, megszerettesse.

És anyám? Azt hiszi, vak vagyok és nem látom, mily erőszakot kell tenni magán, hogy Katinkát ország-világ előtt leányának ne nevezze. Hisz úgy szereti, mintha leánya volna s én — Isten tudja, miért — nem vagyok féltékeny rájuk egy cseppet sem, pedig a hátam mögött szűrök össze a levelet, mintha az egyik nem akarná fölkelteni féltékenységet s a másik nem akarna fájdalmat okozni nekem.

S ők azt hiszik, hogy nem látok be a kártyájukba, mert látszólag közönyösen, nyugodtan és hidegen nyujtózkodom kényelmes pamlagomon, míg ők (bizonyára lelkiismereti furdalást érezve a fölött, hogy az én megröviditésemmel egymást nagyon szeretik) mind a ketten a kedvemben járnak, helyemet sem lelik és képmutatóskodnak, — holott az nagyon rosszul illik az ő egyenes, nyílt természetükhöz.

Anyám adja a közönyöst, pedig ugyancsak óvakodni kell, hogy lángoló szavak ne toluljanak ajakára, ha róla beszél, s alig tudja palástolni félelmét, ha a kislánynak a feje fáj vagy kissé meghütötte magát.

Bár Katinka oly igénytelen és egyszerű, mint egy igazi mezei virág, mégis vannak apró kedvtelése, ártatlan örömei s van gondosan titkolt előszeretete egy vagy más gyümölcs vagy sütemény iránt.

Anyám ezeket észrevétlenül elleste s éberén űrködik, hogy ezekben az apró dolgokban Katinka ne szenvedjen hiányt.

Egyszer — frissen szedett szamócza lévén a kislány legkedvesebb gyümölcse — anyám a maga kezével szedte meg a kertben a szamócza-bokrot, maga mosta meg hideg vízben és ő maga tette fel az asztalra. S bár határozottan kijelentette, hogy mindez az én kedvemért történt, azért mégis észrevettem, hogy folyton Katinkát kínálgatta vele s alig titkolható örömmel nézte, mily mohón eszi a kislány a szamóczát, szamóczánál is üdőbb és pirosabb szájacskájával.

Nagy mester is ám Katinka, nagyon érti, hogy kell anyám kedvében járni. Nehány hét alatt jobban kiismerte természetét, mint én oly sok év alatt. Aztán meg a természetük is sokban egyezik. Anyámnak az élet viharaitól megviselt tette rejét jótékonyan pótolja a kislány erős akarata, mely rendben tartja a házat s kényelmes életet biztosít egy öreg asszonynak s az ő bánatos, beteges leányának.

Ha félig lehunyt szemekkel látom őt járni-kelni, a mint minden mozdulatom fölött gondosan űrködik: ha látom őt az asztalnál, a konyhában, vagy este, a mint anyámnak lapokat olvas: nem is tudom a házat többé elképzelni az ő kedves, rózsás arcza nélkül. Nem idegen ő többé nálunk, a családhoz tartozik s bátyámat azért sajnálom leginkább, hogy fogva lévén, nem ismerheti Katinkát. Igazán, rossz időben zárták el szegény fiút.

Az andrásfalvi ősi birtok eladott része s a kastély urat cserélt. Valami pesti bankár vette meg, bele is költözött másfél hét alatt. A cselédség sokat beszélt az új birtokosról. Társzekereken szállították a selyembutort, velencei tükröket, aranyozott

csecsebecséket és nagybecsü festményeket. A bankár nagy szolgaszemélyzetet hozott magával, nemesvérü lovakat, különféle hintókat, szóval — úgy mondja Szekrényes, a ki azonban az ilyenhez nem nagyon ért — hogy elegánsan rendezkedett be.

Hallottam később, hogy az új birtokosnak szép, fiatal és előkelő felesége van, egy eleven bárónő. Hanem az feltűnt, hogy Katinkát kellemtelenül lepte meg az új szomszédság, a kikről különben egyetlen szóval sem emlékezett meg, sőt azt sem szerette, ha valaki róla beszélt.

Egy este felé kikocsiztam. Katinkának nem nagy kedve volt velem jönni, de mostani állapotomban veszélyesnek tartotta, hogy magam menjek, azért kénytelen-kelletlen velem tartott.

Az uton egy kis nyári eső ért bennünket, a minek örültem, mert pompásan lehült a levegő. Kissé átázva jöttünk haza, mikor egy uri fogattal találkoztunk.

Elegáns fiatal asszony hajtotta a lovat, mellette Kökörösényi gróf ült, az én kikoszorózott kérőm, hátul, összefont karokkal, a fehér keztyűs, czilinderes, mozdulatlan groom. A leírás után az új szomszéd fiatal nejének tartottam az illetőt. Katinkához fordultam, hogy közöljem vele gyanítasomat; a kislány látása megijesztett. Halotthalványan ült helyén, szájacskája remegett, tekintetét makacsul elfordította a szemközt jövő fogatról.

A kucsirozó hölgy arczán is meglepetés látszott, bár ügyesebb volt annak elleplezésében. Hevesen megérinté Kökörösényi karját s fejével, szemével Katinkára mutatott, szólt is valamit neki.

A gróf köszönt.

Megvallom, az a gondolat villant át fejemen, hogy a kis baba nagyon jól ismeri az egykedvű, fekete dragonyos hadnagyot és érdeklődik iránta.

Azért változtatta meg színét s azért fordította el fejét tőlük, mert talán fáj neki, hogy a férfi oly csábító szép asszony mellett ül; s mert talán szégyenli is alárendelt helyzetét, melyet házuknál elfoglal.

Mig haza nem értünk, ezek a gondolatok foglalkoztattak. A baba csendesen ült mellettem. Célzást tettem rá, hogy a gróf és ő már találkoztak valahol s jól ismerik egymást.

Rám nézett aztán jéghidegen mondá:

— Ugy van, ismerem a grófot

— Hát a mellette ülő szép nőt?

— Azt is. Férjes asszony s mint látja, jól érzi magát fiatal dragonyos-hadnagyok társaságában.

Oly leplezetlen gyűlölet volt hangjában, mely megerősítette azon gyanumat, hogy Katinka s a gróf közt valami történt.

Ő azonban mélyen hallgatott s az ut hátralevő részét szótlánul tettük meg.

E nap óta nagy változást vettem észre a baba viseletében.

Szórakozott, nyugtalan volt, nem szívesen ment ki a házból s gyakran kaptam rajta, hogy a kert félreeső részében jól kisirja magát.

Egy forró nyári délután két vadgesztenyefa árnyékában pihentem, mikor az országut felől lódobogás hallatszott. A pad, melyen ültem, úgy körül volt fogva áfonyával és vadszőlővel, hogy a lovas engem nem láthatott. Óvatosan félrehajtottam az ágakat s kitekintettem rejtekemből. A bárónő jött délczeg paripán, sötétzöld lovagló ruhában, mely előnyösen tüntette ki termete karcsuságát.

Egyenesen a kertünk felé tartott, a hol a zöld lyciom kerítés mögött Katinka állott, kezében tartott nagy távcsővel nézve az andrásfalvi kastély felé. Ugy el volt merülve a nagy nézegetésbe,

hogy csak akkor vette észre az ellenkező irányból jövő lovasnőt, mikor az előtte megállította lovát.

Világosan láttam, hogy Katinka menekülni akart, de az idegen nő megállította őt egyetlen gunyos szavával.

— Fél tőlem? — kérde, nyugtalankodó lova nyakát simogatva.

A baba megállott s büszke megvetéssel válszolt:

— Öntől? Ugyan miért félnék öntől? Árthat ön még nekem?

Mellén összefonta karját s bátor, kedves szemeit nyugodtan a nőre szegezte.

— Árthatok bizony, gyermek. Azt hiszi, nincs részem abban, hogy Andrásfalvy Attilát elfogták s még most is börtönben tartják?

— Hát aztán? — mondá a baba s kicsinylően mosolygott ellenfelére. (Mert most már tisztán látszott, hogy halálos ellenfelek.) — Ha el van csukva — majd kiszabadul.

— Csakhogy én fogom kiszabadítani, nem ön, mert nekem hatalmamban áll kinyitattni börtöne ajtaját. Fölteszem róla, hogy hálás lesz, ha egy szép napon beállitok sötét tömlöczébe, mint szabadító angyal... S mint udvarias ember csak megteszi, hogy megcsókolja a kezét, mely visszaadja szabadságát.

Katinka oda sem figyelt, mintha nem is hallaná, a mit a másik beszél. Ez kihozta sodrából a bárónőt.

— Ne játsza az egykedvüt, gyermek, mikor szívében pokoli féltékenységet érez, hogy nekem... ellenségének kénytelen átengedni a szeretett férfi kiszabadításának kötelességét. Különben én nem azért jöttem, hogy fölingereljem, hanem azért, hogy békejobbomat nyujtsam önnek.

— Nos, elfogadja ?

A baba még mindig hallgatott, a bárónő tehát folytatta beszédét.

— Mért is ne jönne vissza atyjához? Nincs rá oka. Maga daczos volt, kicsinyem, ellenállott nekem s engem akaratom ellen azon kellemetlen helyzetbe hozott, hogy megmutassam önnek, hogy az erősebb én vagyok, s atyja szíven korlátlan hatalommal uralkodom. Maga erről meggyőződött s én bebizonyítottam önnek erőmet; — nos, mi okunk lehetne még, hogy egymással czivakodjunk? Nyujtsa kezét, gyermek, béküljünk ki. Jó, nem bánom, menjen Attilához, ha annyira bele van bolondulva, hogy képes volt érte elhagyni az atyai házat. Mert higgye meg, sokkal inkább megfelel a társadalom illemformáinak, hogy a leány atyja házából menjen férjhez, mintsem hogy itt éljen vőlegénye anyjának házában, mint fizetett cseléd.

Katinka arcza lángbaborult ez újabb sértésre, s egy pillanatig úgy látszott, hogy elveszti türelmét; de aztán erőt vett indulatán s kissé fojtott hangon, bár elég nyugodtan válaszolt.

— Ön üzött el atyám házából, bárónő s én megfogadtam, hogy nem térek vissza mindaddig, míg ön lesz abban az urnő. Erről nincs mit beszélni többet. Azt hiszem, el fogja ismerni, hogy olyan leánynak bizonyultam, a ki az efféle elhatározást megtudja tartani. A mi azt illeti, hogy e házban élek, azon nincs mit szégyenkezni. Senki sem tudja itt, ki vagyok; szegény leány, a ki tisztességesen keresi meg kenyerét. Mikorra Attila fogságából kiszabadul, én távol leszek e háztól, de addig teljesítem, a mi máskülönben az ő kötelessége volna: gondozom anyját és angyali nővérét. Felteszem, hogy ön, bárónő, még nincs annyira megromolva, hogy ezt rosszra magyarázza.

— S ha arra magyaráznám? kérdé a bárónő kihívóan, nyergében előrehajolva, mialatt egy pillanatra sem vette le a leányról kevély, parancsoló tekintetét. Mit szólna ahhoz, ha holnap látogatást tennék itt kedves papájával? Micsoda érdekes és váratlan találkozás volna az, apa és leány között! Ugy is teszek. Mert végre is ingerel, hogy ön még mindig szembeszáll velem; ha visszautasítja a tisztességes békét, melyet szerencsém volt felajánlani önnek. Gyermekek! ön hát dacolni akar velem? Jól van. Legyen meg az ön akarata. Ön hát késhegyig menő háborút akar?

— Nem, válaszolá a baba, *(szerettem volna őt szivemre ölelni e pillanatban)* — én csak egy dologra vagyok elhatározva: arra, hogy egy fedél alatt nem lakom önnel.

Megfordult és sebes léptekkel ment a ház felé, melynek egyik ablakában anyámnak szép ősz feje jelent meg.

A bárónő egyetlen erős rántással megfordította lovát és sebes vágatva tűnt el az országut akáczfái között.

Alig tudtam magamhoz térni a nagy bámulattól. Ime a megfejtett titok. Katinka a dúsgazdag bankár leánya, a ki az Andrásfalvy-birtok ura. Otthagytá atyja házáat, mert szerette Attilát s mert a bárónő, az öreg bankár fiatal felesége, égő gyűlölettel üldözte őt. S most itt él nálunk, szerény alárendelt állásban, hogy szerelmesének fogsága alatt teljesítse azon gyermeki kötelességeket, melyeket az elzárt fiúnak nincs módjában teljesíteni.

Minő jelleme van a kis babának s mily tiszta nemes érzelem az, mely szivét Attila szivével összeköti.

Órákig elgondolkoztam ezen a dolgon s hosszas, érett megfontolás után föltettem, hogy anyám-

nak nem árulok el a titokból semmit. Katinkának sem szólok, bevárom a vonzó szerelmi történet fejlődését.

Ezen a délután a baba nagyon izgatott és nyugtalan volt. A szokottnál is nagyobb buzgalommal végezte dolgát, sokat járt-kelt anyám körül, tett-vett, tipegett, egész nap nem volt megállása.

Valamit tervelt magában: kényelmes hintaszékemben ide-oda ringatózva, figyelemmel kísértem minden mozdulatát és szentül meg voltam győződve, hogy valami történni fog, olyasmi, a mi válság felé viszi a dolgokat.

Az egész házban az a nyomasztó csend volt, mely a nagy viharok kitörését szokta megelőzni.

Este rosszul voltam, úgy, hogy orvosért kellett küldeni. A baba ott ült ágyamnál, kezemet fogta, kibámulva a nyitott ablakon besötétlő nyári éjszakába, míg két könnycsepp halkan folyt alá arczán.

Az orvos valami csillapító szert adott be, azt mondta, hogy bizonyára felizgattam magamat; föltétlen nyugalmat rendelt s tíz óra felé eltávozott.

Ekkor minden valószínűség szerint mély álomba merültem s csak éjfél felé ébredtem fel. Mintegy félálomban láttam a szobát; az asztalon lámpa égett, Katinka levelet fejezett be. Halvány arczocskáján meglátszott a sirás nyoma. Egy széken kis kézi bőróndje állott, egyszerű köpenye a szék karján függött, kalapja már fején volt.

Felállott, felöltötte köpenyét, oly óvatosan, mint valami egér, osont át a szobán s ágyam felé tartott. Lehunytam szememet. A következő pillanatban éreztem, hogy fölém hajol, kibomlott, selymes haja homlokomat érinté, ajka gyöngéden és szeretettel ért ajkamhoz.

Valami kábulat tartott vissza attól, hogy átfogjam nyakát, arczomhoz szorítsam édes, könyyes arczát s szeretetteljes szavakat mondjak neki.

Rá akartam kiáltani s hangom megtagadta a szolgálatot. Még egyszer megcsókolt s lassu léptekkel kifelé indult. Azon az ajtón ment ki, mely a kert felé nyílt s talán már ott jár a sötét fák árnyékában, a csillagos ég alatt és uramistenem, nincs erőm, hogy visszatartóztassam.

Alig hogy kiment, egy másik ajtón anyám lépett be. Éjjeli pongyolában volt, bizonyára aggódott értem, azért jött, hogy megnézzen nincs-e valami bajom?

Kezében gyertyát tartott, a gyertya ráeső fényében idősnek és szenvedőnek tetszett jóságos, nemes arcza.

Pillantása az asztalon hagyott nyitott levélre esett. Valami megkaphatta benne figyelmét, mert kezébe vette és móhon futotta át az egyformán irt sorokat. Szokott nyugodtsága eltűnt, arcza fel volt dulva, térdei reszkettek, úgy, hogy székbe kellett fogódzni, nehogy elessék.

Ezalatt sikerül, magamra vonni figyelmét.

— Ott... ott... mondom a nyitott ajtóra mutatva.

— Ott ment ki? kérdé anyám, kissé erőt véve felindulásán és ágyamhoz lépett. Régen ment ki?

— Most... válaszolám és tekintetemmel, kezemmel sürgettem, hogy menjen utána.

Anyám megértette, mit akarok. Keze ismét nyugodt és hűvös volt, mikor megérinté vele arczomat. Aztán körülnézett; fogason egy sötét színű gyapot kendő függött, magára vette. Aztán kezemet biztatólag megszorítva, kiment az ajtón.

A kínos várakozásnak tiz nehéz percz telt

el. A nyitva hagyott ajtón betört a éjszaka sötétsége és behallatszott a szél zugása, a mint végigfutott a fasorok között. Fáztam; ügyeltem minden neszre s a végtelen elhagyatottság érzete vett rajtam erőt.

Egyszer csak lépteket hallottam. Vajjon ők-e azok, a kik visszajönnek? Vagy csak anyám maga jó vissza s a kis babát nem hozza kézenfogva?

Szivem összeszorult a nagy félelemtől. Nagy erőfeszítéssel felültem ágyamban, s tágra nyitott szemmel néztem a világos falba vágott sötét nyílást, a hol ő, köpenykéjébe burkolva kétségbeesetten kiment... Jönnek... kezemet szivemre nyomtam, hogy elszorítsam lázas dobogását...

Végre! Csakugyan jöttek; anyám karonfogva hozta Katinkát, könyektől áztatott arcocskáját simogatva és gyöngéd szavakkal vigasztalva őt.

A kis baba lassan lépdelt mellette, kezeit csókolta, míg szeméből patakzott a boldogság könye.

— Anyám, mondá halkán, s mélyen lehajtotta fejét.

A jó öreg asszony felemelte őt, ágyamhoz vezette s egymásba tette kezünket.

— Ime, Eliz, mondá gyöngéd szemrehányással, a *másik* leányom itt akart hagyni szó nélkül, mintha nem volnék épp oly jó anyja neki, mint neked.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Hazatérés.

A börtönben úgy bántak velem, mint egy közönséges gonosztevővel. Még elfogatásom éjszakáján kihallgattak, a rendőrtiszt nagyon a lelkemre

beszért, vallanám be, kik voltak bűntársaim, akkor a büntetés kiszabásánál tekintettel lesznek rá, hogy töredelmes vallomásommal nagy szolgálatot tettem az államnak.

Azt kérdeztem, mivel vagyok vádolva?

— Ön levelezésben volt külföldön élő forradalmár okkal.

— Soha sem voltam külföldön élő hazafiakkal összeköttetésben. De minek is? A magyar-kérdést nem forradalom útján kell megoldani. Megérik az szépen magától, mint fáján a gyümölcs s a nemes, drága gyümölcs érését nem lehet elfogatásokkal megakadályozni.

— Ön hát maga bevallja?

— Mit?

— Hogy ön és társai a magyar-kérdést érlelik s hogy az szépen érik.

— Én az ellenkezőt mondtam. Nem mi érleljük, hanem az elnyomatás hűvössége növeszti, az édes anyaföld ereje táplálja, a nemzeti szellem napfénye érleli meg. Csak egy szélfuvás kell, hogy a teljesen érett gyümölcs leessék fájáról. Mért ne várnók be ezt a szélfuvást türelmesen.

A rendőrfőnök mosolygott és ujjait ropogtatta megelégedésében.

— Concipist, írja, Andrásfalvy ur beismeri, hogy külső bonyodalmaktól remélték reményeik teljesülését. Tehát gondolatban és szándékban a monarkia ellenségeivel czimboráltak. Ez világos hazaárulás.

Egy kissé felpattantam ez önkényes magyarázatra.

— Tiltakozom, hogy ilyesmit jegyzőkönyvbe írjanak. Én azt nem mondtam.

— Hát nem szélfuvásról beszért? Szélfuvás alatt mi mást érthet az ember egy kis háborunál,

a miért maguk, rebellisek, jobban imádkoznak, mint az esőért?

Észrevettem, hogy veszedelmes dolog felelni kérdésére, mert minden szavamat ügyesen félre-magyarázza s még igazán bajba kerülök. Annál inkább tartottam ettől, mert a rendőrfőnöknök érdekében állott egy nagy összeesküvést felfedezni, habár összeesküvésnek hire-hamva sem volt. Erdemeket akart szerezni a jó ember az előléptetésre. Hagytam, hadd mulassa magát, hanem e naptól fogva egyetlen szót sem feleltem kérdésére.

A várakozásában megcsalatkozott férfiú dühöngött, fenyegetett az ő rengeteg hatalmával, égre-földre esküdözött, hogy majd megtöri ő a magamfajta nyakas magyart és a legsötétebb csel-lába záratott, nem adott enni, csak éppen annyit, hogy éhen ne haljak s minden éjszaka felvert álmomból, szobájába vezettetett, hogy az álmatlanságtól megtörve vallomásra bírjon.

Ez két hétig tartott így, mely idő alatt nagyon kimerültem, megsoványodtam, a hangom gyöngévé és rekedtté vált; csak árnyéka voltam a hajdani Andrásfalvy Attilának.

Ugylátszik, belátta végre, hogy velem sem éheztetéssel, sem megfélemlítéssel nem megy semmire; talán tartott is anyám befolyásától, melylyel véleménye szerint egy csillagkeresztes hölgynek az udvarnál még ebben a felfordult világban is okvetetlenül birni kell; mert az első napon mondott meggondolatlan hasonlatom alapján befejezte a vizsgálatot és mint odatartozót, ügyemet a császári hadbirósághoz tette át.

Itt is kihallgattak, aztán három hónapig az ördög se gondolt velem. Ezt ők bizonyíték beszerzésének nevezték. Ezen idő alatt a külvilággal nem volt szabad érintkeznem. Családomból, ismerőseim

közül senkit sem bocsátottak be hozzám, ujságot nem adtak olvasni, úgy, hogy teljes tudatlanságban és sötétségben éltem s fogalmam se volt róla, mi minden történt odakint a világban ezen idő alatt.

Pedig történt; nagy dolgok történtek, világ-események folytak le kápráztató gyorsasággal e néhány hónap alatt; erős szél tört rá Ausztriára s lefujta a fáról az érett magyarkérdést.

Minderről azonban mit sem tudtam, mikor szeptember vége felé, egy sápadt alkonyatkor megborotváltattak, rám adtak ruháimat, aláírtak velem valami írást s azt mondták, hogy most már szabad vagyok, mint a madár, mehetek, a hová nekem tetszik.

Egy perczig sem akartam tovább időzni a városkában, a hol ártatlanul fogva voltam.

Fuvarost fogadtam, jó négy lovas parasztszekeret. Mig megetette, megitatta lovait, én a vendéglő kapujában álldogálva néztem a csinos felföldi városka fehér kővel kirakott, négyszegletes piaczat, a régimódi oszlopsort a házak alatt, a lemenő nap piros fényében barátságosan villogó ablakokat.

A fogadó ugyanaz volt, melyben boldogult atyámmal egy éjszakát töltöttem, mikor mint kis fiut beadott az internátusba; s ugyanaz, melynek egyik ablakából, egy felejthetetlen reggelen, a Katinka alvástól kipirult, kedves arczocskája hajolt fölém.

Szóba álltam a fogadóssal, a ki régi ismerősöm volt. Az idő nagyon megviselte már szegényt; nehezen járt, nehezen lélegzett s olyan bozontos, szürke feje volt, mint egy állatseregletben megvényt medvének. Nem ismert rám. Kikérdeztem a nyári hónapok eseményeiről s bámulva hallottam tőle a nagy háboru híret Poroszországgal; a véres

csatákat; a nagy visszavonulást; a hirtelen megkötött békét; a nagy felfordulást és az új állami berendezésnek, a magyarok kibékítésének előre vetett árnyékát.

Gyanakodva nézett rám, mikor látta, hogy ezekről a dolgokról semmit sem tudok, bár tiszta magyar kiejtésem elárulja, hogy nem vagyok idegen ember.

— Honnét jött az ur, hogy minderről egy hangot se tud? — kérdé, féloldalt nézve rám.

Kezemmel rámutattam a fogház hatalmas fekete-sárga kapujára, mely már homályba volt borulva, meg sem látszott rajta az aranyozott kétfejű sas, mely máskor messze ragyog.

— Ott laktam, bátya, mert inkább akartam a Bach kosztosa lenni, mint Bach-huszár.

Az öreg megemelte kalapját s a pipát becsülettudóan kivette szájából.

— Kihez legyen szerencsém? kit tisztelhetek a tekintetes ur személyében, kérdé, figyelmesen nézegetve rám.

— Andrásfalvy vagyok, öreg, be megfeledkezett rólam, pedig gyermekkorom óta ismer. — Sokat jártam itt a maga házánál apámmal.

— Az atyjaura nagy pártfogóm volt, nyugtassa az Isten a halóporában. Be nagy öröme telnék a tekintetes urban, ha élne. Büszke volna rá, hogy, mint jó magyar emberhez illik, ingyen szálaláson volt a „sógor“-nál. Tessék, kerüljön beljebb szegény házamba, pihenje ki magát, míg Gyuri befogja a táltosait. Eszemadta, be megemberkedett, szakasztott az édes apja, mintha csak a megboldogult öreg tekintetes urat látnám. Oh, be nagy kár, hogy meghalt a szegény s nem érhetette meg az idők fordulását.

Harsányan kiabált, hogy összehívja cselédjeit.

s hogy jó vacsoráról rendelkezék, de az én talpam alatt már égett a föld s nem volt többé maradásom.

Szivesen bucsuztam el az öregtől, a jó hírekért, melyeket elmondott, megöleltem, aztán kocsiba vettem magamat. Gyuri közé vágott a négy tüzes pej csikónak s néhány percz múlva hátunk mögött hagytuk a várost.

Hamar besötétedett. A falvak, a melyeken átmentünk, már kezdtek elcsendesedni. Csak itt-ott hallatszott a leányok éneke, némely kapuban férfiak beszélgettek, máshol elkésett lovakat hajtottak az itatóhoz; a kis ablakokból enyhén, hivatólag sugárzott ki a gyertyafény; néhol beláttunk a házak megvilágított belsejébe, a hol anyák gyermeküket szoptatták, fiatal asszonyok ágyat bontottak, egyenes, délczeg magatartásu férfiak megpipára gyujtva, egykedvűen néztek ki az őszi éjszakába. Némely udvaron szurokfáklya fényénél hordókat öblögettek a szürethez, máshol kaszákat egyengettek, hogy holnap harmadszor kaszálhassák le a magasra nőtt szénát.

A kitörő örömnök, az izgatottságnak, a lármás jókedvnek sehol semmi nyoma. E magyar falvak derék, józan népe oly nyugodtan és egykedvűen fekszik le, hogy holnap ujult erővel foghasson mindennapi munkájához, mintha mi sem történt volna széles Magyarországon s mintha nem volna méltó megünnepelni a kiváló eredményeket, melyeket a magyar politika az utóbbi hetek válságos eseményei folytán elért.

Gondolatokba merülve mentem át e falukon s azon töprenkedtem, vajjon jónak mondhatók-e az oly politikai eredmények, melyek nem hatnak le a nép szívéhez és csak a felszínen, a nemzet élő fájának ugyszólván csak a külső kérge alatt idéznek elő változásokat?

Nemsokára oly messze jártunk, hogy a falvakból semmi sem látszott, még az ablakok világító fénye sem. A hosszú uton elég időm volt kedveseimről gondolkozni.

— Mit csinál szegény Ottó hátrahagyott fiatal özvegye, Eliz hugom? És anyám! Hogy van ő? Nem szakadt-e meg a szive fájdalmában, hogy mint közönséges gonosztevőt, éjszakának idején hurczolták fogságra egyetlen fiát?

Aztán Katinka az én életem öröme, kisirta-e utánam szép szemét? Hol van most? Nem esett-e áldozatul mostohaanyja lángoló gyűlöletének? Vagy talán visszatért atyja házához, kibékült sorsával, s lemondott rólam, a kit oly szüzsies, tiszta, nagy szerelemmel szeretett!...

Ezek a gondolatok, az iszonyu bizonytalanság csaknem örültté tettek. Repülni szerettem volna, biztattam kocsisomat, hogy sebesebben hajtson, pedig a harmadfű csikók a nélkül is oly vágatva mentek, mint a tűzoltó kocsi elé fogott lovak nagy éges veszedelmekor, mikor a félváros lángban áll.

Valóban, én is attól féltem, hogy lángban áll, vagy már le is égett földi boldogságom valamennyi drága épülete.

Szinte szerettem volna belekiabálni a nyugodt, csendes, méla őszi éjszakába!

Pedig a csillagok oly szépen fénylettek, oly kedves, csillapító hűvössége volt a levegőnek, oly barátságosan bólintottak felém az utszéi fák, mintha soha semmi rossz sem történt volna a világon; mintha senkinek sem volna szivemésztő gondja, s égő bánata; és mintha e siralomvölgyében nem járnának-kelnének rossz emberek, a kik hónapokig lezárják embertársukat, hogy azalatt szerettei, családja elpusztuljon, mint egy széltől lehajított gyámol-talan madárfészek...

Már reggeledett, mikor aggodalmam alább-hagyott, s én kissé nyugodtabb elmével néztem bele az előttem teljes ismeretlen események fekete szövedékébe. Mi minden történhetett családomban, a mig fogoly voltam? Mit rejteget előttem a fekete fátyol: a bizonytalanság?

Néhány pillanat múlva már megtudok mindent. Világos lesz előttem minden, mint a napfényben elterülő vidék; vagy pedig oly félelmetesen világos, mint az égő ház fénye.

De már látszik az andrásfalvi vár tornya. Őseim közül is hányan jöhettek ezen az uton halálos aggodalmak közt, nem találják-e felgyujtva, lerombolva, ellenségtől bevéve várukat? Nincs-e kincsük elrabolva? Nem lett-e családjuk földönfutó, mig ők odajártak „hírvirágot szedni, gyöngyös koszoruba?“...

A falu végén leszálltam, kifizettem a kocsisomat, köszöntünk egymásnak; akkor aztán gyalog nekiindultam a kerteknek, hogy az utcát elkerülve, jussak el utam végső céljához.

A megmaradt birtoknak azon részéhez értem, mely a Vág kiöntése folytán régente örökösen víz alatt állott. Atyám befásította e helyet, mely azóta jótékony árnyékot nyujt pihenő munkásoknak. A fű közt, tavaszkor érik a szamócza, csörgedezik a vékony vizsugár s tele van a lomb éneklő madárral. Harkályok kopognak a tölgyön; sárgarigó fütytyent és rekedten rikolt egy-egy vércse. A cserjék s füvek áthatolhatatlan zöld fallá szövődtek hosszú évek alatt. Egy-egy hüvös gyík — mint ijedségnél az érverés — hirtelen megáll sebes osontában.

Széthajtom a szivós ágakat, fejemre hull egy csomó száraz levél, aztán végignézek kis házunk udvarán.

Bár még igen korán van, egy kedves, karcsu

alak áll az udvaron, tiszta buzát szór a galamboknak, melyek vállára, fejére szállnak és rózsás csőrükkel minden félelem nélkül szedegetik a magokat édes kis kezéből.

Mozdulatlanul állok, csak néhány lépést kellene tennem, hogy mellette teremjek, erős karomba ragadjam, mint könnyű pelyhet s bevigyem az én drága angyalomat az atyai ház fedele alá, a hol ő mint urnő fog élni boldogan ezentul.

Katinka!

Szerettem volna elkiáltani e mindennél kedvesebb nevet, hirtelen előlépve a bokrok közül, de féltem, hogy nagyonis megijesztem őt.

Óh, mily szép, mint a hajnalhasadás! Arczocskája halavány kissé, bizonyára a kiállott nehéz napok aggodalmától.

Nyugodtan, derűlten néz körül az udvaron, mint a ki szíve mélyéből meg van róla győződve, hogy sorsa — s a férfi sorsa, a kit szeret — mielőbb jobbra fordul.

Egy bóbitás fehér galamb sokkal merészebb — sőt talán mondhatnám — sokkal szemtelenebb a többinél, csőrével megérintve ajkait.

— Nem szabad, kiáltja, keze egy mozdulattal elhajtva a vakmerőt, aztán vidáman nevet.

A nevetésre egy szép öreg asszony dugja ki az ablakon ősz fejét. Az én édesanyám áldott feje az. Ujjával megfenyegeti az én lelkem mindenemet, s szeliden mosolyogva mondja:

— Felköltöd Elizt és kicsijét. Az éjjel nagyon rosszul aludt a kis jószág.

A „kis jószág“ bizonyára az Ottó fia lesz, gondolám, s nem birtam többé türtőztetni magamat, előléptem a lombok közül.

Az ágzörgésre felém néztek, de egyik se sikoltott, hanem mindakettő sápadt lett, mint a fal,

aztán egyszerre kiáltották el nevemet, anyám s az én édes kis angyalom.

A másik perczben már nyakamon függött mind a kettő arczomat csókolva, fejemet simogatva, magukhoz ölelve és könnyek között kiabálva kitörő örömükben.

Odabent megmozdult valaki s a nyitott ablakon kihallatszott az Ottó árva kisfiának sirása, a kit a váratlan nagy öröm kiáltozásaival legédesebb álmából költöttek fel.

Mert a „kis jószág“ úgy aludt, mint a tej, nem törődve az embereknek sem fájdalmával, sem örömével.

TIZENHATODIK FEJEZET.

Az aratás.

Tavaszkor kezdetén oly nagy szárazság volt, hogy a kutak kiapadtak s a kisebb folyók kezdtek kiszáradni. Hetekig készült az eső, beborult mindennap, de a megrémült gazdaemberek hiába várták, hogy megeredjenek az ég csatornái. A legtapasztaltabb gazdák is rossz termést, szűk esztendőt, éhínséget jósoltak s mindenféle oly betegséget, mely már éhség ő felségének — e sárga és aszott felségnek — a katonai kíséretéhez tartozik.

Hiába imádkozott a templomban esőért a pap, nem akart esni sehogy.

Az általános kétségbeesés közepett csak az öreg Szekrényes járt-kelt megelégedett arczal, a ki térdét sokkal pontosabb és finomabb szerkezetű barometrumnak tartotta, hogysem egy perczig is kételkedett volna annak csálhatatlanságában. Már pedig Szekrényes bácsinak a térde nagyon fáj, bele-belenyilalt a köszvény.

Végre csakugyan megered az eső és szakadatlanul esett két nap és két éjszaka. Azután négy hétig mindennap esett, de csak annyi, hogy estére felszikkadhatott a föld.

Nem is volt évek óta oly sulyos, oly piros s oly aczélos a buza szeme, mint az idén: Kánaáni esztendő lett ebből az évből, mely oly rosszul indult.

Andrásfáln is aratnak.

Az egész ősi birtokot értem, mert Katinka ezt kapta az apjától nászhozományul.

Az öreg Szekrényes beállított a beláthatatlan gabonatóblákba néhány száz embert, egy álló hétig tartott az áldott munka, ma befejezik s a koszorú-ünnepet megtarthatjuk még ma este.

Ugy tetszik, hogy jönnek.

Elül jön az öreg, ismeretes bagariacsizmájában és prémes kucsmájában. Más emberfia nem állaná ki ilyen öltözetben, oly pogány meleg van. Az öreg fel se veszi.

Utána jönnek az aratók, férfiak lányok, asszonyok, szép sorjában. Két-három óra előtt fejezhették be a munkát, mert volt idejük felvenni ünneplő ruhájukat, a szép magyar ingvállat, piros pruslikot, suhogó selyemszoknyát, meg a kis piros csizmát. A férfiak lobogó ingujjban, ezüstgombos kék dolmányban, sarkantyus csizmában jöttek; hátha tánczra kerül köztük a dolog, s mivel verjék majd ki a nótát, ha nem a sarkantuval?

A buzakalászból font koszorút átadja az „arató gazda“, egy-két szíves szóval. Örül, hogy olyan sok jutott az idén az Isten áldásából.

Az öreg Szekrényes a szemét törülgeti. Sok jó és rossz esztendőt élt már ő át az Andrásfálvyak szolgálatában. Láta jólétüket és hatalmukat összeroskadni az idegen kormányzat megpróbáltatásai alatt; látta a beláthatatlan kánaáni föld-

tablákat idegen emberek kezében; látta szegénységben az öreg nagyasszonyt férje hirtelen halála után és látta végre a sors kedvezéséből újra felemelkedni a családot a régi jólétnek s a régi tekintélynek verőfényes magaslatára.

Mindezt elmondja az öreg és hűséges szereptel nézi végig az egész családomat, mely ezalatt a verandára kigyült.

Legelül anyám, kézen fogva három éves kis fiamat az ő szemefényét, legkedvesebb unokáját, Gáborkát.

Másik unokája, a kis szőke Ottó, anyja mellett áll. Ez az én kedvenczem; szakasztott az apja. Eliz szeme mindig könnybelábbad, ha rátekint, s korán elhalt fiatal férjére gondol, a ki tovább él fiában, nehogy kedves arczát s drága emlékét valaha elfelejtsük, míg e világon élünk.

Apósom nagy szélű rizsszalma kalapjában lement a munkások közé. Kislányomat tartja karján a boldog nagyapa, a ki már rég elfeledte, hogy fiatal neje faképnél hagyta őt egy szép napon s nászutra indult Kökörcsényi gróffal, a ki a kedvéért kilépett a lovasezred kötelékéből, s most Monakóban és divatos külföldi fürdőhelyeken élik világukat, nyakára hágva annak a százezer forintnak, melyet apósom nagylelkűségéből juttatott nekik. A kis Katinka — a ki nincs több tizennégy hónaposnál — liliputi ujjacskáival az öreg Szekrényesre mutat, „ott-e, ott-e” kiáltja oly kedves gügyögéssel, hogy házunk régi, kipróbált támasza nem tudja megállni s hosszú, galambfehér bajuszát nagy önfeláldozással kiszolgáltatja neki.

Most egy gyöngéd kar ölelését érzem s az udvart megtöltő népség zajos éljenzése közt lép mellém az én egyetlenem, hogy fogadja az érte élőhaló emberek tiszteletteljes, szívből jövő üdvözetét.

Szép asszony vált a szép leányból. Kissé megtelt, a válla szélesebb, több délczetség van a járásban, de a szeme változatlanul az a vidám, bátor, lelkes, ártatlan gyermekszem, melynek legénykoromban örökös rabja lettem, s a mely magába zárja üdvösségemet.

Kezét nyújtja az „arató gazdának“, aztán karomra támaszkodva végigmegy a munkások között. Mint a napfény a bokrokat, úgy bevilágítja édes mosolygása ez egyszerű emberek arczát, a kiknek sohasem volt jobb urnőjük nála. Mindenikhez van egy nyájas szava, mindeniknek ismeri buját-baját; tudja közülrők mindenik, hogy sem örömben, sem bánatukban nem hagyja el őket, hogy reá az élet minden változásában feltétlenül számithatnak.

Négy éve már, hogy Katinkának örök hűséget esküdtem az oltár előtt s azzal az ideális hevüléssel, azzal a tiszta, lángoló vágygyal szerettem most is, mint a legelső napon.

Mi még folyton a mézesheteket éljük. Ha egy fél nap nem látom, izgatott és nyugtalan vagyok; utána megyek a konyhába, a kertbe, az udvarra, mert szoknyácskájához vagyok nőve s mert úgy gondolom, hogy én az ő árnyéka vagyok s egy perczre sem maradhatok el tőle.

Ha — nagy himezés-hámozás s mélységes töprenkedés után — két hétre fürdőbe eleresztem, míg engem a gazdaság nem bocsát: naponkint két-három levelet írok neki, oly szenvedélyes leveleket, hogy kénytelen azokat szemérmesen rejtegetni anyám előtt, a ki őt fürdőbe kíséri. Hova gondol, az istenért, — írja ilyenkor — hisz maga még mindig olyan szerelmes leveleket ír nekem, mintha tizenhat éves leány vagy három napos asszony volnék, maga meg valami — éretlen diák. Ha ezek az édes, bolondos levelek a mama kezébe kerülné-

nek! Mit gondolna a mama felőlünk, négy éves házasokról? Ne csináljon botrányt, kedves barátom, mert nem illik az már két ilyen öregedő házashoz, a minők mink vagyunk...

Az aratókat magukra hagytuk, a kik tüzes czigánymuzsika mellett frissen tánczra kerekedtek s ime, azon vettük észre magunkat, hogy kint vagyunk a parknak azon részén, a honnét végigláthattunk az egész istenadta gazdaságon.

Egy tölgyfa alá ültünk. Félkönyökömre támaszkodva, szerelemmel nyugtattam szememet a a feleségem tiszta, kedves arczán.

— Mily jó itt, mondám a füben, az ő lábánál végigheveredve, mily jó itt... veled. A meddig szemünk ér, minden a mienk. Földek gabonaassztagok, barázdák, fák, hegyek... az ég!

A füben hanyatt feküdtem s mintha nem tudnék elválni tőle, néztem... néztem a mély, kristálykék eget.

— A szabad élet lehellelte mindenütt. E fa ágán, mely alatt úgy ülsz, drágám, mint a szépség s a jószág királynője, madárfészket szedtem s erről fognak fészket szedni gyermekeim, mondám elmélázva.

Katinka lehajolt, hogy elrejtse boldog pirulását, aztán megfogta kezemet. Én merengve folytattam.

— Nézd, amott az ősi ház, ide fehérlenek karcsu oszlopai. Jólét környezi e lakot és a szabaddá lett nép tisztelete. Ragaszkodásuk és munkabíró kezük oly szilárd és hűséges támasza lesz családunknak, mint házunknak azok az oszlopok. Aztán itt vagy mellettem, édes. Fiatal és szép vagy, mint az erdő, melyet atyám ültetett s van — mint az erdőnek — dalod, frisseséged, virágod.

Az én egyetlen szerelmesem derülten hallgatta mindezt s nem felelt.

A lemenő nap fénye reszketett a lombokon s

megvilágította kedves arcát, a mint szerelmesen és boldogan fölém hajolt.

Én e drága ifju arczba tekintve, mely küzdelmémnek jutalma lett, gondolatban végigfutottam az elmúlt súlyos éveken, melyek oly tanulságosak voltak reánk nézve. Aztán a boldog, vidám aratás képe merült fel előttem.

Le van aratva, kévékben fekszik egy jó esztendőnek gazdag termése a földeken. Csak be kell hordani, okosan értékesíteni s takarékosan kell bánni vele, hogy az egész háznép megéljen belőle.

A magyar politikai földjén is le van aratva, kévékbe van kötve egy nemzedék munkájának eredménye. Vigyük hamar tető alá, okosan takarékosan, a pazarlást kerülve, a nemzet egy emberöltőn át élélhet vele.

Az új nemzedék aztán szántsa mélyebbre a talajt, ha jónak látja; vesse be jobban, mint mi s legyen szerencsésebb nálunk abban, hogy zsendülő vetésének ne ártson se a szárazság, se a tavaszi fagy, se a ránk jövő háborus felhőknek véres jégverése...

Hanem itt álljunk meg, emberek.

Az élet tarlóját járva, nekem jutott a legszebb, legdrágább asztagocska: az én hűséges szépséges hitvesem.

Az ő szeretetének és jóságos tiszta buzájából én már majd csak eléldegélek holtomig.

Lábánál fekszem a füben, fejemet kezén nyugtatom, szerelmes szavakat suttogok fülébe, mialatt a nap lassan lemegy s a nyári alkonyat rózsaszín világosságában egyenkint jön utánuk a kertbe az egész család és egy pillanat alatt körülállnak bennünket gyermekeink, a magyar földnek jövő munkásai.

Singer és Wolfner legújabb kiadásai.

Mikszáth Kálmán

Az eladó birtok. * Páva a varjuval.

Két elbeszélés.

Ára füzve 1 frt 60 kr. — Diszkötésben 2 frt 50 kr.

Rákosi Viktor (Öipulusz)

Zuboly, gyalu és társai.

Víg történetek.

Ára füzve 1 frt 50 kr. — Csinosan kötve 2 frt 20 kr.

Kövec Ilma

VADRÓZSA KISASSZONY.

Elbeszélések.

Bevezetéssel Jókai Mórtól. — Ára füzve 1 frt 20 kr.

Komócsy József

Szerелеm könyve.

Költemények.

Ára füzve 1 frt 50 kr. — Diszkötésben 2 frt 50 kr

Pógrádi Pap Gyula

KÖLTEMÉNYEK.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

Vasuti utmutató.

A magyar és közös közlekedési vállalatok hivatalos menetrendkönyve.

Középeurópa vasuti térképeivel.

Tartalmazza az európai összes vasutak, hajók és személyszállító posták menetrendjeit, menetárait és állomásaiknak betűsoros tartalomjegyzékét, — közvetlen csatlakozásokat, — vasuti üzletszabályzatot, — tudnivalókat zóna-jegyek használatára tekintetében, — menetár-mérsékléseket, — közvetlen menetjegyek árát az osztrák vasutak állomásaira és külföldre, — körutazási jegyeket, csoportosítható szelvényes menetjegyeket, — levélposta díjszabást és határozmányokat, — távirati díjszabást, — a budapesti és vidéki bérkocsik díjszabályzatát s még számos utbaigazítást.

 Előfizetési díja egész évre 5 frt.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapesten, V., Alkotmány-utca 24. sz.

A Vasuti és közlekedési közlöny

egész Magyarországon az egyedüli szaklap, mely a magyarországi vasutak szállítási díjkezelvényeit ismerteti.

Előfizetési díja: egész évre 12 frt, fél évre 6 frt. — Negyedévi előfizetést nem fogad el.

Mindennemű levelek és pénzküldemények következőleg cizmezendők: A Vasuti és közlekedési közlöny kiadóhivatalának Budapesten, Alkotmány-utca 24. sz.

AZ ÉN UJSÁGOM

KÉPES GYERMEKLAP

Szerkesztő: PÓSA LAJOS

Megjelen minden vasárnap.

Beniczkyné Bajza Lenke regényei.

<i>Nyomaveszett.</i> 2 kötet, füzve	frt 2.40, díszkötésben	frt 4.—
<i>Delila.</i> Füzve	1.20, díszkötésben	2.—
<i>Az anyajegy.</i> Füzve	1.20, díszkötésben	2.—
<i>Egy szegény leány törté-</i> <i>nete.</i> Füzve	1.20, díszkötésben	2.—
<i>Hercegi korona.</i> 2 kötet.	frt 2.40, díszköt.	4.—
<i>Családi hagyomány.</i> Három kötet	3.60, díszköt.	6.—
<i>Öt órákor.</i> Füzve	1.20, díszköt.	2.—
<i>Saját kezébe</i> Kötve50
<i>„Ő az.“</i> Két kötet. Kötve		1.—
<i>A hegység tündére.</i> 2 kötet. Kötve		1.—
<i>A vér.</i> Kötve50
<i>A házasság titka.</i> Kötve		1.—
.....		

Marlitt E. összes regényei.

Díszkiadás képekkel.

<i>A vén kisasszony titka</i>	frt 2.—	Díszkötésben	frt 2.80
<i>Gizella grófnő</i>	2.40	Díszkötésben	3.20
<i>A pusztai királyleány</i>	2.40	Díszkötésben	3.20
<i>Aranyos Erzsike</i>	2.—	Díszkötésben	2.80
<i>Második feleség</i>	2.—	Díszkötésben	2.80
<i>Bagolyvár</i>	2.—	Díszkötésben	2.80
<i>A kereskedelmi tanácsos</i> <i>házánál</i>	2.40	Díszkötésben	3.20
<i>A Schilling-ház</i>	2.40	Díszkötésben	3.20
.....			

Beniczkyné és Marlitt regényei füzetekben is megszerezhetők. — Az első füzet, mely a megrendelési modozatokat is tartalmazza, minden hazai könyvkereskedés, éppen úgy alólirott könyvkiadóhivatal is kívánatra készséggel küldi meg mutatványul.

Singer és Wolfner könyvkiadóhivatala, Budapest, Andrásy-ut 16. sz

VII. évfolyam.

Ara frt

A gyűlölség adója, írta Ohnet György Reg., ford. Tóth Béla . . .	1.—
Almanach 1893-re, szerkeszti Mikszáth Kálmán	1.—
Egy apáczta története. Regény írta Verga G.	—50
Yerba Buena. Regény írta Bret Harle. Ford. Fát J. Béla . .	1.—
Elmult évekből. Elbeszélések írta Váradi Antal	—50
Veszedelemes bűbáj. Reg., írta Theuriet André. Ford. Tóth B.	1.—
A kegyencz Reg., írta Sudermann H. Ford. Tábori Róbertné.	1.—
Damáz Margit. Regény, írta Körér Ilma	—50
Kis Herczegnő. Regény, írta Mrs. Hungerford. Ford. Fát J. B.	—50
A kiengesztelt átok. Regény, írta P. Szathmáry Károly . . .	—50
A lilalom. Reg., írta Tinsseau Leon. Fordította Fát J. Béla .	1.—
A vér. Regény, írta Beniczkyné Bajza Lenke	—50

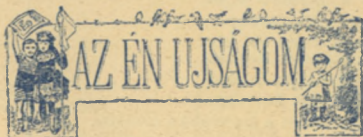
VIII. évfolyam.

Nimrod és társa. Regény, írta Ohnet György, ford. Tóth Béla	1.—
Almanach az 1893. évre. Szerk. Mikszáth Kálmán	1.—
Marina (Mr. Barnes of New-York.) Reg., írta Gunter A. O.	1.—
Nagy játék. Regény, írta Tábori Róbert	1.—
Hivatalos feleség. Írta Savage Richard Henry. Angol regény	—50
Téli rege. Regény írta Rákosi Viktor. (Sipuluss)	—50
A fogadalom. Írta Jeanne Schults. Ford. Fát J. Béla	—50
Anteusz. Eredeti regény, írta Werner Gyula	1.—
Titok. Regény, írta Charles Reade	1.—
Nyomor, írta Bródy Sándor. Elbeszélések	—50
Végzet, írta Louis Couperus. Dán regény. Fordította Ignotus .	—50
Vénusz, olasz regény, írta Salvatore Farina.	—50

IX. évfolyam.

Simon Zsuzsa, regény Herczeg Ferenc	1.—
Mikszáth Kálmán. Almanach az 1894. évre	1.—
Hét év múltán. Regény, írta Delpit Albert	1.—
Croker B. M. A szép Neville kissasszony. Angol regény 2 kötetben.	1.—
Bródy Sándor. Hófehérke. Regény.. . . .	—50
Ibolya. Regény, írta Fflon.	—50
Kálvárián. Elbeszélések, írta Békefi Antal.	—50
Göröngyös utakon, francia regény, írta Tinsseau Leon. . .	1.—
Andrásfalvy de Andrásfalva. Írta Werner Gyula. 2 köt. . .	1.—

A legjobb és a legolcsóbb képes gyermek hetilap.

Előfizetési ár: negyedévre 1 frt.

AZ „EGYETEMES REGÉNYTÁR”-BAN

eddig megjelent 160 kötet, szerzők szerint

A B C rendben.

	évf.	köt.
Abonyi. Magduska öröksége, regény	II.	7-8
„ A „pénzesz molnár” románcza.	IV.	12
Aldé. Az uri körökben.	I.	18
Beniczky. Saját kezébe, regény	I.	16
„ „Ő az” regény	III.	1-2
„ A hegység tündére, regény	V.	1-2
„ Hang és pénz, regény	VI.	6-7
„ A vér	VII.	18
Békési Antal. Kálvárián	X.	11
Bolsgobey. A kék fátyol, regény.	I.	7-8
Bret-Harte. Yerba Buena.	VII.	6-7
Bródy S. Emberek. Elbeszélések.	III.	17
„ Faust orvos.	V.	10
„ Nyomor	VIII.	16
„ Hófehérke, regény	IX.	9
Burnett F. H. „A kis lord”, regény	IV.	16
Carmen Sylva. Tábori posta,	II.	17-18
Oherbuliez. Holdenis Mets,	III.	7-8
„ Miss Rovel	V.	17-18
Coleman John. Curly egy színész története	VI.	5
Collins. „Nem!” regény	I.	13-14
Conway. Beatrice házassága,	I.	4-5
„ Elő halott,	II.	3-4
„ Paulina,	V.	3-4
Couperus Louis. Végső. Regény	VIII.	17
Crocker B. A szép Neville kisasszony	IX.	7-8
Csiky Gergely. Az elvált asszony, regény	IV.	1-2
Daudet E. Az elítélt leánya	V.	13-14
Delpit A. A marquisné, regény	II.	13-14
„ Hét év múltán. Regény	VIII.	5-6
„ E. A hitetlen,	III.	3-4
Dostojevszkij. Fehér éjszakák, regény	III.	18
Eckstein. Violanta,	I.	15
Filon. Ibolya. Regény.	IX.	10
Farina Salvatore. Vénusz. Regény	VIII.	18
Feuillet. A halott,	I.	9
„ Az ösveg,	II.	6
„ Művészbecsület	VI.	8-9
Gonzales. Egy csontváz elbeszélése	I.	17
Groller. A tábornok ur fia, elbeszélés	III.	10
Gunter A. C. Marina Mr. Barnes of New-York	VIII.	5-6
Gyarmathyné. A havasok alján	VI.	10
Haggard Rider. „Ő”, regény	IV.	3-4
Herczeg Ferencz. Fenn és lenn	V.	11-12
„ Simon Zsuzsa. Regény	IX.	1-2
Heyse P. Felejthetetlen szavak	V.	15
Hungerford Mrs. Kis hercegnő	VII.	14
Jókai M. A ki a szívet a homlokán hordja.	V.	16
Kazár. Lég és föld. Kitörölt évek, két elbeszélés	III.	9
„ „A szivárvány”, regény	IV.	15
Kövér Ilma. Damáz Margit.	VII.	13

	évf.	köt.
Letneff. Anjuta. Orosz regény	IV.	17-18
Lindau. Jung Helén, elbeszélés	II.	9
" Lázban, regény	VI.	17
Margitay. Megölt lelkek, regény	II.	5
Mikszáth. A lohinai fű, elbeszélés	I.	8
" A fészek regényei, elbeszélések	II.	16
" „Almanach 1888", 14 elbeszélés	III.	5-6
" „Almanach 1888-re"	IV.	5-6
" „Almanach 1890-re"	V.	5-6
" „Almanach 1891-re"	VI.	8-4
" „Almanach 1892-re"	VII.	8-4
" „Almanach 1893-ra"	VIII.	8-4
" „Almanach 1894-re"	IX.	8-4
Mudrony. Ildeiné leánya ered. reg.	VI.	15-16
Ohnet. A bánya, regény	I.	1-2
" Lise Fleuron, regény	I.	10-11
" A Croix-Mort grófnők, regény	II.	1-2
" Sarah grófnő,	II.	10-11
" Akarat,	III.	11-12
" Bameau orvos	IV.	18-19
" Utolsó szerelem	V.	8-9
" A Pierre lelke	VI.	1-2
" A vasgyáros (hámos)	VI.	11-12
" A gyűlölség adója	VII.	1-2
" Nimród és Társai.	VIII.	1-2
Ouida. A freskók, regény	III.	16
Petefi. A fülemile, elbeszélés	I.	12
Rákosi Viktor. Téli rege	VIII.	10
Rende Charles. Titok	VIII.	14-15
Savage R. Henry. Hivatalos feleség	VIII.	9
Schultz Jeanne. A fogadalom	VIII.	11
Serao. Isten hozzád szerelem, olasz regény	VI.	18-14
Sudermann. A kegyence	VII.	11-12
P. Szathmáry. Balassa Bálint, tört. regény.	II.	12
" A legszebb hercegnő, regény	III.	18-14
" A kiengesztelt átok.	VII.	13
Tábori Rób., Nagy játék	VIII.	7-8
Tarchetti. A szív küdelmei	V.	7
Theuriet. Veszedelmes bűbáj	VII.	9-10
Tinseau Leon. A hivek, regény	VI.	18
" A tilalom	VII.	16-17
" Göröngyös utakon	IX.	12-13
Tolnai. A jubilánsok, regény	I.	6
Turgenev. Első szerelem. Kipp-Kopp, elbesz.	II.	16
Uchard. Blaisot kisasszony, regény	III.	16
Váradí Antal. Elmult évekből	VII.	8
Verga. Egy apáca története.	VII.	5
Welton. Egy éjszakára bezárva	I.	8
Werner. Szent-Mihály	IV.	9-10-11
Werner Gy. Antusz	VIII.	12-13
Werner Gy. Andrásfalvy de Andrásfalva	IX.	14-15
Zola Emile. Álom, regény	IV.	7-8

Egy-egy kötet ára csinos piros vászonkötésben 50 kr.

Kapható minden könyvkereskedésben.

AZ ÉN UJSÁGOM

KÉPES GYERMEKLAP

♦ **Szerkesztő: PÓSA LAJOS** ♦

Megjelen minden vasárnap

Előfizetési ár:

Negyedévre 1 forint.

Mutatványszám kívánatra ingyen.